

**VILNIAUS PEDAGOGINIS UNIVERSITETAS
ISTORIJOS FAKULTETAS
LIETUVOS ISTORIJOS KATEDRA**

Albert Volk
Lietuvos lokalinės
istorijos specialybės
II kurso magistrantas

ŠVENČIONIŲ APSKRITIES BAJORŲ PADĖTIS XIX a. PIRMOJOJE PUSĖJE

Leidžiama ginti:

IF Dekanas _____
(parašas)
doc. dr. Eugenijus Jovaiša

Magistrantas _____
(parašas)

Darbo vadovas _____
(parašas)

Prof. hab. dr. T. Bairašauskaitė

darbo įteikimo data: _____

Registracijos numeris: _____

Vilnius, 2007 Patvirtinimo apie darbo savarankiškumą pavyzdys. Segamas po titulinio lapo.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu (patvirtiname), kad įteikiamas baigiamasis darbas (*bakalauro, magistro darbo pavadinimas*):

1. Autoriaus (autorių) atliktas savarankiškai, jame nėra pateikta kitų autorių medžiagos kaip savos, nenurodant tikrojo šaltinio.
2. Nebuvo to paties autoriaus (autorių) pristatytas ir gintas kitoje mokymo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje.
3. Nepateikia nuorodų į kitus darbus, jeigu jų medžiaga nėra naudota darbe.
4. Pateikia visą naudotos literatūros sąrašą.

Albert Volk

(studento vardas, pavardė) (parašas)

TURINYS

ĮVADAS.....	4
1. ŠVENČIONIŲ (UŽNERIO) APSKRITIES RIBOS.....	14
1.1. Apskritis susidarymas.....	14
1.2. Švenčionių (Užnėrio) dekanatas.....	17
2. ŠVENČIONIŲ (UŽNERIO) APSKRITIES BAJORAI.....	20
2.1. Bajorai, įrodę bajorystę.....	20
2.2. Bajorų valdos.....	23
3. BAJORŲ ŠEIMA PAGAL BAŽNYTINES GIMIMO METRIKAS (1798-1820 m.)	
3.1. Bajorų užrašymo metrikose būdai.....	29
3.2. Bajorų vaikų gimstamumas Užnerio dekanate.....	32
3.3. Nesantuokiniai vaikai Užnerio dekanate.....	36
3.4. Bajorų vaikų gimimo vietos.....	38
3.5. Užnerio apskrities bajorų šeimų skaičius.....	40
4. ŠIMKOVIČIŲ GIMINĖS ISTORIJA.....	43
4.1. Šimkovičių genealogija.....	43
4.2. Šimkovičių giminės valdos.....	45
IŠVADOS.....	49
NAUDOTŲ ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	52
SANTRAUKA (anglų kalba).....	57
SANTRUMPOS.....	58
PRIEDAI.....	59

ĮVADAS

Bajoro terminas naudojamas daugiausiai kalbant apie LDK ir Lenkijos Karalystės kilminguosius. Žodis *bajoras* yra kilęs iš slaviško žodžio *bojarin*, o šis savo ruožtu kildinamas iš turkiškojo *bojar*, reiškiančio valdovo gvardijos kari.¹ Šis žodis yra vartojamas iki šių dienų kai susidomėjimas bajorais nemažėja. Mokslininkai įvairias būdais stengiasi tyrinėti jų kilmę ir istoriją, nes tai yra sluoksnis, apie kurį išliko tikrai nemažai informacijos.

Darbas apie Švenčionių (Užnerio) apskrities bajoriją yra novatoriškas, nes jos padėtis XIX a. netyrinėta. Kartais istoriografijoje minimos kai kurios bajorų šeimos, yra parašyta aptariamoms teritorijos bažnyčių istorija, tačiau, šie darbai nerodo visumos, neleidžia giliau analizuoti reiškinius ir padaryti bendras išvadas.

¹ www.wikipedia.org/wiki/bajorai

Darbo tikslas yra analizuoti Švenčionių (Užnerio) apskrities bajorų padėtį XIX a. pradžioje, išnagrinėti bajorų gyvenimą tam tikroje lokalinėje vietovėje ir parodyti procesus, kurie vyko šios apskrities bajorų luome. Darbe panaudoti aprašomasis, statistinis, analitinis ir lyginamasis metodai, kurie padės pasiekti užsibrėžtą tikslą.

Siekiant užsibrėžto tikslo darbe bus sprendžiami šie uždaviniai:

1. Parodyti kaip apskritis formavosi XVIII a. pab. ir susidarė jos ribos, taip pat kaip jos keitėsi XIX a. 5 dešimtmetyje, parodyti, kaip apskritis buvo padalinta į mažesnius administracinius vienetus - dekanatus ir parapijas.
2. Analizuoti Švenčionių (Užnerio) apskrities bajorų grupę, kuri įsitvirtino luome pateikus tinkamus dokumentus į bajorų deputacijas ir Heroldijos departamentą. Pateikti duomenys apie Švenčionių (Užnerio) apskrities dvarus ir jų savininkus. Nagrinėjant statistinius duomenys parodyti, kokios žemės valdos, kiek valstiečių priklausė dvarininkams, kiek pelno dvarininkai gaudavo iš savo valdų.
3. Tiriant Romos katalikų parapijų bažnytines gimimo metrikas atskleisti demografinę padėtį parapijose, t.y. parodyti, kiek gimdavo abiejų lyčių bajorų vaikų, kiek buvo nesantuokinių vaikų, parodyti, kur dažniausiai gimdavo vaikais dvaruose-palivarkuose, akalicose (bajorkaimiuose) ar kaimuose-užsieniuose. Taip pat siekiama nustatyti vidutinį bajorų šeimos dydį.
4. Pristatyti Švenčionių (Užnerio) apskrityje gyvenančia bajorų Šimkovičių šeimą, kuri pagal turtinę padėtį mažai kuo skyrėsi nuo kitų bajorų šeimų, tačiau aktyviai dalyvavo politiniame gyvenime, kovojo už valstybingumą, dalyvavo sukilime. Apie šios šeimos istoriją duomenys nėra gausūs ir sekia XVIII ir XIX a., laiką, kai ši šeima išgyveno geriausius metus. Šeimos genealogijoje pasitaiko nemažai spragų ir neatitikimų, nes ne visi faktai sutampa, kai kurie duomenys yra fragmentiški, dėl to kyla nemažai problemų dėl gimimo ir mirties datų nustatymo. Kartais beveik nėra informacijos apie asmenį ar jo einamas pareigas, arba kas buvo jo žmona. Šaltiniuose dažniausiai nurodomi vyriškos lyties asmenys, apie dukras trūksta informacijos arba jos tik minimos inventoriuose. Tačiau toks darbas nagrinėjantis ne itin turtingą šeimą, apie kurią išliko nedaug šaltinių, yra vertingas, nes leidžia geriau suprasti, kokia buvo bajorų gyvenamoji vieta, kitaip tariant konkrečiai lokalinė vieta, šiuo atveju Užnerio apskrities Šventos bei Belianų dvarai. Ši analizė leidžia suvokti, su kokiomis šeimomis giminiavosi tipiška bajorų šeima, kokios joje vyravo tradicijos, ar šeima dalyvavo vietiniame valdyme ir kaip reagavo į politinės valdžios pasikeitimą, kokių pasekmių susilaukė šeima po sukilimo. Pagal vienos giminės istoriją bus galima spręsti apie panašų to paties laikotarpio ir tos pačios lokalinės vietovės bajorų šeimų padėtį.

Apie Švenčionių (Užnerio) apskrities bajorus šaltinių yra išlikę tikrai nemažai. Tai dokumentai Vilniaus bajorų deputatų susirinkimo, Vilniaus revizijos komisijų, kurios tikrino

bajorų deputatų susirinkimo veiklą, Centrinės revizijos komisijos, kuri buvo įsteigta Gardino, Kauno, Minsko ir Vilniaus gubernijų bajorų deputatų susirinkimų veiklai tikrinti.²

Vilniaus vyskupystės Švenčionių (Užnerio) apskrities bažnytinės metrikos,³ statistiniai duomenys apie apskrities bajorus, Vilniaus gubernijos Išdo rūmų bajorų ir vienkieminkų surašymų duomenys,⁴ Taip pat fondai, kurie pateikia statistinius duomenys apie žemės nuosavybę ir dvarų inventorius, Vilniaus gubernijos likvidacinės komisijos dokumentai.⁵

Prie publikuotų šaltinių galime priskirti XIX a. išleista ATR įstatymų rinkinį „Volumina legum“⁶, kuriame paskelbti visi Abiejų Tautų Respublikos įstatymai, taip pat juose nemažai yra medžiagos apie valstybės administracinius pokyčius, kurie įvyko XVIII a. pab. Kitas darbas būtų I. Terlecko, apie Heroldijos departamentą ir tvarką, kaip pasitvirtinti bajorystę.⁷ Autorius pateikia caro įsakus, kurie buvo paskelbti po 1830-1831 m. sukilimo ir lietė bajorų luomą. Šis rinkinys atspindi valdžios politiką bajorų atžvilgių.

Nemažiau svarbūs yra skelbti statistiniai šaltiniai apie XIX a. pirmosios pusės gyventojų surašymą, o taip pat duomenys apie gyventojų skaičių ir jų socialinę sudėtį. Juose yra pateikiami duomenys apie Švenčionių (Užnerio) apskritį ir jos gyventojų socialinę sudėtį.⁸ Kitas publikuotas šaltinis pateikia istorinius ir statistinius duomenis apie Vilniaus guberniją ir jos sudėtyje buvusias apskritis.⁹ Šiame darbe rašoma ir apie Švenčionių (Užnerio) apskritį. Nemažai statistinės informacijos skirta žemės kiekiui apskrityje ir parodyta, kam ji priklausė, yra pateiktos statistinės lentelės apie gyventojų grupes.

Kitas šaltinis, kuris taip pat atskleidžia daugiau statistinius duomenys, apie Vilniaus guberniją ir apskritis, tai Vilniaus gubernijos atmintinės knygos, kurios buvo leidžiamos 1845 - 1915 m.¹⁰ Jose gausu informacijos apie bajorus, užimančius aukštas pareigas valstybės tarnyboje bei dalyvaujančius apskričių valdyme. Pateikiami istorniai duomenys apie administracinius pakeitimus gubernijoje, bajorų ir vienkieminkų skaičių apskrityse, skelbiami valdžios įsakai ir potvarkiai. Kitas statistinis šaltinis buvo išleistas Rusijos vyriausiajame generaliniame štabe, jis pateikia geografinius bei statistinius duomenis apie Vilniaus guberniją.¹¹

Jame trumpai pateikti įsakai, kurie liečia Vakarų gubernijas, pateikti statistiniai duomenys apie bajorus, vienkieminkus, valstiečius. Nemažai informacijos skiriama bajorų padėčiai

² LVIA f.391,395,708,789.

³ Ten pat, f.604.

⁴ Ten pat, f.515.

⁵ Ten pat, SA, 394, 526, 523, 1610.

⁶ Volumina legum. Warszawa 1860. T.7.

⁷ Terlecki I. Heroldia i porządek otrzymywania i utwierdzenia szlachectwa, S. Petersburg, 1832.

⁸ Статистические таблицы Российской империи, издаваемые по распоряжению министра внутренних дел Центральным статистическим комитетом, выпуск второй. Наличное население империи за 1858 год, редактора Центрального статистического комитета А. Бушена, Санкт-Петербург, 1863.

⁹ Исторически-статистические очерки Виленской губернии. Изд. Вильна, Т. 1. 1852.

¹⁰ Памятная книжка Виленской губернии. Вильна, 1845-1915.

¹¹ Главный Генеральный Штаб. Материалы для географии и статистики России. Санкт-Петербург, 1863.

gubernijoje ir jų turimai žiemėvaldai. Prie informatyvių šaltinių galima būtų dar priskirti skelbtus Rusijos imperijos įstatymus, jie buvo išleisti Rusijos įstatymų pilnajame rinkinyje.¹² Šiame rinkinyje yra carų įsakai, valdžios institucijų nutarimai, kurie buvo priimti 1649 m. - 1825 m. gruodžio 12 d. Nuo 1830 m. įstatymai buvo kasmet publikuojami, tačiau mus daugiau domina laikotarpis nuo 1795 iki 1831 m. Tarp visų įstatymų nemažai buvo skirta bajorų luomui.

Rašant darbą apie lokalinę vietovę tokią kaip Švenčionių (Užnerio) apskritis teko naudotis literatūra lietuvių ir užsienio kalbomis, kuri yra prieinama mūsų bibliotekose, tačiau joje nėra išskirta apskritis, kaip atskiras administracinis vienetas. Istorijografijoje kalbama apie bendrą situaciją valstybėje, o bajorų problematika nagrinėjama visų Vakarų gubernijų kontekste.

Suprantama, kad skelbti straipsniai nerekonstruoja ir juo labiau ne detalizuoja magistriniame darbe užsibrėžtų tikslų, todėl dažniausiai jie praverčia bendrai padėčiai atskleisti. Taigi nagrinėjant Užnerio apskrities susidarymo priežastis, o taip pat atskleidžiant administracinių ribų pasikeitimą XIX a. buvo pasinaudota sekančiais mokslininkų darbais:

Zita Medišauskienė, aptardama administracinio suskirstymo ypatumus, didžiausią dėmesį savo darbe skiria 1835-1839 m. Vilniaus gubernijos apskričių ribų keitimui, teigdama, jog Rusijos valdžios administracinio suskirstymo kaita apskričių lygiu nėra istorikų tyrinėta.¹³ Būtent todėl autorės tyrinėjimai skirti 1835-1839 m. vykusiems Vilniaus gubernijos apskričių ribų keitimams, jų atsiradimo priežastims, eigai ir rezultatams. Išskiriama ir pačių gubernijų apskričių gyventojų reakcija į tokio pobūdžio pakeitimus, darant išvadą, kad dauguma apskričių bajorų vadovų gynė tik savos apskrities interesus, ignoruojant kitų apskričių bajorijos interesus, tuo tarpu ir visos Lietuvos interesą. Autorė siekia didesnę dėmesį atkreipti į Trakų apskritį ir Trakų miestą, kurie XIX a. per tris metus buvo praradę savo statusą ir parodyti, tai turėjo pasekmes. Darbe taip pat kalbama apie Švenčionių apskritį, jos administracinius pokyčius, kurie vyko XIX a. penktame dešimtmetyje.

Apie tai, kokie buvo Rusijos valdžios bandymai keisti Kauno gubernijos ribas, apimant ir visų užvaldytų žemių teritorinius skirstymus, savo straipsnyje rašo Darius Staliūnas.¹⁴ Autorius aptaria XIX a. viduryje Rusijos politikų svarstytus Šiaurės Vakarų krašto dalies - Kauno gubernijos - administracinio pertvarkymo sumanymus, jų atsiradimo aplinkybes bei tikslus. Pradedant nuo 1838 m. vidaus reikalų ministro Dmitrijaus Bludovo pasiūlymu panaikinti Balstogės sritį kaip administracinį vienetą, užbaigiant Potapovo raštu, kuriame apžvelgta krašto situacija ir pateikta etnopolitinių pasiūlymų, D.Staliūnas nagrinėja Rusijos valdžios administracinius sumanymus, darydamas išvadą, kad visi šie bandymai turėjo bendrą tikslą –

¹² Полное собрание законов Российской империи, собр. 1. Санкт-Петербург 1830.

¹³ Medišauskienė Z. 1835-1839 m. Vilniaus gubernijos administracinio susiskirstymo pertvarkymas.// Istorijos akiračiai, Vilnius, 2004, p.341-361.

¹⁴ Staliūnas D. Kaip bandyta keisti Kauno gubernijos ribas. Slapti Rusijos valdžios projektai.// Darbai ir Dienos, Nr.28, Vilnius, 2001. 66-75.

įkurti Kauno guberniją kaip atsvarą „lenkiškam“ Vilniui ir tokiu būdu sumenkinti LDK sostinės įtaką kraštui.

Rusijos valdžios prijungtų žemių administracinius susiskirstymus, tik iš vyskupijų ribų keitimo konteksto, savo darbe aptaria Vytautas Merkys.¹⁵ Remdamasis lenkų istorikų kunigų darbais, autorius apžvelgia vyskupijų ribų kaitą bei tikybinį žmonių pasiskirstymą juose. 1847 m. liepos 22 d. tarp Rusijos ir Šv.Sosto sudarytu konkordatu imperijoje nustatytos 7 vyskupijos. Tokiu būdu Vilniau vyskupijos teritorija buvo sutapatinta su Vilniaus ir Gardino gubernijomis, Žemaičių-su Kauno ir Kuršo gubernijomis. Daromos išvados, kad katalikų skaičius stačiatikių atžvilgiu gubernijose mažėjo dėl keleto priežasčių, iš kurių svarbiausia - žmonių migracija, dėl kurios Vilniuje susidarė didelė rusų stačiatikių bendruomenė. Ir tik po 1905 m. revoliucijos Vilnius ėmė atsigauti kaip lietuvių ir lenkų kultūros ir pramonės centras.¹⁶

Apie Užnerio apskrities susidarymą XVIII a. pab. rašė lenkų autorius Česlovas Jankovskis.¹⁷ Jo fundamentalus keturių tomų darbas skirtas konkrečiai lokalinei vietai, būtent Ašmenos apskryčiai. Knygoje aptariamas ne tik tuo metu vyraujantis administracinis teritorijos susiskirstymas, bet ir nurodomos žinomiausių bajorų šeimų pavardės bei užimamos pareigos, aprėpiant visa Ašmenos apskritį. Užnerio apskritis yra pristatoma XVIII a. pab., kai buvo sudaryta iš šiaurinės Ašmenos apskrities dalies, yra minamos turtingų bajorų šeimos, kurios gyveno naujai sudarytoje apskrityje.

Apie valdininkų skyrimo reikalavimus bei esminius šios institucijos bruožus randame lenkų autorių darbe¹⁸, kuriame nušviečiamos Užnerio apskrities administracinė valdymo struktūra, išryškėjusi 1793-1794 m. sandūroje. Gana aiškiai yra pristatytos pačios apskrities sudarymo aplinkybės, kokie faktoriai turėjo tam įtakos.

Labai svarbių žinių apie Švenčionių (Užnerio) dekanatą pateikia lenkų autoriai Sulimierskis¹⁹ ir Jeży Kurczewskis²⁰, kurie nušviečia ne tik šio dekanato istorinį atsiradimo momentą, bet ir pirmų gyventojų skaičių, pateikia duomenų apie administracinį bažnyčių tinklą, dekanatų pasiskirstymą, nušviečia bažnyčių, esančių Švenčionių apskrityje atsiradimo laikotarpius ir pagrindinius fundatorius. Nemažai dėmesio yra skyriama statistiniams duomenims, kurie liečia analizuojamą apskritį.

Prie pačių geriausių darbų, kuriais teko naudotis nagrinėjant bajorų padėti XIX a. pirmojoje pusėje, galėčiau priskirti fundamentalų darbą, kuriame yra nušviečiama bajorų padėtis XIX a. Tai Tamaros Bairašauskaitės monografija, kurioje nagrinėjama bajorų savivalda XIX a.

¹⁵ Merkys V. Tautiniai santykiai Vilniaus vyskupijoje 1798-1918, Vilnius, 2006.

¹⁶ Ten pat

¹⁷ Jankowski Cz. Powiat Oszmiański, Petersburg, 1897 T.1-4.

¹⁸ Urzędnicy WXL spisy, Tom 1 Województwo Wileńskie XIV-XVIII w., Varšuva, 2004.

¹⁹ Sulimierski. Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego, T.11, Varšuva, 1890, p.682-685.

²⁰ Kurczewski X.J. Biskupstwo Wileńskie, Vilnius, 1912, p.202-205.A

pirmojoje pusėje.²¹ Darbas puikiai nušviečia bajorių savivaldos organus bajorų susirinkimus, pateikia tuometinę padėtį Vakarų gubernijose. Nemažai yra informacijos apie bajorų kilmės tikrinimus nuo XVIII a. pab. iki 1831 m., po kurio prasidėjo luomo transformacija, kuri vyko iki 7-ojo dešimtmečio. Darbe nagrinjamos pagrindinės priežastys, dėl ko buvo prarandama bajorystė ir kas lėmė luomo smukimą. Monografijoje yra pristatomi kelių Vakarų gubernijų apskričių bajorų vadovai, jų veikla ir kadencijos metai. Autorė savo darbe naudojami archyviniais šaltiniais, o taip pat gausų yra publikuotų šaltinių ir istoriografijos. Kitas svarbus darbas yra skirtas dvarams. Jame į dvarą žvelgiama ne į kaip tam tikras funkcijas atliekančią bajorų valdą, o į jo savininko santykį su dvaru.²² Pasirinkusi Mykolą Juozapą Römerį, priklausantį bajorų žemvaldžių sociostruktūriniai grupei, autorė, remdamasi jo giminės archyvo dokumentais, nagrinėja kaip dvaro savininkas priklausė nuo savo valdos ir kokie socialiniai santykiai plėtojosi dvare. Kitame T. Bairašauskaitės darbe, išskiriamas atskiras Lietuvos bajorų luomo tyrimo aspektas, o būtent teisinė Lietuvos totorių padėtis Rusijos imperijos Vakarų gubernijose iki 1869 m.²³ Čia nagrinėjama kaip Lietuvos totoriams, nepaisant turtinių skirtumų, pavyko išsilaikyti privilegijuoto luomo rėmuose. Šia tema rašė ir kai kurie lenkų autoriai²⁴, nagrinėdami šios tautos bajorystės gavimo būdus bei bajoriškumo išsaugojimo caro laikais svarbiausius aspektus, kuriuos tyrinėjo ir T. Bairašauskaitė, tik apimant didesnę laikotarpį, o būtent XVIII a. pab.- XIX a. 7 deš.²⁵

Nemažą indėlį į bajorų luomo tyrinėjimus padarė Augustinas Janulaitis. Reikėtų išskirti jo veikalą, skirtą XIX a. bajorų seimeliams²⁶, kuriame ne tik aptariama nauja valdymo sistema, bet ir palyginama Rusijos ir Lietuvos bajorų luomo raida. Tačiau, pateikdamas gausybę faktų, autorius nedarė apibendrinimų bei neišskyrė atskirų tyrinėjimo aspektų. Tik išanalizavus visą tekstą, galima daryti išvadas, iš kurių išplaukia autoriaus nuomonė, kad tyrinėjamu laikotarpiu Lietuvos bajorų savivaldos reikšmė buvo nežymi, ji turėjo tarnauti valdžiai ir todėl negalėjo rūpintis savo luomo reikalais.

Istoriografiniu požiūriu nemažos vertės turi L. Truskos²⁷ straipsnis, kuris padaro lyg ir savotišką įžangą į tiriamąjį laikotarpį. Autorius, remdamasis pirminiais šaltiniais bei istoriniais veikalais, tyrinėja ir puikiai atskleidžia kiekybinę bei kokybinę bajorijos sudėtį. Autorius patį

²¹ T. Bairašauskaitė, Lietuvos bajorų savivalda XIX a. pirmojoje pusėje, Vilnius., 2003.

²² T. Bairašauskaitė, Bajoro santykis su dvaru XIX a. pirmojoje pusėje : Mykolo Juozapo Römerio (1778-1853) patirtys. // Lietuvos istorijos metraštis, Vilnius, 2006, p. 63-82.

²³ T. Bairašauskaitė, Sytuacja prawna Tatarów Litewskich w guberniach zachodnich cesarstwa Rosyjskiego (przed rokiem 1869). // Przegląd Wschodni, t.II, Vilnius, 1994, p.573-593.

²⁴ J. Sobczak, Położenie prawne ludności tatarskiej w Wielkim Księstwie Litewskim, Warszawa, 1984; P. Borawski, Położenia prawne Tatarów w Wielkim Księstwie Litewskim, p.200; I. Rychlikowa, Tatarzy litewscy 1764-1831 częścią szlacheckiego stanu? // Kwartalnik Historyczny, 1990, t. XCVII, nr.3-4, p. 77-122.

²⁵ T. Bairašauskaitė, Lietuvos bajorų luomo deklasacijos procesas: kilmės įrodymai (XVIII a.pab.-XIX a. 7 dešimtmetis) // Lietuvos istorijos metraštis, 2001,m.D.2, Vilnius 2002, p. 87-99.

²⁶ A. Janulaitis, Lietuvos bajorai ir jų seimeliai XIX amž. (1795-1863), Kaunas, 1936.

²⁷ Truska L. XVIII a. pabaigos Lietuvos bajorija (skaičius ir sudėtis), Lietuvos Istorijos Metraštis., 1992, Vilnius, 1994.

bajorijos luomą suskirsto į 4 svarbiausius sluoksnius ir aptaria kiekvieną atskirai, pateikdamas kelias statistines lenteles. Šis straipsnis dažniausiai praverčia lyginant jau su XIX a. pirmojo-antrojo dešimtmečio duomenimis. Kadangi, kaip teigia Z. Medišauskienė,²⁸ XIX a. pirmojoje pusėje smarkiai keitėsi bajorų luomas ne tik kiekybine bet ir kokybine prasme, anot jos, tam įtakos turėjo Rusijos imperijos vykdoma politika. Autorė savo studijoje apžvelgia bajorijos sąmonės, savęs suvokimo pakeitimus. Ji analizuoja, kokie faktoriai lėmė bajorijos padėties kitimą. Autorė laikosi nuomonės, kad šiuo laikotarpiu pradėjo kisti visuomeninė situacija ir bajorija turėjo prie jos prisitaikyti, tačiau šiuo laikotarpiu dar išsaugojo savo luominį, tautinį savitumą.

Apie bajorų seimelius ir jų įvaizdį, taip pat rašė ir Halina Beresnevičiūtė-Nosalová, kuri tyrinėjo XVIII a. pab. ir XIX a. pr. bajorijos problemas.²⁹ Darbe autorė pirmą kartą istoriografijoje pateikė nemažai svarbios informacijos apie bajorijos politinę padėtį, pažvelgė į jų savivaldos institucijas. Darbe buvo padaryta išvada, jog bajorų savivalda, tinkamai nesirūpino tautos reikalais, dažniausiai į pirmąją vietą iškeldama asmenines problemas, kas, be abejo, labai nepatiko XIX a. pr. visuomenei.

Rusijos imperijos rangus nagrinėjo istorikas Leonas Mulevičius.³⁰ Straipsnyje yra nagrinėjami rangai, kurie buvo suteikiami Rusijos imperijoje nuo XVII a. pab. iki XX a. pr. ir jų istorija, kada buvo įvedami, kaip skyrėsi į civilinius ir karinius. Pateikta yra lentelė, kurioje eilės tvarka yra surašyti rangai pagal svarbumą. Autorius pristato, kokie bajorai galėjo pasiekti tam tikrų rangų, be abejo, viskas priklausė nuo jų kilmės, turinio statuso ir padėties visuomenėje. Taip pat autorius nagrinėjo kaimo ir dvaro santykius XIX a. antrojoje pusėje, aprašo valstiečių padėtį, pagrindines problemas.

Kalbant apie rusų istoriografiją, skirtą XIX a. bajorų luomo ir jo institucijų tyrimams, reikėtų pradėti nuo Sergejaus Korfo darbo, taip pat Aleksandro Romanovičiaus – Slovatinškio veikalų, kuriuose į bajorų luomą žiūrima per teisės istorijos prizmę, pabrėžiant jų organizacijų jungimosi juridinį pagrindą bei vaidmenį Rusijos valdymo sistemoje, traktuojant prijungtas žemes kaip Rusijos teritorijos visumą.³¹ Tik jau Michailas Jabločkovas Vakarų gubernijų bajorų savivaldą savo darbe komentavo kaip atskirą nuo Rusijos imperijos dalį³². Minėti rusų autoriai

²⁸ Medišauskienė Z. Bajorai ir dvarininkai, Luomas, kuris suvokė savo likimą., Darbai ir Dienos, Vilnius 2001. Psl. 85-97.

²⁹ H. Beresnevičiūtė – Nosalova, Lojalumų krizė : Lietuvos bajorų politinės sąmonės transformacija 1795-1831 metais, Vilnius, 2001.

³⁰ Mulevičius L. Rangai. Lietuvos istorijos metraštis, 1983. Vilnius., 1984. Psl. 116-123. Mulevičius L. Kaimas ir dvaras Lietuvoje XIX amžiuje, Vilnius. 2003.

³¹ С.А.Корф, Дворянство и его сословное управление за столетие: 1762-1855, Санкт-Петербург, 1906; А.В. Романович- Славатинский , Дворянство в России от начала XVIII столетия до отмены крепостного права, Санкт- Петербург, 1870.

³² М. Яблочков, История дворянского сословия в России, Санкт- Петербург, 1876.

savo darbuose pabrėžė bajorų luomo vaidmenį valstybės gyvenime, kuris nagrinėjamu laikotarpiu matomai išaugo.

Iš XX a. autorių, kurie nagrinėjo bajorų luomą, minėtinas Averinas Korelinas ir Borisas Mironovas. A. Korelinas apsislojo ties XIX a. antrosios pusės Rusijos bajorų padėtimi bei jų institucijų tyrimais, darydamas išvadas, kad būtent bajorų luominė organizacija anuomet papildė ir kompensavo vietinį valdžios aparatą, o visa valdžia apskrityse priklausė bajorams žemvaldžiams³³. B. Mironovas naujai pažvelgė į bajorų luomo savivaldos institucijų reikšmę Rusijos imperijoje, savo darbe darydamas svarbią išvadą, kurioje bajorų savivalda kaip institucija ir teisinis – socialinis reiškinys įsilieja į bendrą visuomenės modernizacijos procesą³⁴.

Vertinga darbui yra J. Sikorskos-Kuleša studija apie bajorijos verifikaciją. Autorė savo straipsnyje aptaria bajorijos verifikacijos klausimą, tiksliau Rusijos imperijos vykdomą politiką Lietuvos ir Baltarusijos teritorijose prieš bajoriją, kuri faktiškai, anot autorės sudarė 70% visos Rusijos imperijos bajorų. Pastaroji buvo suinteresuota kuo greičiau rusifikuoti prijungtų kraštų gyventojus, kaip įmanoma greičiau luomiškai sulyginti su likusia Rusijos dalimi. Inkorporacijos klausimas buvo svarbus Rusijai kaip užtikrinimas prieš visokio pobūdžio pasipriešinimą. Autorė bando sintetinių metodu apžvelgti verifikacijos klausimą, smulkios bajorijos deklasacijos skalę. Darbe apžvelgiamos vykdomos Rusijos imperijos politikos prieš bajoriją priežastys, kuo ta politika pasireiškė. Remiantis archyviniais šaltiniais pateikiamos statistinės lentelės, kuriose pateikiama informatyvi ir darbo lyginamajam metodui padedanti atsiskleisti informacija apie bajorijos deklasacijos mastą pagal kategorijas, pateikiamas vienkieminių ir piliečių skaičius. Apie tai rašiusieji istorikai tyrinėjo ne tik Rusijos valdžios luominės politikos strategiją, tikslus, priemones ir jos realizavimo pasekmes, bet ir palietė bajorų luomo deklasacijos problemą. Savo darbuose autorė kalba ir apie XIX a. pr. laikotarpį, kuriame butent ir prasidėjo bajorų nuosmukis, tačiau nebuvo toks staigus, kaip įvyko jau po 1831 m. sukilimo. Autorė savo darbe daro išvadą, kad valdžiai nepavyko sukurti efektyvaus bajorystės patikrinimo mechanizmo, o tiesioginis bajorų savivaldos institucijų dalyvavimas jo eigoje tam tikru būdu išgelbėjo dalį smulkiųjų bajorų, įskaitant činšininkus, nuo deklasacijos³⁵.

Apie Rusijos politiką Baltarusijos bajorų atžvilgiu 1772-1856 m. rašė Svetlana Lugovcova, kuri savo darbe aptarė teisinius aktus, apibrėžiančius bajorų teisę dalyvauti jų

³³ А.П.Корелин, Институт предводителей дворянства. О социальном и политическом положении дворян, //История СССР, 1978, № 3, с. 31-48; А.П.Корелин, Дворянство в переформенной России, 1861-1904 гг. Состав, численность, корпоративная организация, Москва, 1979.

³⁴ Б.Н. Миронов, Социальная история России периода империи (XVIII – начало XX в.). Генезис личности, демократической семьи, гражданского общества и правового государства, т. 1, Санкт- Петербург, 1999, с. 510-522.

³⁵ J. Sikorska-Kulesza, Weryfikacje szlachectwa jako instrument stanowej degradacji drobnej szlachty na Litwie i Białorusi w latach 1831-1868, Przegląd Wschodni, t.2, zes.3(7), 1992/1993, Warszawa, 1994, Psl. 557-572;

J. Sikorska-Kulesza, Deklasacja drobnej szlachty na Litwie i Białorusi w XIX wieku, Pruszków-Warszawa, 1995; J. Sikorska-Kulesza, Wileńskie „Wiadomości Brukowe“ wobec sejmików szlacheckich w 2. dekadzie XIX w. na Litwie// Przegląd Wschodni, t.8, zes. 1(29), Warszawa, 2002, s. 97-118.

susirinkimuose.³⁶ Labai vertingtas darbas, kuris paliečia bajorų situaciją Rusijos imperijos sudėtyje yra Alionos Filatvos.³⁷ Laikotarpis, kurį aprašo autorė, yra nuo pirmojo padalijimo 1772 m. iki 1860 m. Darbe autorė paliečia visas problemas, kurios buvo aktualios bajorijai, paliečiama verifikacijos problema, yra skiriamos keturios bajorijos kategorijos. Nemažai svarbios informacijos sužinome apie bajorus XVIII a. pab., kaip jie turėjo prisiekti ištikimybę Jekaterinai II. Gana išsamiai ji aiškina deklasacijos problemą po 1830-31 m. sukilimo, pateikdama statistinius duomenis apie padėtį krašte. Ji aptaria dvasininkijos problemas, valdžios reakciją po sukilimo, valdų sekvestrą, tremtis. Ji taip pat nagrinėja pirklių problemas, jų priklausymą gildijoms, be abejo, tarp pirklių nemažai buvo bajorų. Darbe autorė daugiausiai naudojasi publikuotais šaltiniais, monografijomis, straipsniais ir studijomis.

1817 m. Vilniaus gubernijos bajorų seimelyje bajorai pirmą kartą viešai suformulavo ir svarstė reikšmingą baudžios panaikinimo problemą, todėl suprantama, kodėl būtent šis seimelis susilaukė atskiro tyrinėtojų dėmesio. Pirmiausiai reiktų paminėti Henriko Mościckio ir A. Janulaičio darbus, kuriuose abu autoriai pripažįsta, kad iškėlę baudžios panaikinimo klausimą, bajorai padarė svarbų politinį sprendimą, tuo pademonstruodami pažangios minties tapsmą Lietuvos visuomenėje³⁸.

Mečislovas Jučas, priskirtinas pokario istoriografijai, rašydamas šia tema, tik patikslino iš esmės žinomus faktus, atkreipdamas dėmesį į Lietuvos ir Lenkijos Karalystės valstiečių išlaisvinimo idėjų panašumą, bet nedarydamas jokių svarbesnių apibendrinimų³⁹.

XIX a. bajoro dvaro kultūrinė ir ekonominė reikšmė pabrėžiama Zitos Medišauskienės darbe, kuriame labiau išskiriama pati bajoro luomo politinė, socialinė bei kultūrinė padėtis.⁴⁰

Pasaulinio istorijos mokslo susidomėjimas savo šalies demografinė praeitimi, prasidėjęs daugiau kaip prieš kelis dešimtmečius vertė buvusios ATR⁴¹ istorijos tyrinėtojus naujai pažvelgti ir įvertinti savo krašto gyventojų demografinę padėtį. Vakarų Europoje ši istorijos atšaka susilaukusi milžiniško susidomėjimo jau kelis dešimtmečius. Kiekvienais metais išeidavo šimtai darbų susijusių būtent su demografija. Anot C. Kuklo⁴² tokiam susitelkimui ties šiuo klausimu įtakos turėjo bendras mokslininkų noras ištyrinėti, kokie socialiniai gyvenimo veiksniai turėjo įtakos šeimos padidėjimui. Svarbu, kad tyrinėjant demografinę tam tikros šalies padėtį įtakos

³⁶ С. Л. Луговцова, Политика российского самодержавия по отношению к дворянству Белорусии в конце XVIII – первой половине XIX вв., Минск, 1997.

³⁷ Філатава А. Саслоуная палітыка ураду у Беларусі. 1772-1860 г., Verbum Nobile, nr. 12. Sopot, 1999.

³⁸ H. Mościcki, Spraga włościańska na Litwie w pierwszej ćwierci XIX stulecia, Warszawa, 1908, s. 19-38; A. Janulaitis, Baudžios panaikinimo sumanymai Lietuvoje (1817-1819 m.), //Lapas iš socialinės istorijos, Kaunas, 1929.

³⁹ M. Jučas, Baudžios irimas Lietuvoje, 1972, p. 218-226.

⁴⁰ Z. Medišauskienė, Lietuvos dvarai kaip kultūrinio gyvenimo centrai XIX a. // Lietuvos dvarai-praeitis, dabartis ir ateitis, p. 28-35.

⁴¹ ATR – abiejų tautų respublika

⁴² Kuklo C, Czy społeczeństwo polskie w dobie oświecenia regulowało liczbę dzieci w rodzinach? / Rocznik dziejów społecznych i gospodarczych. 1990-1991. Psl. 19

turėjo grupinis mokslininkų susitelkimas ties šiuo klausimu, todėl dažniausiai jie tarpusavyje bendradarbiavo. Tas lėmė, kad Vakarų Europos istorikai su kiekvienais metais yra vis artimesni norint plačiai atskleisti sociologinius - ekonominius šeimos vystymosi faktorius. Tuo tarpu Lenkijos ir juo labiau Lietuvos istorikai tik neseniai pradėjo domėtis istorine demografija. Iki šiol istorija koncentravosi ties politiniu - teisiniu klausimu. Tam žinoma įtakos turėjo ir XX a. istorijos peripetijos. XX a. pab. atvėrė naujas galimybes tyrinėjant įvairius praeities klausimus. Demografijos klausimas ne išimtis. Archyvų viešumas suteikė naujas galimybes būtent šiose tyrimuose. Be abejo, Lenkijoje jau nuo XX a. septinto dešimtmečio pradėta tyrinėti atskirą Lenkijos teritorijų demografinę padėtį pasitelkiant įvairius archyvinius fondus.

M. Górný⁴³ remiantis 1598-1700 m. Kcinskio pavieto metrikų užrašais analizuoja Palucko bajorijos padėtį, jų skaičių, gimines. Pačią Lenkijos istoriografiją pakankamai plačiai apžvelgia Lenkų istorikas Cezary Kuklo⁴⁴, tačiau istoriografijos apžvalgos atpasakojimas nėra užsibrėžtas tikslas. Dėl šios priežasties trumpai pažymėsiu tyrinėjimų metodus ir klausimyną. Suprantama kuo ankstesnis laikotarpis tuo sunkiau rekonstruoti tuometinę šeimą. Situacija kiek pasikeičia su XVIII a. II puse. Mokslininkai remiantis metrikų užrašais bando detaliau pateikti šeimos padėtį. Bandoma atsakyti į tokius klausimus nuo ko priklausydavo šeimos padidėjimas, ar tėvai, motinos reguliavo šeimos padidėjimą, kiek gimdavo vaikų, kiek jų žūdavo. Statistiniu metodu bandoma pateikti vidurkį kiek viena moteris pagimdavo vaikų, kas tam turėjo įtakos. Pagrindiniais tokių darbų šaltiniais yra bažnytinės santuokų, krikšto, laidotuvių registracijos knygos, taip pat panaudojami yra gyventojų surašymo knygos, mokesčių registrai⁴⁵.

Irenos Geysztorowos darbas įnešė daug naujumo į Lenkijos demografinius tyrinėjimus. Darbe autorė pateikia įdomios informacijos apie žmonių gyvenančių ATR teritorijoje demografinius pokyčius. Taip pat nemažai yra pateikiama informacijos, apie vaikų gimstamumą, sezoniškumą, pateikiama nemažai naujos teorijos, kaip tinkamai nagrinėti ir analizuoti demografinius pokyčius.⁴⁶

Nemažiau svarbios yra Edmundo Piaseckio demografinės studijos, kuriose pagal bažnytines metrikas yra nagrinėjami žmonės gyvenantys Bejskio parapijoje XVIII-XX a. Autorius nagrinėja gimimo, mirties ir santuokos metrikas, kad galėtų pateikti išsamesnę demografinę padėtį parapijoje, darbe nėra išskiriamas bajorų luomas, kartais tik yra minimas

⁴³ Górný M., Szlachta pałucka. Wypisy z ksiąg metrykalnych powiatu kcyńskiego z lat 1598-1700. Część I (a-j)// Studia i materiały do dziejów Wielkopolski i pomorza. Warszawa-Poznań 1991 T. XVIII-zeszyt 2. Psl.79-122

⁴⁴ Kuklo C. Polska demografia przeszlosci u progę XXI wieku// Przeszłość demograficzna Polski. Materiały i studia. T. 22. Psl.7-33.

⁴⁵ Górna K., analiza demograficzna metryk dolnośląskiej parafii Rząsńnik z lat 1794-1874, Przeszłość demograficzna Polski . Materiały i studia. Warszawa 1987 Psl. 185-205.

⁴⁶ Geysztorowa I. Wstęę do demografii staropolskiej, Warszawa, 1976.

bendrais aspektais. Vertingus duomenis pateikia apie vaikų gimimo sezoniškumą, lyčių proporcijas, dvinukų gimimus.⁴⁷

Apie bajorus Lydos apskrityje rašė Česlovas Malevskis. Autorius pristato XIX a. bajorus, nagrinėdamas bažnytines metrikas, tačiau nepateikia jokios demografinės padėties. Sudaryti yra bajorų sąrašai. Ten pateikiamos giminių pavardės ir vietovės, kuriose gyveno šie bajorai. Darbas daugiau primena Lydos apskrities biografinį bajorų sąvadą.⁴⁸

Demografijos tyrinėjimuose naudojami įvairūs Vakarų Europos mokslininkų atrasti metodai kaip antai prancūzo L. Henry – šeimos rekonstrukcijos metodas. Statistinių duomenų apdorojimui panaudojami informatikos metodai.⁴⁹ Be šitų metodų plačiai panaudojamas analitinis - sintetinis metodas.

Deja, tačiau nors Vakarų Europoje istorinė demografija sparčiausiai vystosi iš visų istorijos disciplinų, bet Lenkijos ir Lietuvos tik tai pradeda savo darbą šią kryptimi. Ar šie tyrinėjimai išsivystys, parodys ateitis. Vienas dalykas vis dėlto yra neginčytinas, kad nauja istorikų karta vis dažniau pasirenka demografijos tyrinėjimus, o tai leidžia tikėtis, kad tokių darbų pagausės.

⁴⁷ Piasecki E. Ludność parafii bejskiej (woj. kieleckie) w świetle ksiąg metrykalnych z XVIII-XX w. Warszawa-Wrocław., 1990.

⁴⁸ Malewski Cz. Rody szlacheckie na Litwie w XIX wieku, powiat lidzki, Wilno., 2005.

⁴⁹ Kukło C. Czy społeczeństwo... str. 23-25, Kukło C. Polska demografia przeszłości u progu XXI wieku// Przeszość demograficzna Polski. Materiały i studia. T. 22. Psl. 7-33.

1. ŠVENČIONIŲ (UŽNERIO) APSKRITIES RIBOS.

1.1. APSKRITIES SUSIDARYMAS

Po pirmojo padalijimo (1772 m.) Abiejų Tautų Respublika dėl Rusijos spaudimo išgyveno gilią politinę krizę. Valstybei reikėjo reformų. Jos buvo svarstomos Ketverių metų seime (1788–1792 m.), kuris labiausiai žinomas dėl jame priimtos 1791 m. gegužės 3 d. konstitucijos.

1791 m. seimas taip pat svarstė klausimą dėl Vilniaus vaivadijos administracinio padalijimo. Ji buvo suskirstyta į septynias apskritis: Vilniaus, Ašmenos, Breslaujos, Eišiškių, Lydos, Ukmergės ir Užnerio⁵⁰. Eišiškių apskritis buvo sudaryta iš šešių parapijų, buvusių Lydos apskrities šiaurinėje dalyje. Ašmenos apskritis buvo padalinta išilgai Neries upės. Jos pietinė dalis liko Ašmenos apskričiai, o iš jos šiaurinės dalies buvo sudaryta nauja Užnerio apskritis su centru Pastovyje. Buvusioje Ašmenos apskrityje, kuri turėjo didelę teritoriją, žemės ir pilies teismai posėdžiavo Ašmenoje ir Medile. 1775 m. Medilo žemės ir pilies teismai buvo perkelti į Pastovį⁵¹. Po antrojo ATR padalijimo, kuris įvyko 1793 m., dalis Užnerio ir Breslaujos apskričių, kartu su Breslaujos miestu, atiteko Rusijai.

Tačiau paskutiniame Gardino seime 1793 m. buvo nutarta, kad apkarpytą Vilniaus vaivadiją sudarys trys apskritys: Vilniaus, Ašmenos ir Lydos. Šiame seime taip pat buvo pasiūlyta sudaryti Breslaujos vaivadiją su centru Vydziuose. Ją turėjo sudaryti likusios Breslaujos apskrities, Ukmergės ir Anykščių žemės. Toks sprendimas buvo neitin racionalus, nes Vydžiai, palyginti su Ukmerge, buvo mažas miestas, todėl dalis bajorijos buvo nepatenkinta jie visais įmanomais būdais siūlė Ukmergė. Laikynai į Breslaujos vaivadijos sudėtį įeinančioms Užnerio žemėms buvo paliktas žemės teismas ir tvarkos komisija. Dėl atskiros Užnerio apskrities sudarymo buvo daug ginčijamasi, taip pat svarstytas klausimas dėl naujų apskričių (pavyzdžiui, Anykščių) sudarymo. Šios diskusijos davė naudos, nes iš Pastovio į Švenčionis buvo perkelti teismai, o Užnerio apskrities pareigūnai iki gyvos galvos galėjo eiti pareigas ir dalyvauti Ašmenos arba Breslaujos seimeliuose⁵². Breslaujos apskritis faktiškai vėl pradėjo egzistuoti, kai buvo nutarta, kad į Breslaujos vaivadijos teismus bus skiriami teisėjai iš Breslaujos ir Užnerio žemių. 1793 m. pabaigoje–1794 m. pradžioje karalius išdalino žemesnes pareigas Užnerio bajorams, o tu pačių metų vasario mėnesį Užnerio bajorai Švenčionyse susirinkusiame seimelyje išrinko maršalą, aktų raštininką (*pisarz aktowy*) ir žemės teisėjus. Kosciuškos sukilimo metų vyriausioji valdžia, remdamasi Gegužės 3 d. Konstitucij nepritarė naujos Anykščių apskrities

⁵⁰ Volumina Legum., IX. Psl. 331-332.

⁵¹ Urzędnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego, Województwo Wileńskie XIV-XVIII w. Spisy, T.1. Warszawa, 2004. Psl. 30.

⁵² Volumina Legum., X. Psl. 318-319.

kurimuisi, tačiau ji galutinai įtvirtino Užnerio apskritį ir nutarė, kad sukilėlių valdžios seimeliai ir baudžiamasis teismas, kurio teisėjai turėjo būti netrukus išrinkti, vyks Svyriuose⁵³.

Užnerio apskrities riba ėjo palei Neries upę iki Mykoliškių, kur ji ribojosi su Ašmenos apskritimi, už Buivydžių ji suko į šiaurės vakarus Švenčionių miestelio link, kur buvo riba su Vilniaus apskritimi. Nuo Kretuono ežero Daugėliškių link ėjo riba su Ukmergės apskritimi. Nuo Daugėliškių į rytus iki Pastovio Dysnos upė skyrė Užnerio apskritį nuo Breslaujos apskrities. Nuo Pastovio į pietryčius apskrities riba ėjo iki Dunilovo, o iš ten į pietus iki Peršojų, kur vėl prasidėjo riba su Ašmenos apskritimi⁵⁴. Apskrities ribos po trečiojo ATR padalijimo buvo šiek tiek pakoreguotos XIX a. ketvirtajame dešimtmetyje.

1795 m. gruodžio 14 d. įvyko naujas LDK žemių administracinis padalijimas. Kotryna II vakarinės LDK žemes padalijo į dvi gubernijas: Vilniaus ir Slanimo. Užnerio apskritis priklausė Vilniaus gubernijai kartu su dar dešimčia apskričių: Vilniaus, Ašmenos, Breslaujos, Kauno, Raseinių, Šiaulių, Telšių, Trakų, Ukmergės ir Upytės. Slanimo guberniją sudarė septynios apskritys: Bresto, Gardino, Kobrino, Lydos, Naugarduko, Pružanų ir Volkovysko. 1795 m. gegužės 3 d. buvo sudaryta ir Minsko gubernija, kurią be kitų sudarė Dysnos ir Vileikos apskritys, su kuriomis ribojosi Užnerio apskritis. Tačiau po Kotrynos II mirties, Pavelas I vėl atliko prisijungtų žemių administracinį padalijimą. 1796 m. gruodžio 12 d. abi gubernijos buvo sujungtos į vieną Lietuvos guberniją⁵⁵. Ši reforma vyko trumpai, nes jau 1801 m. rugsėjo 9 d. caras Aleksandras I padalijo Lietuvos guberniją į Vilniaus ir Gardino (vietoj Slanimo) gubernijas. Užnerio apskritis buvo priskirta Vilniaus gubernijai⁵⁶.

1832 m. Vilniaus generalgubernatoriui grafiui Nikolajui Dolgorukovui kilo mintys Vilniaus gubernijos apskritis apjungti pagal plotą ir gyventojų skaičių, nes apskritys buvo ne vienodo dydžio ir žmonių skaičius juose buvo labai įvairus. Didžiausios buvo Ukmergės ir Raseinių apskritys, o mažiausios Breslaujos ir Kauno, nedaug didesnės už pastarąsias buvo Ašmenos bei Užnerio apskritys. Be to, valstiečiai, kurie gyveno prie pašto kelių, arba prie karinių kelių, kaip prievolė privalėjo jos taisyti ir aprūpinti arkliais arba kinkytais vėžimais. Per Užnerio apskritį ėjo 6 pašto keliai ir 8 kariniai keliai, o valstiečių prevolei atlikti buvo per mažai, arba jie buvo labai nuskurdę, kad negalėjo jos atlikti⁵⁷. Kitose apskrityse pašto ir karinių kelių kiekis buvo daug mažesnis, žmonių skaičius, kurie galėjo atlikti prievolę buvo didesnis. Nors pertvarkyti apskritis sumanyta dar 1832 m., tačiau realizuoti sumanymą pradėta tik 1835 m. viduryje. Apskričių bajorų vadovai siekė išsaugoti esamą teritoriją, o geriausiu atveju atsiriški

⁵³ Urzędnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego, Województwo Wileńskie XIV-XVIII w. Spisy, T.1. Warszawa, 2004. P. 32.

⁵⁴ Jankowski Cz. Powiat Oszmiański, Cz. 2. Petersburg, 1897. P. 257-258.

⁵⁵ Ільяшэвіч М Расейская палітыка на землях былага Беларуска-Літоўскага гаспадарства за панаваньня Кацярыны II і Паулы (1772-1801), Вільна, 1933. P. 8-9.

⁵⁶ Матерьялы для географии и статистики России., Петербург, 1867. P. 70.

⁵⁷ Medišauskienė Z. „1835-1839 m. Vilniaus gubernijos administracinio suskirstymo pertvarkymas“, Istorijos akiračiai, Vilnius, 2004. P. 342-343.

kaimyninių apskričių teritorijų, skundžiantis nepakeliamomis prievolėmis. Tai darė ne tik mažųjų apskričių Kauno, Breslaujos, tam tikru mastu Užnerio bajorų vadovai, kurių norai pasididinti apskričių teritorijas buvo jiems labai svarbūs. Vilniaus gubernijos bajorų vadovas J. Marcinkevičius Ėaba siulė padidinti Kauno, Breslaujos ir Užnerio apskritis Raseinių ir Ukmergės apskričių sąskaita ir nenaikinti Trakų apskrities. Tokios pačios nuomonės buvo Užnerio apskrities bajorų vadovas grafas Edvardas Mostovskis⁵⁸.

1837 m. lapkričio 22-25 dieną posėdyje buvo nutarta sudaryti naujų apskričių žemėlapi. Laikytasi pagrindinių principų, tai dvarininkų valdų vientisumas, kiek įmanoma vienodesnis kelių ilgis ir pašto stočių skaičius bei revizinių sielų skaičius pertvarkytose apskrityse ir su tuo susijęs vienodesnis pastočių prievolės dydis. Daugeliu atvejų apskričių ribos buvo nustatomos pagal parapijų ribas. Parapijų vientisumu buvo suinteresuoti vietiniai gyventojai ir parapijų klebonai, turėję rinkti žinias apie gimimų, mirčių, santuokų statistiką. Mažiausiai keistis turėjo Telšių apskrities ribos, prie kurios numatyta iš Raseinių apskrities prisijungti tik trejetą kaimų. Be pakeitimų siūlyta palikti Ašmenos ir Užnerio apskritis. 1839 m. gegužės 17 d. buvo siūloma iš Ukmergės apskrities skirti Užnerio apskričiai bent 5 tūkst. revizinių sielų, kad Užnerio apskrityje jų skaičius siektų bent 47 tūkstančius. Taigi buvo atsižvelgta į Užnerio apskrities bajorų vadovo prašymą ir ši apskritis iš Ukmergės apskrities prisijungė Labanoro, Kuktiškių bei Linkmenų parapijas, kurios jau ir taip 1832-33 m. generalgubernatoriaus įsakymais pastotės prievolę atlikinėjo už Užnerio apskritį⁵⁹. Tų pačių metų gruodžio 24 d. Vilniaus gubernija vietoj 11 apskričių buvo padalinta į 10 apskričių, buvo panaikinta Trakų apskritis, o Trakai prarado apskrities miesto funkcijas. Apskrities žemės buvo padalintos tarp Vilniaus ir Kauno apskričių, tokių būdų jos žymiai padidėjo.

Nuo 1838 m. buvo teikiami pasiūlymai kurti dar vieną guberniją, tačiau nebuvo sutarta, koks apskrities miestas taptų naujos gubernijos centru. Buvo siūlomi Raseiniai ir Kaunas, be abejo, Kaunas kaip didesnis ir turtingesnis miestas buvo išrinktas naujos gubernijos centru⁶⁰. 1843 m. liepos 1 diena, pradėjo veikti naujai sukurta Kauno gubernija. Ją sudarė buvusios Vilniaus gubernijos apskritys: Raseinių, Telšių, Šiaulių, Upytės (Panevėžio), Ukmergės, Novoaleksandrovsko (Zarasų) ir dalis Kauno apskrities. Vilniaus gubernijai, kuri prarado savo vakarinės apskritis, liko Vilniaus, Ašmenos, Švenčionių (Užnerio) apskritys, nuo Minsko gubernijos prie jos buvo prijungtos Vileikos ir Dysnos apskritys, nuo Gardino gubernijos Lydos apskritis. Trakai vėl tapo apskrities centru ir įėjo į Vilniaus gubernijos sudėtį⁶¹. Užnerio apskritis įėjo į Vilniaus guberniją, tačiau jos pavadinimas 1843 m. buvo pakeistas į Švenčionių apskritį,

⁵⁸ Ten pat, P. 346, 348.

⁵⁹ Ten pat, P. 352.

⁶⁰ Staliūnas D. „Kaip bandyta keisti Kauno gubernijos ribas,“ Darbai ir dienos, 2001. 28. P. 69-70.

⁶¹ Матерялы для географии и статистики России., Петербург, 1867. P. 77.

dėl Švenčionių miesto pavadinimo, kuris buvo apskrities centru, nuo to laiko visose dokumentuose pradėta naudoti naują Švenčionių apskrities pavadinimą.

1.2 ŠVENČIONIŲ (UŽNERIO) DEKANATAS

Po antrojo ATR padalijimo (1793), beveik pusė Vilniaus vyskupijos atiteko Rusijai, tai Minsko vaivadija, rytinė Naugarduko vaivadijos dalis ir dalis Vilniaus vaivadijos. Nors vyskupijos centras vis dar liko ATR žemese, tačiau, po trečiojo padalijimo beveik visa Vilniaus vyskupija atiteko Rusijai ir tik keletas parapijų atiteko Prūsijai.

1795 m. rugsėjo 17 d. imperatorė panaikino Vilniaus vyskupiją, jos vietoje įkūrė didelę Livonijos vyskupiją, kuri apėmė buvusią Livonijos ir Kuršo vaivadijas. Vyskupo rezidencija buvo paskirtas Vilnius⁶². Tačiau po Kotrynos II mirties, Pavelas I grąžino Vilniaus vyskupijos pavadinimą, o 1798 m. rugpjūčio 8 d. vyskupijų pertvarkymas ir aukščiausias įteisinimas jau formaliai atskyrė Vilniaus, kaip ir Žemaičių vyskupijas nuo senosios lenkiškos Gniezno metropolijos, priskiriant jas kartu su Minsko, Kameneco, Lucko ir Žytomierio diecezijomis prie naujos Mogiliavo provincijos⁶³. Vilniaus vyskupijos plotas sudarė tik 107 000 km² ir pagal dydį ji užėmė antrą vietą po Mogiliavo diecezijos⁶⁴. Vilniaus vyskupijos dekanatus reorganizavo vyskupas Janas Nepomukas Kossakowskis. 1800 m. vyskupijai priklausė 18 dekanatų. Jų skaičius buvo nepastovus ir dažnai keitėsi, o 1830 m. buvo jau 25 dekanatai.

Po 1791 m. atsiradus Užnerio apskrčiai, kuri buvo sudaryta iš Ašmenos apskrities šiaurinės dalies, buvo paliktas vienas Svyrių dekanatas, priklausantis Vilniaus vyskupijai. Po padalijimų dekanatas pradėjo vadintis Užnerio, pagal 1796 m. liepos 12 d. nutarimą dekanatų plotas turėjo sutapti su apskrities plotu, kad palengvinti komunikaciją su apskrities valdžia.

Užnerio dekanatui 1798 m. priklausė 22 parapiinės bažnyčios ir 10 filijų. Prie parapiinių priskyramos: Kaltinėnų, Melagėnų, Karkažiškių, Kiemėliškių, Klikščionių, Lentupio, Šemetavo, Pašaminės, Žodiškių, Palūšės, Švenčionių, Adučiškio, Daugėliškių, Sorokpolio (Pavoverės), Kanstantinavo, Kabilninkų, Kamajų, Strūnaičio, Svyrių, Svierionių, Tverečiaus, Vaistamo bažnyčios. Filijos: Daniušavo, Želiadžio, Rakauskų, Ceikinių, Rimšėnų, Seniškių, Nestoniškių, Užsvyrio bažnyčios ir altarija Ganuta⁶⁵. 1802 m. duomenys pateikia naują informaciją, apie 25 parapiines bažnyčias, jų padaugėjo sąskaita filijų, kurios tapo parapiinėmis bažnyčiomis, tai Daniušavo, Želiadžio ir Nestoniškių bažnyčios.

⁶² Skarbek J. Organizacja parafialna w diecezji wileńskiej w latach 1772/3-1914., Studia Teologiczne, Białystok, T5-6, 1987-1988. Psl. 118-119.

⁶³ Merkys V. Tautiniai santykiai Vilniaus vyskupijoje 1798-1918, Vilnius., 2006. P. 18-19.

⁶⁴ Skarbek J. Organizacja parafialna w diecezji wileńskiej w latach 1772/3-1914., Studia Teologiczne, Białystok, T5-6, 1987-1988. P. 120.

⁶⁵ Kumor B. Ustrój i organizacja Kościoła polskiego w okresie niewoli narodowej (1772-1918), Kraków. 1980. P. 549.

⁶⁵ LVIA. f. 604. Ap. 37. b. 17. Švenčionių dekanato bažnytinės metrikos.

Taip Užnerio dekanatas atrodė iki 1829 m., kai buvo padalintas į du dekanatus, kurių teritorija sutapo su Užnerio apskrities teritorija. Naujas dekanatas pradėjo vadintis Švenčionių, o buvęs Užnerio dekanatas su centru Svyruose buvo pavadintas pagal centro vardą Svyrių dekanatu⁶⁶. Tačiau, J. Skarbek savo darbe apie parapijų organizaciją, Užnerio dekanatą iki 1829 m. klaidingai vadina Svyrių vardu, manydamas, jog pavadinimas buvo perimtas nuo dekanato centro pavadinimo Svyriuose. Bet archyviniai šaltiniai rodo, kad dekanatas oficialiai buvo vadinamas Užnerio (Zawilejski)⁶⁷.

Naujas Švenčionių dekanatas buvo sudarytas iš parapijų bažnyčių ir filijų, kurios buvo išsidėsčiusios apskrities vakarinėje dalyje, maždaug palei dabartinę sieną su Baltarusija. Jam priklausė šios parapijos bažnyčios: Kaltinėnų, Melagėnų, Karkažiškių, Kiemėliškių, Klikščionių, Lentupio, Pašaminės, Palūšės, Švenčionių, Adučiškio, Daugėliškių, Sorokpolio (Pavoverės), Kamajų, Strūnaičio, Tverėčiaus, o filijos buvo: Rakauskų, Ceikinių, Rimšėnų, Seniškių bažnyšios, taip pat Kančiogino, Paringio ir Kačergiškių koplyčios. Tais pačiais 1829 metais prie Švenčionių dekanato buvo priskirtos dvi filijos, Balingrado, kuri priklausė Karkažiškių parapijai ir Vidiškių (Przyjaźń), kuri priklausė Daugėliškių parapijai. Svyrių dekanatui priklausė Šemetavo, Žodiškių, Kanstantinavo, Kabilninkų, Svyrių, Svierionių, Vaistamo, Nestoniškių, Želiadžio, Daniušavo ir Vyšniavo parapija, kuri buvo įkūrta 1820 m., o filija liko Užsvyrio, ir altarija Ganutos⁶⁸.

1832 m. Švenčionių dekanate buvo uždaryta Pašaminės parapijos bažnyčia, kuri priklausė vienuoliams basiesiems karmelitams, vienuolynas taip pat buvo uždarytas. Svyrių dekanate buvo uždaryta parapijos Šemetavo bažnyčia, kuri priklausė vienuoliams basiesiems karmelitams ir Ganutos altarija, kuri priklausė Voistomo parapijai ir buvo aptarnaujama kunigo altaristo. Taip atsitiko dėl valdžios represijų po 1830-1831 m. sukilimo⁶⁹. 1832 m. liepos 17 d. buvo paskelbtas įsakas, kuris pareikalavo uždaryti vienuolius, aktyviai dalyvavusius sukilime ir rėmusius sukilėlius. Taip buvusioje LDK teritorijoje buvo uždaryti pranciškonų, dominikonų, karmelitų ir kiti vienuolynai, iš viso 196 vyrų vienuolynai, o tai sudarė 60,3 procento visų vienuolynų, palikta buvo 129 vienuolinai, tai sudarė 39,7 procento⁷⁰. Dalis parapijų, kurios priklausė vienuoliams, nebuvo panaikintos, tačiau jas aptarnaujantiems vienuoliams buvo uždrausta jose tarnauti, laikyti mišias. Todėl į jas buvo skiriami kunigai, klebonai, vikarai, administratoriai, baigę seminarijas, bet nepriklausę jokiai kongregacijai.

1839 m. gegužės 17 d. Užnerio apskričiai iš Ukmergės apskrities buvo nutarta skirti bent 5 tūkst. revizinių sielų, kad Užnerio apskrityje jų skaičius siektų bent 47 tūkstančius. Taigi, tai

⁶⁶ Skarbek J. Organizacja parafialna w Diecezji Wileńskiej w latach 1772/3-1914., Studia Teologiczne, Białystok., T5-6, 1987-1988. Psl. 141.

⁶⁷ LVIA f.604. Ap.10. b. 27, 159, 162, Užnerio apskrities ir dekanato bažnytinės metrikos.

⁶⁸ LVIA f.604. Ap. 37. b. 43. Švenčionių dekanato bažnytinės metrikos.

⁶⁹ LVIA f. 604. Ap. 52. b. 9, 10, Svyrių dekanato bažnytinės metrikos.

⁷⁰ Kumor B. Historia kościoła, Lublin., 1991 cz. 7. psl. 107-108.

buvo padaryta ir prie Užnerio apskrities buvo prijungtos Labanoro, Kuktiškių bei Linkmenų parapijas⁷¹. Šios parapijos, prieš tai priklausė Ukmergės dekanatui, tačiau jos iš karto dar nebuvo priskirtos prie Švenčionių dekanato, nors įėjo į apskrities sudėtį.

1847 m., liepos 22 d. Rusijos sudarytas konkordatas su Šv. Sostu skelbė, kad imperijoje lieka šešios senosios vyskupijos ir steigama septinta Chersono vyskupija. Vilniaus vyskupijos teritorija buvo sutapo su Vilniaus ir Gardino gubernijomis, Telšių arba Žemaičių su Kauno ir Kuršo gubernijomis. 1848 m. lapkričio 29 d. vyskupijų ribos buvo galutinai įteisintos. Tuo būdu Vilniaus vyskupija vėl neteko apie ketvirtadalį savo ploto, ypač sumažėjo lietuviškoji vyskupijos dalis. Nuo Vilniaus vyskupijos buvo atskirti 8 dekanatai (Kauno, Panevėžio, Utenos, Ukmergės, Obelių, Zarasų, Kuršo ir Žiemgalos), iš viso 93 parapijos, kurios buvo prijungtos prie Žemaičių vyskupijos, o Naugarduko dekanatas priskirtas Minsko vyskupijai. Vilniaus vyskupijai buvo gražinti Radoškovičių, Sokulkos, Bielsko dekanatai ir dalis Polocko dekanato. Tokiu būdu gretima Žemaičių vyskupija tapo didele lietuviška vyskupija. Nustatyti šių vyskupijų ribas buvo labai sudetinga, nemažai parapijų ir dekanatų kirto gubernijų ribos, pvz. Daugėliško, Linkmenų, Gegužinės, Molėtų, Kuktiškių, Šešuolių, Videniškių. Tačiau galutinai ribas patvirtino 1849 m. gruodžio 15 d. Mogiliavo arkivyskupas metropolitas⁷².

1846 m. prie Švenčionių dekanato buvo priskirta nauja Labanoro ir Linkmenų parapija, o 1849 m. Kuktiškių parapija, šios parapijos priklausė Ukmergės apskrčiai ir dekanatui. Tačiau Švenčionių dekanatas taip pat neteko kelių bažnyčių. 1845 m. prie Svyrių dekanato, kuris priklausė Švenčionių apskrčiai, buvo priskirta Klikščionių parapiinė bažnyčia, 1844 m. prie Ukmergės apskrities ir dekanato buvo priskirtos Seniškių ir Rimšėnų filijos, kurios priklausė Daugėliško parapijai⁷³.

⁷¹ Medišauskienė Z. „1835-1839 m. Vilniaus gubernijos administracinio suskirstymo pertvarkymas“, Istorijos akiračiai, Vilnius., 2004. psl.352.

⁷² Merkys V. Tautiniai santykiai Vilniaus vyskupijoje 1798-1918, Vilnius., 2006. P. 24-25.

⁷³ LVIA f.604. Ap. 37. b. Švenčionių dekanato bažnytinės metrikos.

2. ŠVENČIONIŲ (UŽNERIO) APSKRITIES BAJORAI

2.1. BAJORAI, ĮRODĘ BAJORYSTĘ

Nagrinėjant bajorų padėtį XIX a. pirmojoje pusėje, bus apsiribojama 1795-1831 m. Ketinama apžvelgtos Užnerio apskrities bajorų kategorijas ir kilmės įrdymo problemas. Laikotarpis po 1830-31 m. sukilimo buvo sudėtingas ir kardinaliai pakeitė smulkių bajorų gyvenimą.

Kalbant apie bajorus buvusiose LDK teritorijose XVIII a. pab. XIX a. pirmoje pusėje ir jų padėtį visuomenėje, reikėtų atsižvelgti į Rusijos imperijos politiką bajorų atžvilgiu. Jekaterina II pripažino bajorų teisių ir privilegijų nepažeidžiamumą tarnybos, žemės nuosavybės, teismo atžvilgiu, taip pat jų laisvę nuo pastotės prievolės, mokesčių ir kūno bausmių.⁷⁴ Pačioje Rusijoje padėtis buvo gana sudėtinga, nes nemažai naujų bajorų, kurie išsitarnavo bajorystę, taip pat kilminių ir asmeninių bajorų dažnai neturėjo tinkamų dokumentų, kad įrodytų savo bajorystę. Todėl 1785 m. Jekaterina II paskelbė „Malonės raštą bajorams“⁷⁵, kuris suformulavo pagrindinius priklausymo luomui kriterijus ir paskelbė privalomą bajorų registraciją.

Rašte buvo nurodyti dokumentai, kuriuos reikėjo pateikti Heroldijos patvirtinimo gavimui, tai buvo nekilnojamo turto paveldėjimo, pirkimo - pardavimo aktai, įkeitimo aktai bei testamentai, nobilitacijos, karaliaus privilegijos, už tarnybą gauti apdovanojimai. Taip pat bajorai privalėjo būti surašyti šešiose genealogijos knygose, remiantis bajorystę įrodančiais dokumentais. Kiekvienas bajorų sluoksnis privalėjo būti įrašytas į savo tam tikrą genealogijos knygos dalį. Į šeštąją - garbingiausią knygos dalį galėjo patekti kilminių bajorų giminės, kurių senumas siekė 100 ir daugiau metų, į penktąją tituluoti bajorai, į ketvirtąją kilmingieji svetimšaliai, į trečiąją išsitarnavę bajorystę valstybės tarnyboje remiantis rangų lentele, į antrąją išsitarnavę bajorystę karo tarnyboje, į pirmąją žemiausią bajorų luomo grupę, kuri buvo nobilituota caro ir kitų karūnuotų valdovų įsakais. Šias genealogijos knygas apskrityse pavesta tvarkyti apskričių bajorų vadovams, jų suvestinę liepta sudaryti gubernijos bajorų vadovams, o vieną egzempliorių perduoti Gubernijos valdybai.⁷⁶

Po trečiojo ATR padalijimo, privelegijuoto luomo skaičius Rusijos imperijoje pagal V reviziją 1795 m. padidėjo tris kartus ir sudarė apie 70 procentų visų Rusijos bajorų. Be abejo, didesnė dalis tų bajorų buvo činšininkai ir smulkieji žemvaldžiai, bet jie buvo laisvi nuo asmeninio mokesčio ir tarnybos kariuomenėje. Todėl Rusija jau pirmais metais po padalijimų siekė eliminuoti smulkiają bajoriją iš bajorų luomo.⁷⁷

⁷⁴ Bairašauskaitė T., Lietuvos bajorų savivalda XIX a. pirmojoje pusėje, Vilnius., 2003. Psl. 159.

⁷⁵ LVIA f.1135. Ap. 23. b. 31. Psl. 14.

⁷⁶ Bairašauskaitė T., Lietuvos bajorų savivalda XIX a. pirmojoje pusėje, Vilnius., 2003. Psl. 159-160.

⁷⁷ J. Sikorska-Kulesza, Weryfikacje szlachectwa jako instrument stanowiej degradacji drobnej szlachty na Litwie i Białorusi w latach 1831-1868, Przegląd Wschodni, t.2, zesz.3(7), 1992/1993, Warszawa, 1994, Psl. 558.

Nagrinėjant Užnerio apskrities bajorus galime juos suskirstyti, kaip padarė Liudas Truska, tai : 1. bajorai dvarininkai, stambėji žemvaldžiai; 2. smulkieji žemvaldžiai; 3. činšiniai bajorai arba smulkieji bajorai nuomininkai; 4. tarnybiniai bajorai, samdiniai.⁷⁸ Jau pradėdant nuo 1795 m. Vilniaus gubernijoje buvo pradėti bajorų reviziniai surašymai. Bajorai buvo surašomi pagal apskritis, kuriose gyveno kartu su savo šeimomis ir turimomis valdomis, kartu su valstiečiais, o jeigu jų neturėjo, tokia informacija taip pat buvo pažymima. Taigi Užnerio apskrityje buvo užfiksuota 141 bajorų šeimų iš viso 487 žmonės. Į šią reviziją buvo įrašyti tik tie bajorai, kurie turėjo valdas su valstiečiais. Nors turimų valstiečių skaičius yra labai įvairus ir sviruoja nuo 8 turimų valstiečių iki 2. 437 valstiečių. Dauguma bajorų turėjo pareigybes, kurios buvo jiems suteiktos dar ATR laikais, tik 17 bajorų šeimų narių neturėjo jokių pareigybių kas iš bendro skaičiaus sudaro vos 12 procentų.⁷⁹ Užtat bajorų gyvenančių savo žemėje akalicose buvo 814 žmonių, činšinių bajorų - 1342 žmonės, tarnybinių bajorų - 761 žmogus,⁸⁰ tokie skaičiai sudarė bendrą bajorų sudėtį 3404 žmonės Užnerio apskrityje.

Senato nutarimų 1800 m. rugpjūčio 17 d. Kijevo, Voluinės, Podolės, Baltarusijos, Lietuvos ir Kuršų gubernijų bajorams, kurių skaičius buvo 218 025 (vyrų), privalėjo per dvėjus metus, tai yra nuo 1801 m. sausio 1 d., surasti reikiamus dokumentus ir patvirtinti savo bajorystę. Tačiau bajorai neskubėjo to daryti laiku, dėl to terminas buvo perkeltas į 1806 m. sausio 1 d. Naujas įsakas 1816 m. sausio 20 d. įvedė naują tvarką, jog norint įrodyti savo bajorystę, bajorai privalėjo mokėti mokesčius.⁸¹ Taip pat paaiškėjo, jog VI revizijos metu į bajorų luomą buvo įsirašę apie 200 000 žmonių, tarp kurių buvo miestiečių, kareiviai atsargoje, nežinomų luomų žmonės. Todėl naujos 1816 m. revizijos metu į bajorų luomą privalėjo įrašyti tik tuos, kurie buvo įrašyti 1795 m. Kitiems būtinas buvo bajorystės patvirtinimas remiantis tinkamais dokumentais. Naujas 1817 m. rugpjūčio 23 įsakas, griežtai reikalavo kuo atidžiau nagrinėti činšinių bajorų dokumentus.⁸²

Užnerio apskrityje 1816 m. VI revizijos metu buvo surašyta 246 bajorų šeimos, tarp kurių 74 šeimos buvo turtingų bajorų, kuriems priklausė žemės valdos su valstiečiais, tai sudarė 30 procentų visų surašytų bajorų. Likusieji 172 šeimos, kuriuos sudarė 70 procentų įrašytų bajorų, buvo smulkieji žemvaldžiai akalicų bajorai, činšiniai bajorai ir tarnybiniai bajorai.⁸³ Toks mažas įrašytų bajorų skaičius, tikrai leidžia manyti, jog bajorai niekur neskubėjo įrodinėti savo kilmės arba neturėjo tinkamų įrodymų tam padaryti.

⁷⁸ Truska L. XVIII a. pabaigos Lietuvos bajorija (skaičius ir sudėtis), Lietuvos Istorijos Metraštis., 1992, Vilnius, 1994. Psl. 16-19.

⁷⁹ LVIA f. 515. Ap. 15. b. 52. Ревизские сказки дворян Завилейского уезда 1795 г.

⁸⁰ Truska L. XVIII a. pabaigos Lietuvos bajorija (skaičius ir sudėtis), Lietuvos Istorijos Metraštis., 1992, Vilnius, 1994. Psl. 29.

⁸¹ Філатава А. Саслоуная палітыка ураду у Беларусі. 1772-1860 г., Verbum Nobile, nr. 12. Sopot, 1999. Psl. 4.

⁸² Rychlikowa I. Carat wobec polskiej szlachty na ziemiach zabranych w latach 1772-1831// Kwartalnik Historyczny. 1991. Psl. 77-78.

⁸³ LVIA f. 515. Ap. 15. b. 427. Ревизские сказки дворян на буквы А-М Завилейского уезда за 1816 г. b. 428. Ревизские сказки дворян на буквы Н-Я Завилейского уезда за 1816 г. b. 429. Ревизские сказки дворян на буквы Б-Я Завилейского уезда за 1816 г.

Nemažiau svarbūs yra duomenys, kurie pateikia mums žinių apie smulkiuosius bajorus žemvaldžius, kurie gyveno Užnerio apskrityje.⁸⁴ Iš viso yra įrašyta 512 giminių, tarp kurių 217 nepateikė jokių reikiamų dokumentų bajorystei patvirtinti. Tačiau likusios 295 gimenės pateikė reikiamus dokumentus laikotarpyje nuo 1798 iki 1825 m., kurie ir buvo nagrinėjami. Iš tų giminių, kurių kilmė buvo nagrinėjama svarbu yra sužinoti, kada jie pateikdavo savo dokumentus tikrinimui. Skaičiuojant kas 7 metai gauname gana įdomius duomenis: nuo 1798-1804 m. 121 giminė pateikė dokumentus, 1805-1811 m. 31 giminė, 1812-1818 m. 10 giminių, 1819-1825 m. 120 šeimų. Kaip matome didžiausias skaičius šeimų pateikė dokumentus pirmuoju laikotarpiu ir paskutiniu juo, nes dauguma bajorų pasirūpino kilmės dokumentais dėl tam tikros geros politinės situacijos XVIII a. pab. XIX a. pr. Kaip matome laikotarpyje nuo 1811-1818 m. kilmės įrodymai buvo sustingę. Procesai vėl masiškai prasidėjo nuo 1819 m. ir trūko porą metų. Tarp 295 giminių, kurios pateikė bajorystės įrodymus buvo 17 bajoriškų totorių giminių, kurios pateikė kilmės dokumentus 1806 m. ir 1819 m.

Turėdami duomenis apie kilmės įrodymus žemiausio sluoksnio bajorų, yra svarbu žinuoti per kokį laikotarpį įrodė savo bajorų kilmę turtinga bajorija, valdanti didelius dvarus su valstiečiais einančiais valstybės pareigas Rusijos imperijoje. Pagal sąrašą, kuris buvo sudarytas XIX a. pirmojoje pusėje turime 121 giminę.⁸⁵ Duomenis vėl galime išskirti kas 7 metus: 1795-1801 m. - 48 giminės, 1802-1808 m. - 29 giminės, 1809-1815 m. - 3 giminės, 1816-1822 m. - 28 giminės, 1822-1829 m. - 8 giminės. Dauguma turtingų bajorų žemvaldžių pasirūpino kilmės įrodymais pirmaisiais Rusijos valdymo metais, be abejo, jiems tai neturėjo sukelti didelių problemų, nes jie turėdavo dvarų nuosavybių aktų, pirkimo - pardavimo sutarčių, karaliaus privilegijų ir kitų svarbių dokumentų, kurie buvo reikalingi kilmės įrodymui. Kitas spartus padaugėjimas matomas nuo 1816 iki 1822 m. Taigi kaip dauguma smulkiųjų bajorų taip ir turtingų dvarininkų, Vilniaus gubernijoje, pasirūpino bajorystės išvadomis Pavolo I valdymo laikais ir XIX a. pradžioje, kai valdė caras Aleksandras I. Po jo buvo kitas antplūdis, kuris įvyko 1817-1820 m., kai Vilniaus gubernijos bajorų deputacija surašė 4805 bajorystės išvadų raštus. Velėsniais metais į deputaciją kreipėsi vos keli žmonės, nors 1827 m. gruodžio 31 d. įsaku buvo patikslinta, jog surinkusiam kilmės įrodymus bajorui priklauso neginčijama teisė pateikti dokumentus ir prašymą dėl įrašymo į genealogijos knygas, kai tik jis galės tai padaryti.⁸⁶

Bajorų padėtis radikaliai pasikeitė po 1830-31 m. sukilimo, kai valdžia visiškai prarado lojalumą bajorams ir pradėjo vykdyti savo užsibriežta tikslą, panaikinti smulkiosius bajorus ir apdėti juos mokesčiais. Kas buvo nepriimtina bajorams, dėja nieko jie pakeisti nebegalėjo.

⁸⁴ LVIA f. 708. Ap. 1. b. 48. Ведомость о мелкопоместных дворянах Свенцянского уезда коих права разматриваются установленным порядком и находящихся в сем уезде

⁸⁵ LVIA f. 708. Ap. 1. b. 55. Ведомость о дворянах первого разряда Свенцянского уезда.

⁸⁶ Bairašauskaitė T., Lietuvos bajorų savivalda XIX a. pirmojoje pusėje, Vilnius., 2003. Psl. 163.

2.3. BAJORŲ VALDOS

Bajoro dvaras materializavosi, įgaudamas pavidalą valdos, kuria formavo giminės kartos. Valda nebuvo statiška dimensija, nusakanti savininko ar savininkų pastovią socialinę ir turtinę dispoziciją. Ji nuolat plėtėsi arba siaurėjo, įgyjant nuosavybę paveldėjimo, pirkimo keliu, gaunant ją dovanų arba kaip žmonos kraitį, atsiteisiant iš skolininkų tradicijos arba eksdivizijos būdu, atgaunant ginčytinas žemes per teismą. Ir priešingai, ji galėjo būti perleidžiama kitam asmeniui. Valdos dinamikos mechanizmas buvo įprastas, tradiciškai įsitvirtinęs ir XIX a. pirmojoje pusėje mažai koreguojamas tiek visuomenės, tiek valstybės.

Valdos konfigūracijos susidarymui turėjo reikšmės aktualizuotos valdos ir kaimynystėje įsikūrusių valdų savininkų bei kitaip atsirandančių pretendentų į valdą komunikaciniai ryšiai. Žemvaldžių visuomenė santykiyje su valda egzistavo susikūrusi savitą komunikacijos tipą, kai valdos dinamiką veikė ne dvi susitariančios pusės (pardavėjas ir pirkėjas, testatorius ir paveldėtojas, įkeitėjas ir perėmėjas ir pan.), bet sudetingas priklausomybių tinklas. Šios priklausomybės atsirado iš valdos prasmų, kai ji reiškė ne tik ūkinį, gamybinį ir ekonominį vienetą, sudarntį bajoro šeimos egzistavimo materialų pamatą. Valda arba jos dalis buvo pagrindinis kapitalo investicijos objektas. Į bajorų valdas investavo vienuolynai, miestai, privatūs asmenys, gaudami iš to pelną. Valda atitiko draudimo institucijos funkciją, kai ja buvo garantuojamas bajorių pasogos saugumas ir jo apimties didėjimas. Valdomis buvo padengami verslo kontraktų užstatai ir bajorų kreditai. Ekonomiškai silpnesnės valdos, slegiamos finansinių įsipareigojimų naštos, turėjo tendenciją skaidytis, mažėti ir keisti savininkus, tačiau tai neatleido valdos nuo jos atliekamų funkcijų. Todėl išigyjant ar perleidžiant valdą tekdavo atsižvelgti į asmenų, susijusių su šiomis valdos funkcijomis, interesus. Į ją galėjo pretenduoti kreditoriai, investuotojai, taip pat asmenys, laikantys ją pagal įkeitimo teisę. Dėl šios priežasties įsigyta valda galėjo tapti ginčo objektu, o tai komplikavo naujo savininko teisę į valdą.

Be abejo, stipriai išreikšta valdos ekonominė ir finansinė dimensija palaikė bajoro žemvaldžio socialinį prestižą. Iš čia kilo poreikis plėsti valdas ir įsigyti dvarų, kurie dirbo savininkui ir visuomenei. Savininkui jie kaupė ekonominį ir simbolinį kapitalą, dėjo pamatus vyriškos (kartais ir moteriškos) linijos palikuonių valdoms. Visuomenei teikė materialinį išlaikymą ir lėšas, reikalingas plėtoti ir išlaikyti kaimo vietovių infrastruktūrą. Iš bajorų dvarų uždirbamų lėšų buvo remiami valstiečiai, statomos bažnyčios, ligoninės, mokyklos, gyvenamieji namai, kalėjimai, tiesiami keliai ir pan. Taigi šiuo požiūriu valda atliko visuomenės gerovės kūrėjo vaidmenį.⁸⁷

Todėl nagrinėdamas Užnerio (Švenčionių) apskrities bajoriją, nemažiau svarbus tikslas yra būtent pateikti duomenys, apie bajorų turimas valdas, kokio dydžio jos buvo, kiek turėjo žemės

⁸⁷ T. Bairašauskaitė, Bajoro santykis su dvaru XIX a. pirmojoje pusėje: Mykolo Juozapo Rōmerio (1778-1853) patirtys. // Lietuvos istorijos metraštis, Vilnius, 2006, Psl.65-66.

⁸⁸ Taip pat, kiek valstiečių turėdavo dvarininkai ir kiek valdos duodavo pelno skaičiuojant sidabro rubliais per metus. Tam klausimui nagrinėti buvo pasinaudota statistiniais valdų duomenimis, kurie buvo pradėti sudarinėti 1847 m. vasario 28 d. ir tai vyko iki 1854 m. Buvo sudarytas visos Vilniaus gubernijos apskričių statistinis valdų surašymas. Į šį surašymą pateko ne tik duomenys apie dvarų valdas, bet ir apie valdas, kurios priklausė mažžemiams bajorams arba kitiems savininkams: miestečiams, piliečiams, laisviesiems žmonėms. Buvo fiksuojamos visos valdos nuo poros dešimtinių iki tūkstančių dešimtinių.

Statistiniai duomenys aprašė valdų geografinę padėtį, kokioje apskryties dalyje ir parapijoje jos išsidėsčiusios. Buvo pažymėti valdų atstumai nuo gubernijos miesto, apskrities centro, pašto kelių, didesnių upių. Buvo parodyta, kiek palivarkų, kaimų, užsienių sudarė valdą, pateikiamas jose gyvenančių žmonių skaičiusai, bendras valdos dydis ir žemių paskirtis, pvz., kiek ploto užėmė miškai, laukai, ariamoji žemė, kiek žemės skirta dvarui ir ūkiniams pastatams, kokios agrarinės kultūros buvo sodinamos ir kokie gyvuliai buvo auginami. Jeigu valuose veikė malūnai, brovarai, spirito fabrikai, jie taip pat paminėti, nes tai buvo papildomas pajamų šaltinis. Visą informacija buvo apibendrinama ir pateikiami duomenys apie pelną, gaunamą iš valdų ir buvo užrašomos bendros instrukcijos valstiečiams.⁸⁹

Nagrinėjant šį skyrelį buvo pasinaudota Švenčionių apskrities valdų statistiniais duomenimis. Apraše iš viso yra 346 bylos, tačiau buvo peržiūrėtos 246 bylos, tai sudaro 70 % nuo bendro bylų skaičiaus. Nepaisant to, gauti duomenys leidžia atskleisti bendrą bajorų valdų situaciją apskrityje.

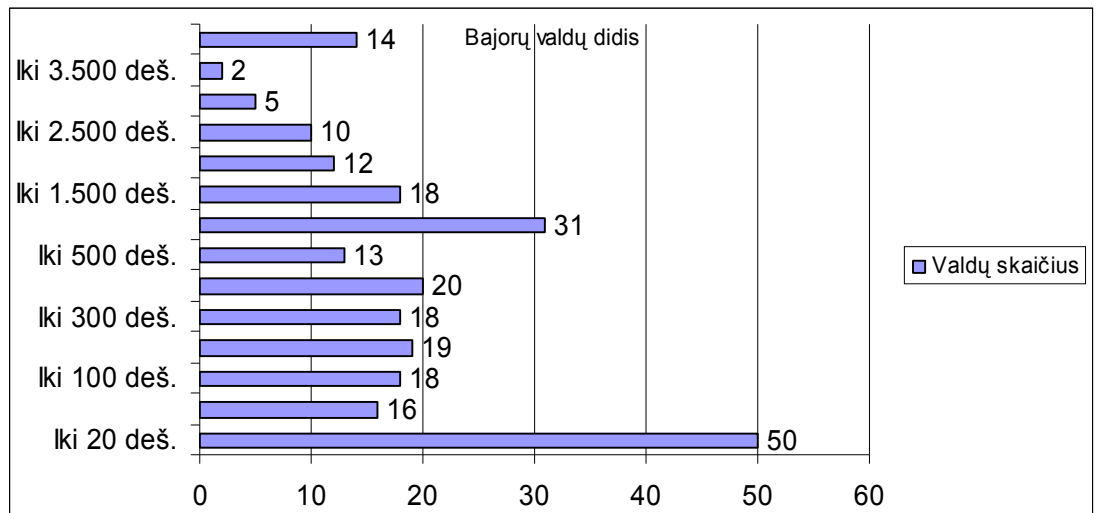
Bajorų valdų dydis, kaip matome, nebuvo vienodas ir toks negalėjo būti dėl to, kad bajorai priklausė skirtingiems sluoksniams. Turtingi dvarininkai galėjo turėti nuo kelių tūkstančių dešimtinių iki keliolikos tūkstančių. Dažnai jų valdos buvo plečiamos. Tačiau smulkieji žemvaldžiai daugiausiai galėjo valdyti iki 100 dešimtinių žemės. Statistiniai duomenys mums pateikia svarbios informacijos. Taigi surinkta informacija rodo, kad apskrityje yra 50 valdų, kurių plotas siekė iki 20 dešimtinių, 16 valdų iki 50 dešimtinių ir 18 valdų iki 100 dešimtinių žemės, iš viso 84 valdos. Sprendžiant iš savininkų, dažniausiai tai yra akalicų ir užsienių smulkieji bajorai, kartais pasitaiko bajorai, kurie kaimuose turėjo keliasdešimt dešimtinių žemės.⁹⁰ Jie sudarė skaitlingą grupę tarp bajorų, turinčių privačią nuosavybę. Tarp savininkų, turinčių iki 100 dešimtinių yra ir bajorai totoriai, kurie kaimuose ir užsieniuose turėjo žemės ir

⁸⁸ www.wikipedia.org/wiki/древние_единицы_измерения, 1 dešimtinė = sažnių $2400^2 = 10\,925,4\text{ m}^2 = 1,0925\text{ ha}$.

⁸⁹ LVIA f.394. Ap.1,2,3,4,5,6,7. Статистические сведения о имениях в Виленском, Троцком, Ошмянском, Свенцяном, Лидском, Вилейском и Дисненском уезде.

⁹⁰ LVIA f. 394. Ap. 6. b. 218. Jukiškių akalicoje, 10 dešimtinių žemės priklausė našlei Kliarai Stankevičienei į metus gauna 20 rub. pelno, be valstičių. Ten pat. b. 216. Pašakarvės užsienyje, 46 deš. žemės priklausė Vincentui Jurgio sunui Žebrauskui, gauna pelno 20 rub. be valstiečių.

ją valdė.⁹¹ Kartais pasitaiko ir turtingų bajorų, kurie turėjo didelės valdas, išsidėsčiusias skirtingose apskrities vietose. Titulinis patarėjas ir ordinų kavalerius Konstantinas Maslovskis turėjo Strūnaičio dvarą, kuriam priklausė 2 184 deš. žemės ir 319 valstiečių, pelnas, kurį jis gaudavo per metus, sudarė 1959 rub. Jam taip pat priklausė žemės sklypas Ivanoko kaime - 40 dešimtinių žemės, o metinio pelno iš jos gaudavo 40 rub. Taigi matome, jog kartais mažos valdos galėjo priklausyti ir turtingiems bajorams, tačiau jas ne visada įmanoma išskirti.

Kita bajorų dalis, kurią galime priskirti prie vidutinės turtingos padėties bajorų žemvaldžių, tai bajorai, kurie valdė nuo 100 iki 1000 deš. žemės su valstiečiais, jų suskaičiuojama 101 valda. Pastebima, jog nemažai bajorų, turinčių nedidelės valdas, jas nusipirko po 1831 m. sukilimo ir apsigyveno Užnerio (Švenčionių) apskrityje. Tokie bajorai dažnai užimdavo valstybės tarnautojų arba karinės pareigas.⁹² Bet nedidelių dvarų nebūtų užtekę padoriam pragyvenimui. Tačiau gaudami valstybines algas ir turėdami galimybę kilti tarnybos laiptais, dvarininkai galėjo parūpinti geresnę buitį. Visuomeninę padėtį turėjo lemti ne kilmė, o rangas, gyvenime būdavo kitaip, nes aukštesnius rangus lengviau gaudavo kilmingieji.⁹³

Vidutinio turtingumo dvarus, dažnai valdė senos šeimos, kurios gyveno Ašmenos apskrityje, kuri vėliau buvo padalinta ir iš jos buvo sudaryta Užnerio apskritis. Valdos paveldėjimo būdų buvo perduodamos vaikams ir taip per kelis šimtmečius tie dvarai sumažėdavo ir nebuvo tokie dideli. Be abejo, valdas stengtasi praplėsti turint pinigų, o kitas būdas buvo žmonos pasoga, atnešanti dvarus su palivarkais, arba grynuosius pinigus.

⁹¹ LVIA f. 394. Ap. 6. b. 100. Trabševičių kaime, dalį žemės 33 dešimtinės valdė Chasenis Gembickis, gaudavo pelno 32 rub. per metus. b. 19. Chasenis ir Marijona Iljasevič valdė palivarką Žardelius, 80 deš. per metus 65 rub. pelnas. b. 20. Juozas ir Teklė Gembickiai, valdė žemės sklypą Žardelių kaime 35 deš. pelnas 24 rub. b. 104. Chasenis Jakubovskis, turėjo Kašeliškių kaime 70 deš. pelnas per metus 31 rub.

⁹² LVIA f. 394. Ap. 6. b. 79. Polianų valdas 179 deš. valdė gubernijos sekretorius Stanislovas Janovskis, pelnas per metus 550 rub. b. Rozalino valdas 210 deš. valdė kolegijos tarėjas Mykolas Packevičius, pelnas per metus 30 rub. b. 180. Kurkovo valdas 200 deš. valdė Švenčionių teismo tarėjas ir kolegijos sekretorius, Vitalisa Kurkovskis, pelnas 381 rub. b. 123. Liubychovo valdas 328 deš. valdė Rusijos kariuomenės kapitonas Simonas Ejmontas, pelnas per metus 240 rub. ir pan.

⁹³ Mulevičius L. Rangai. Lietuvos istorijos metraštis, 1983. Vilnius., 1984. Psl. 118.

Sekančią bajorų grupę galime priskirti prie pasiturinčių, stambių žemvaldžių. Jiems priklausė dvarai, kurie siekdavo nuo 1000 dešimtinių iki 3000 dešimtinių, tokių valdų turime 45. Tokios valdos priklausė bajorams, kurie laikė save turtingais žemvaldžiais, jie užimdavo aukštesnes pareigybes,⁹⁴ o kartais jie buvo tik stambesni žemvaldžiai be pareigybių.

Prie pačių turtingiausių bajorų galime priskirti tuos, kurie valdė nuo 3000 deš. ir daugiau. Apskirtyje jų buvo 16, be abejo, jas valdė kilmingieji bajorai, kartais su grafų titulais. Stambiausios valdos priklausė Mauricijui Danielio sunūi Bučinskiui, kuris buvo apeliacinio teismo ribų teisėjas, jam priklausė Lentupio valdos 11933 deš. ir Bolkovo valdos 2358 deš., iš viso 14291 deš. Mauricijaus žmona buvo Matilda iš grafų Ginterių, kuri jam ir atnešė kaip pasogą dalį šių valdų.⁹⁵ Kita šeima, kuri valdė antrą pagal dydį valdą, tai buvo grafai Ginteriai von Giejdelštejn, jai priklausė Dabraulėnų valdos 10000 deš., kurias jie pirko iš Ignoto Joakimo sūnaus Abramavičiaus. Grafas Aleksandras-Adomas Ginteris, Minsko gubernijos 1 departamento baudžiamojo teismo pirmininkas, ordinų kavalerius, buvo vedęs grafiene Aleksandrą Tyzenhauzaitę.⁹⁶ Prie kitų turtingų dvarininkų būtų galima priskirti grafą Eduardą Mostovskį, valdanti Cirkliškių dvarą, 8274 deš., Edmundą-Juzefą Sulistrovskį, valdė Kamajų ir Višniavo valdas, 8566 deš.; Aleksandrą Sulistrovskį - Šemėtavo valdas 7567 deš.; Valensą Ževuskį ir jo Ganutos dvarą, 6349 deš.; Konstantiną Milačevskį, valdžiusį buvusias jėzuitų Žodiškių valdas, 5330 deš.; Nikodemą Pšemeneckį, valdė Balošos valdas, 5859 deš.; Vidiškių (Przyjaźń) valdas valdė Kamenskių šeima, 4244 deš.; Stanislovas Chominskis valdė Olševo valdas, 4075 deš.; Mykolas Lappa valde Bojarelių valdas, 4500 deš., iš kurių 4000 deš. buvo miško.

Galime pastebėti, jog didžiausios valdos Užnerio apskrityje buvo išsideščiusios dabartinėje Baltarusijos teritorijoje.

Žemvaldžius domino dažniausiai vien dūmai, kaip reikšmingiausia vertybė, o valstybės išdui jie rūpėjo kaip apmokestinimo objektas. Dėl to ATR laikais svarbiausias socialinės ekonominės apskaitos objektas ir buvo dūmai, kitaip galime pavadinti žmonės. Socialinei bajorijos sudėčiai nagrinėti šis rodiklis reikšmingesnis negu žemės plotas.⁹⁷ Toks pat požiūris išliko ir Rusijos imperijos laikais, nes kuo didesnis valstiečių skaičius, tuo dvarininkas buvo turtingesnis, todėl revizijos metu dvarininkai buvo surašomi ir šalia buvo užrašomi duomenys, kiek jie turėjo revizinių valstiečių sielų. Užnerio apskrityje 71 valdos yra be valstiečių, be jokių abejonių, tai smulkiųjų žemvaldžių valdos. Vidutiniai bajorai, galėjo turėti mažiau nei 21

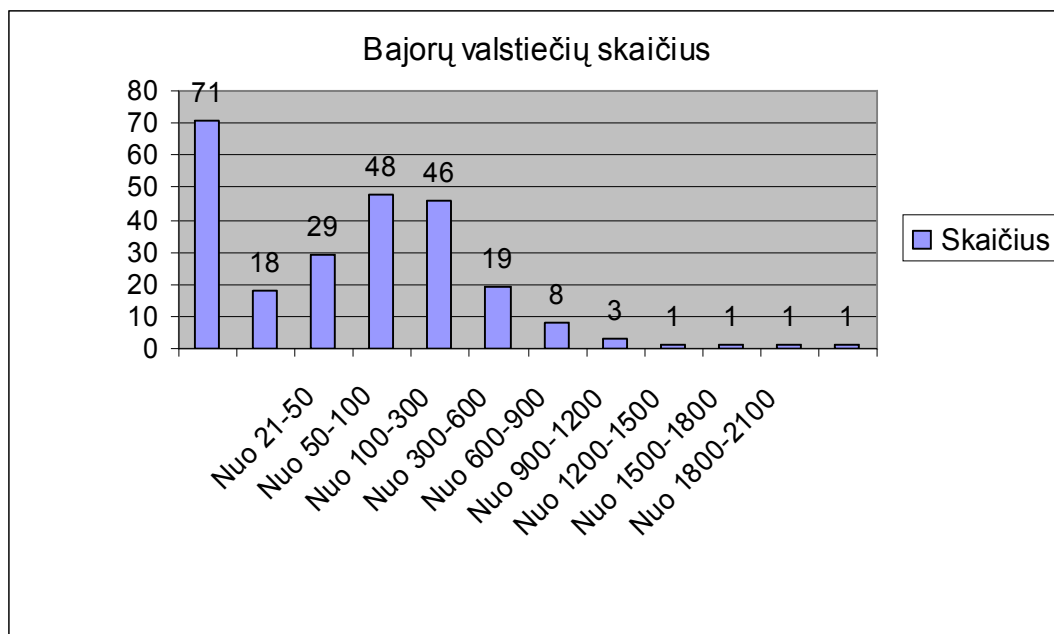
⁹⁴ LVIA f. 394. Ap. 6. b. 36. Čiurlionių valdas 2677 deš. valdė, Kotrina iš Zajončkovskių Gospož-Komarienė, kurios vyras Vladislovas Komaras buvo Panevėžio apskrities bajorų vadovas. b. 156. Nestoniškių valdos 2306 deš. priklausė Adolfui Šventickiui buvusiam ribų teisėjui.

⁹⁵ Ten pat. b. 200, 210.

⁹⁶ Ten pat. b. 138.

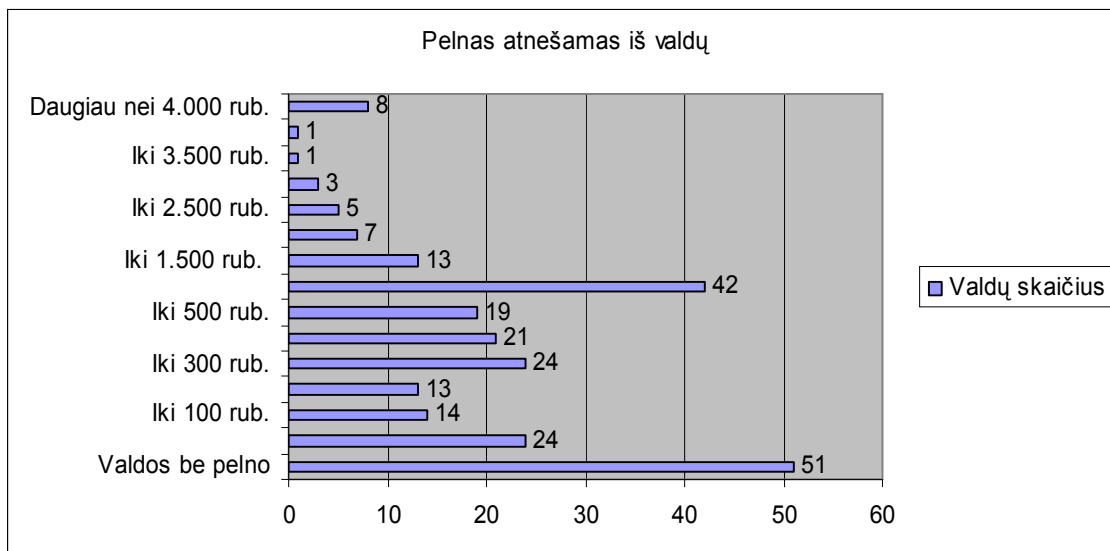
⁹⁷ Truska L. XVIII a. pabaigos Lietuvos bajorija (skaičius ir sudėtis), Lietuvos Istorijos Metraštis., 1992, Vilnius, 1994. Psl. 14.

valstietį iki 100 valstiečių, tokių dvarų yra priskaičiuojama 96. Pasiturintys dvarininkai turėjo nuo 100 iki 600 valstiečių, tokių apskrityje buvo 65 valdos. Prie pačių turtingiausių bajorų priskiriame dvarininkus, turinčius nuo 600 iki 2100 ir daugiau valstiečių, tokių yra 15 savininkų. Didžiausias valstiečių skaičius priklausė toms pačioms Bučinskių, Ginterių, Sulistrovskių, Mostovskių, Milačevskių, Kublickių, Paškevičių, Šventickių giminėms.

Nagrinėjant bajorų valdas ne mažiau svarbu yra pabrėžti, kokį pelną gaudavo dvarininkas iš savo valdų. Be abėco, pajamos buvo skaičiuojamos stabilia valiuta - sidabro rubliais. Deja, neturėdami analogiškų tyrimų, padarytų kitų apskričių atžvilgiu, negalime gautų rezultatų palyginti tarpusavyje, kas leistų mums padaryti apibendrintas išvadas ir sužinoti apie pajamas iš visų Vilniaus gubernijos valdų. Visas pajamas galime suskirstyti kaip ir valdas, pagal skirtingas bajorų kategorijas. Lentelė rodo, jog yra išskirtos valdos, kurios neduodavo pelno, be abejo, tai lėmėtai, kad smulkieji bajorai žemvaldžiai pagamintą produkciją patys sunaudodavo, o ne pardavinėjo. Mat formaliai jų gyvenimas mažai kuo skyrėsi nuo valstiečių gyvenimo, bet jie buvo laisvi ir buvo atleisti nuo mokesčių. Tačiau dalis smulkiųjų bajorų visgi gaudavo pelną ir toks pelnas galėjo siekti iki 200 rub. Vidutiniai dvarininkai iš valdų gaudavo nuo 200 iki 1500 rub. Pasiturintys dvarų savininkai gaudavo per metus nuo 1500 iki 3000 rub. Turtingi dvarininkai gaudavo nuo 3000 rub. ir daugiau. Pastebima, jog pelnas iš panašaus dydžio dvarų su panašiu valstiečių skaičiumi galėjo būti visiškai skirtingas.⁹⁸

⁹⁸ LVIA f. 394. Ap. 6. b. 4. Skodutiškių valdos Leopoldo Bronišo 1210 deš. 122 valstiečiai, pelnas 1901 rub. b. 26. Dudos valdos buvusio poručiko Lenkijos kariuomenės Stanislovo Radeckio-Mikuličio, 1220 deš. 360 valstiečių, 990 rub. b. 72. Kozinientų valdos, Vincento Daugėlos, 2270 deš. 434 valstiečiai, 910 rub. b. 92. Svienciankos valdos, Jono Filypo Čechavičiaus 2242 deš. 341 valstietis, 1800 rub.

Pelnas pirmiausiai priklausė nuo žemės kiekio ir jos kokybės, o taip pat nuo turimų valstiečių kiekio. Iš žemės ūkio ir gyvulių auginimo dvaras gaudavo maisto savo stalui ir pardavimui. Papildomas pelnas buvo gaunamas iš činšinių bajorų ir laisvųjų žmonių, kurie nuomojo žemę, už kurią privalėjo sumokėti tam tikrą nustatytą mokestį. Malūnai, alaus brovarai, spirito fabrikai, karčemų nuoma, vandens telkinių nuoma žuvininkystei duodavo papildomo pelno. Už pastarųjų paslaugas buvo gaunami grynėji pinigai, kurie buvo reikalingi padengti mokesčius, užmokėti gubernantams, už vaikų mokslus viešose mokymo įstaigose, už dvaro tarnautojų darbą, išlaikyti ekipažą su arkliais ir vežikų ir pan. Dalis bajorų, kurie gaudavo mažiau kaip 5000 rub. stengėsi geriau tvarkyti savo valdose, kad išgautų iš jų ko didesnę pelną. Savo vaikus leido mokytis iš paskutiniųjų jiems apmokėdami mokslą, taip norėdami, kad jų vaikai gautų išsilavinimą ir įstotų į valstybės tarnybą.⁹⁹

⁹⁹ Главный Генеральный Штаб. Материалы для географии и статистики России. Санкт-Петербург, 1863. Psl. 378.

3. BAJORŲ ŠEIMA PAGAL BAŽNYTINES GIMIMO METRIKAS (1798-1820 m.)

3.1. BAJORŲ UŽRAŠYMO METRIKOSE BŪDAI.

Katalikų Bažnyčia metrikų knygas įvedė nuo XVI a. antros pusės pagal Tridento susirinkimo nutarimą (1545-1563 m.). Tam didelę reikšmę turėjo Reformacijos plitimas Europoje. Katalikus stengtasi surašinėti gimimo metrikose tam, kad vėliau jie nesudarytų mišrių santuokų su protestantais, arba priklausančiais kitoms nekrikščioniškoms konfesijoms. Katalikų Bažnyčia jas griežtai draudė. ATR teritorijoje pirmosios metrikos žinomos iš XVI a. pab. – XVII a. pr., tačiau jų mažai išliko iki mūsų dienų¹⁰⁰.

Kalbant apie buvusias LDK teritorijos žemės iki 1802 m. metrikų knygos Vilniaus, bei Žiemaičių vyskupystėse buvo užrašomos lotynų kalba. Tačiau po to įvykusi permaina ir metrikos Vilniaus vyskupystėje buvo pradėtos rašyti lenkų kalba, be abejo, kartais pasitaikydavo ir lotynų kalba, o Žiemaičių vyskupystėje vis dar liko lotynų kalba iki pat 1827 m. kai visos metrikos pradėtos rašyti lenkų kalbą su dar išsamesne informacija.

Darbe pasinaudojau tik gimimo metrikomis, dėl to, jog peržiūrėti dar mirties ir santuokų metrikas būtų per didelis darbo kruvis, paprasčiausiai, neužtektų laiko tinkamai parengti ir išanalizuoti medžiagą. Be to, jeigu tai padaryti, visas darbas galeėtų būti skirtas tik demografinių procesų analizei, panaudojant vieno Švenčionių dekanato bažnytines metrikas už 23 metus.¹⁰¹

Gimimo metrikoje 1827 m. nusistovėjo tam tikra rašymo forma, buvo užrašomi gimimo metai, mėnuo ir diena, taip pat krikšto mėnuo ir diena, bažnyčios pavadinimas, vaiko vardas-vardai, kunigo vardas ir pavardė. Po to buvo užrašomas tėvų luomas (valstietis, kareivis, bajoras, didikas, laisvas, kartais netgi pareigos), tėvo vardas ir pavardė, motinos vardas ir mergautinė pavardė, rašoma, ar teisėta santuoka ir kur vaikas gimė. Krikšto tėvo buvo užrašomas luomas, vardas ir pavardė, krikšto motinos vardas ir pavardė, jei krikštijo stambesni bajorai, didikai, tai dažnai sutinkame, kad dar dalyvavo kiti liudininkai, kitaip vadinami asistentai, dažniausiai kilmingi bajorai, didikai, taip pat buvo užrašomos jų pareigybės, kurias užimdavo. Nuo 1848 m. metrikos pradėtos rašyti rusų kalba, tačiau pagal 1827 m. pavyzdį, kuris išliko iki pat XX a. antrojo dešimtmečio pusės.

Metrikos ne visada yra patikimas šaltinis, dažnai jose atsiranda spragų, kartais jos buvo klastojamos. Kartais pasitaiko atvejų, kai kunigai įrašydavo į bajorų luomą miestečius, laisvus valstiečius, todėl yra problematiška kartais juos atskirti nuo tikrų bajorų, kurie turėjo tą pačią pavardę. Tačiau, nepaisant to, kai kurių parapijų metrikų atžvilgiu tai sunku padaryti, nes kartais trūksta metrikų, arba nebuvo užrašomas žmonių luomas, kuriam jie priklausė, todėl gauti duomenys ne visada bus tikslūs, bet išsamesnis nagrinėjimas leis išvengti kai kurių spragų ir

¹⁰⁰ www.ornatowski.pl/arch-par.htm

¹⁰¹ Priedas Nr. 1. Psl. 61.

vertinti metrikas kaip patikimą šaltinį. Kalbant apie XVIII, XIX ir XX a. metrikas, jų turime nemažai, dalis jų yra geros būklės, jos (gimimo, santuokos ir mirties metrikos) leidžia tyrinėti demografinę situaciją lokaliniu mastu, suteikia informaciją apie gyventojų luominę priklausomybę, jų skaičių parapijose. Nagrinėjant Užnerio dekanato bažnytines gimimo metrikas buvo keliamas uždavinys nustatyti, kiek bajorų gimė per nagrinėjamą laikotarpį (1798 – 1820 m.), kiek gimė mergaičių ir berniukų, dvynukų, nesantuokinių vaikų. Taip pat ketinama panagrinėti, kiek vaikų gimė turtingų dvarininkų šeimose, suskirstyti gimusius vaikus pagal jų gimimo vietą: dvaruose, palivarkuose, bajorkaimiuose (*okolica szlachecka*), miestuose ir miesteliuose, kaimuose ir užsieniuose, nustatyti, kaip dažnai našliai vesdavo antrą kartą.

Buvo renkami duomenys tik apie tuos asmenis, kuriuos kunigai užrašė kaip kilmingus, tačiau iš tikrųjų jie nebūtinai galėjo būti bajorais. Mat kunigai nereikalavo jokių kilmės įrodymų, bet paprasčiausiai galėjo spręsti pagal išvaizdą, pavardę, arba pati giminė sakydavo, kokiam luome ją užrašyti. Jeigu kunigui kildavo įtarimas, šeimos vis dėlto buvo pažymimos kaip bajorai, bet vėliau buvo pažymima, kad tai miestečiai arba valstiečiai. Tokių šeimų yra gana daug, tai rodo, kad jos norėjo patekti į aukštesnį luomą¹⁰².

1798–1802 m. visos metrikos buvo rašomos lotynų kalba, tačiau yra parapijų, kur metrikų įrašai daryti lotynų kalba 1802, 1812, 1813, 1814 ir 1816 m. Bajorai šiose metrikose buvo užrašomi keliais būdais. Tai galėjo būti „nobiles“ (kilmingas), arba prieš vyro ir motinos vardą buvo užrašomos dvi didžiosios raidės G. D., kurios lotynų kalba reiškė „generosus dominus“, „gimęs ponu“¹⁰³.

Taip pat galėjo būti užrašytos dvi raidės M. D., kurios reiškė „magnificus dominus“, „kilmingas ponas“, kuris, be abejo, savo turtine padėtimi ir kilme gerokai skyrėsi nuo paprasto bajoro¹⁰⁴. Kartais metrikose pasitaiko raidės M.G.D., kas reiškia žmogaus tikrai aukšta kilmę ir pareigybes, dažniausiai taip buvo užrašoma stambių bajorų kaip: Zabelių, Sulistrovskių, Mikošų, Kamenskių etc. metrikose, taip neretai prie tokių kilmingų žmonių pavardžių lotyniškai buvo užrašomos jų pareigybės. Dažnai tai buvo dar LDK laikais turėtos pareigybės tokios kaip: Lietuvos kancleriai, Lietuvos paizdininkiai, Karališkojo Dvaro Šambelionai, Vilniaus, Trakų, Ašmenos pakamariai, Ašmenos rotmistrai, Ašmenos išdininkai, Naugarduko sargybininkas, Bobruisko maršalka, prie karininkų buvo priskiriami buvusios lenkų ir LDK kariuomenės pulkininkai, majorai, vėliavininkai, poručikai, kapitonai, tačiau pasitaiko pareigybės, kurias užėmė jau esant Rusijos imperijos sudėtyje: Peterburgo kolegijos patarėjai, gubernijos sekretoriai, kolegijos asesoriai, karininkų laipsniai: Rusijos kariuomenės pulkininkai, poručikai.

¹⁰² Górny M. Szlachta pałucka. Wypisy z ksiąg metrykalnych powiatu kcyńskiego z lat 1598-1700. Część I (A-J), Studia i materiały do dziejów Wielkopolski i Pomorza, T. XVIII. – Zeszyt 2. Warszawa-Poznań, 1991. P. 81.

¹⁰³ Priedas Nr. 2. Psl. 62.

¹⁰⁴ Priedas Nr. 3. Psl. 63.

Nemažai pasitaiko pareigybių, kurios buvo einamos iki padalijimų ir išliko po jų, pvz., Užnerio apskrities teisėjas, žemės ribų teisėjas, pilies teisėjas, Užnerio apskrities žemės raštininkas.¹⁰⁵

1802 m. metrikų užrašymuose įvyko savotiškas lūžis, nes kunigai pradėjo vartoti lenkų kalbą ir rašyti nepalyginti tvarkingiau. Lenkų kalba bajorai buvo užrašomi keliais būdais, pagal kuriuos taip pat galima skirti jų turtinę ir socialinę padėtį visuomenėje. Beveik tuo pačiu metu, 1802-1820 m., buvo vartojami keli bajorus identifikuojantys užrašai. Pagrindiniai užrašai buvo išversti iš lotynų kalbos. Prie pavardžių bajorų, kurie tik priklausė luomui, bet savo turtine padėtimi mažai skyrėsi nuo valstiečių, nes dažnai tai buvo mažažemiai ūkininkai arba nuomininkai, bežemiai, tarnaujantys dvaruose, buvo rašomos raidės J.P. kas atitikdavo G.D. ir reiškė „jaśnie pan“ (šviesusis ponas)¹⁰⁶.

Kiti buvo užrašomi kaip „szlachetny“ (kilmingas), tačiau pagal šį užrašą sunku spręsti, apie kokius bajorus kalbama, nes jis yra prie pavardžių tų bajorų, kurie buvo pasiturintys ir gyveno dvaruose bei palivarkuose, taip pat prie pavardžių bajorų, gyvenusių užsieniuose, kaimuose ir bajorkaimiuose. Taigi toks užrašas paprasčiausiai parodydavo, jog žmogus yra kilmingas.¹⁰⁷

Kitas užrašas, kuris buvo vartojamas lenkų kalba, būtų „urodzony“ (gimęs), tai reikšdavo tą pati kaip ir kilmingas, toks užrašas buvo pradėtas vartoti XIX a. antrame dešimtmetyje ir buvo vartojamas iki 1848 m., kai bažnytinės metrikos buvo pradėtos rašyti rusų kalba. Šis užrašas buvo vartojamas pristatant įvairių sluoksnių bajorus, turtingus dvarininkus ir bajorkaimių bajorus.¹⁰⁸

Prie paties aukščiausio sluoksnio buvo priskiriami bajorai, kurie metrikų knygose turėjo užrašus J.W.P. „Jaśnie Wielmożny Pan“ (prakilnūsis ponas), tačiau kartais pasitaikydavo ir kitų užrašymo formų, bet jos buvo artimai susijusios ir reiškė tą patį. Kaip pavyzdį galima pateikti kelias formas J.J.W.J.P. „Jaśnie Wielmożny Jaśnie Pan“, W.W.J.J.P.P. „Wielmożni Jaśnie Panowie“, J.J.W.W. „Jaśnie Wielmożni.“¹⁰⁹ Visose formose yra kelis kartus pakartojamos tos pačios raidės, kurios reiškia daugiskaitos formą, tai buvo daroma būtent tam, kad pabriežti vyro ir žmonos aukštą žmogaus kilmę, užimamas aukštas pareigas, o taip pat turtinę padėtį.¹¹⁰

3.2. BAJORŲ VAIKŲ GIMSTAMUMAS UŽNERIO DEKANATE

¹⁰⁵ Priedas Nr. 4. Psl. 64.

¹⁰⁶ Priedas Nr. 5. Psl. 65.

¹⁰⁷ Priedas Nr. 6. Psl. 66.67.

¹⁰⁸ Priedas Nr. 7. Psl. 68.69.

¹⁰⁹ Priedas Nr. 8. Psl. 70.

¹¹⁰ Baranowski B. Życie codziennie małego miasteczka w XVII i XVIII wieku, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa, 1975. psl. 11.

Šiame darbe nebuvo keliamas uždavinys nustatyti, kiek Užnerio dekanate tiriamuoju laikotarpiu gyveno bajorų. Tai padaryti būtų sunku arba net visai neįmanoma. Juk tyrimo objektu pasirinkti tik bajorai, priklausantys Romos katalikų konfesijai, be jų Užnerio dekanate gyveno ir kitų konfesijų bajorai, pvz., totoriai musulmonai, stačiatikiai ir protestantai. Tačiau 25 parapijų, 5 filijų ir vienos altarijos metrikos suteikia nemažai svarbios informacijos, kiek per 23 metus Užnerio dekanate gimė bajorų katalikų vaikų, atskirai berniukų ir mergaičių¹¹¹

Kad parodyti, kiek atskirose parapijose gimė berniukų ir mergaičių, taip pat, koks buvo bendras vaikų skaičius, buvo sudaryta lentelė¹¹². Šie duomenys leidžia nustatyti lyčių proporcijas Užnerio dekanato parapijose ir pažiūrėti ar jos keitėsi.

Užnerio dekanate per 23 metus bajorų šeimose gimė 5271 berniukų ir mergaičių, iš jų 2908 berniukai, tai sudarė 55,2 %, ir 2363 mergaitės arba 44,8 %,.. Manoma, kad geresniam visuomenės vystymuisi reikalingas panašus berniukų ir mergaičių skaičius, nes ateityje tai galėtų lemti naudingesnį socialinių vaidmenų pasiskirstymą. Demografai pastebėjo, kad vidutiniškai per

¹¹¹ LVIA f. 604. Ap. 37. b. 7,8, 9, 10, Švenčionių dekanato bažnytinės metrikos 1798-1801, 13, 14, f. 604. Ap. 37. b. 1819-1820, LVIA f. 604. Ap. 10. b. 102. Metryki Parafii Kołtyniańskiej XX. Franciszkanów w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1818. f. 604. Ap. 10. b.82. Metryki Parafii Hoduciszskiej w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1818. f. 604. Ap. 10. b. 30. Metryki Parafii Daniuszewskiej w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1818. f. 604. Ap. 10. b.136. Metryki Parafii Daugieliszskiej w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1818. f.604 Ap.10. b.56. Metryki Parafii Melegiańskiej w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1818. f.604. Ap. 10. b. 103. Metryki Parafii Korcożyskiej w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1818. f.604. Ap. 10. b. 206. Metryki parafii Kimieliskiej w powiecie Zawilejskim za rok 1802-1819. f. 604. Ap. 10. b. 32. Metryki kościoła Kluszczańskiego parafialnego w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1819. f. 604. Ap. 10. b.38. Metryki Parafi Łyntupskiej w powiecie i dekanacie Zawilejskim za rok 1802-1819. f. 604. Ap. 10. b.125. Metryki Parafii Szemiotowskiej w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1819. f. 604. Ap. 10. b.124. Metryki Parafii Poszemieńskiej w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1819. f. 604. Ap. 10. b.151. Metryki Parafii Żodziskiej w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1819. f. 604. Ap. 10. b.171. Metryki Parafii Żeladzkiej w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1819. f. 604. Ap. 10. b.55. Metryki Parafii Połuskiej w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1818. f. 604. Ap. 10. b.209. Metryki filii Raczkowskiej od kościoła święciańskiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim f. 604. Ap. 10. b.55. Metryki kościoła filialnego Raczkowskiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim należącym do parafii Święciany. f. 604. Ap. 10. b.136. ir.. Metryki filii Rymszańskiej od kościoła Daugieliszskiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim, f.604. Ap. 10. b.157 osobny spis filii Rymszańskiej za rok 1802-1818. f. 604. Ap. 10. b.136. ir f. 604. ap.10. b.211. Metryki filii Cejkińskiej od kościoła parafialnego Daugieliszskiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1818. F. 604. Ap. 10. b.136. Metryki filii Sieniszkiej od kościoła parafialnego Daugieliszskiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim. f. 604. Ap. 10. b. 209. Metryki kościoła parafialnego Święciańskiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1819. f. 604. Ap.10. b.127. Metryki kościoła parafialnego Sorokpolskiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1819. f. 604. Ap. 10. b. 216. Metryki kościoła parafialnego Konstantynowskiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim oraz Zaświrskiego filialnego XX. Karmelitów za rok 1802-1819. f. 604. Ap. 10. b.216. Metryki kościoła parafialnego Niestaniszkiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1819. f. 604. Ap. 10. b.56. Metryki kościoła parafialnego Kobylnickiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1819. f. 604. Ap. 10. b. 207. Metryki kościoła parafialnego Świrskiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1818. f. 604. Ap. 10. b.128. Metryki kościoła parafialnego. Strunojckiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1819.

F. 604. Ap. 10. b.27. Metryki kościoła parafialnego. Wojstomskiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1819. f. 604. Ap. 10. b.27. Metryki altaryji Hanutskiej od prafii Wojstomskiej w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1819. f. 604. Ap. 10. b.159. Metryki kościoła parafialnego. Świrańskiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1819. f. 604. Ap. 10. B.159. Metryki kościoła parafialnego Komajskiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1819. f. 604. Ap. 10. b. 162. Metryki kościoła parafialnego Twreckiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1819.

¹¹² Priedas Nr. 9. Psl. 71.

dešimtmetį 100 gimusių mergaičių tenka 105-107 berniukai, tačiau aukštas kūdikių mirtingumas, ypač vyriškos lyties, tuos skirtumus sulygindavo. Skirtumas tarp gimusių berniukų ir mergaičių skaičiaus taip pat galėjo didinti atmetinas gimusių mergaičių registravimas.¹¹³ Neištyrus mirties metrikų yra sunku nustatyti ar Užnerio apskrityje berniukai mirdavo dažniau už mergaites, tačiau remiantis rimtais tyrinėtojais galima teigti, jog toks reiškinys galėjo būti būdingas ir šiai teritorijai. Kaip teigia E. Piasecki, berniukai dažniau mirdavo nei mergaitės.¹¹⁴ Užnerio apskrityje pastebimas panašus reiškinys, per metus vidutiniškai visame dekanate gimdavo bajoriškų vaikų - 126 berniukai ir 103 mergaitės, tačiau paskutiniaisiais antrojo dešimtmečio metais bajorų vaikų gimstamumas išaugo ir tai keičia vidutinio gimstamumo rodiklius XVIII a. pab. XIX a. pr.

Didžiausias skirtumas tarp berniukų ir mergaičių yra Švenčionių parapijoje, kurioje gimė 93 berniukų daugiau nei mergaičių, tačiau bendras lyčių santykis yra 333:240. Pasitaiko tokių parapijų, kuriose gimusių bajorų skaičius nėra didelis, o lyčių proporcijos labai skiriasi, pvz. Daniušavos parapijoje 60:32, Kaltinėnų – 42:78, Konstantinavo – 45:78. Tačiau yra ir tokių parapijų bei filijų, kur mergaičių skaičius yra beveik vienodas, o kartais ir didesnis nei berniukų, pvz. Žodiškių parapijoje 58:57, Ganutos alt. 25:29, Rakauskų filijoje 16:19, Strūnaičio parapijoje 91:89.

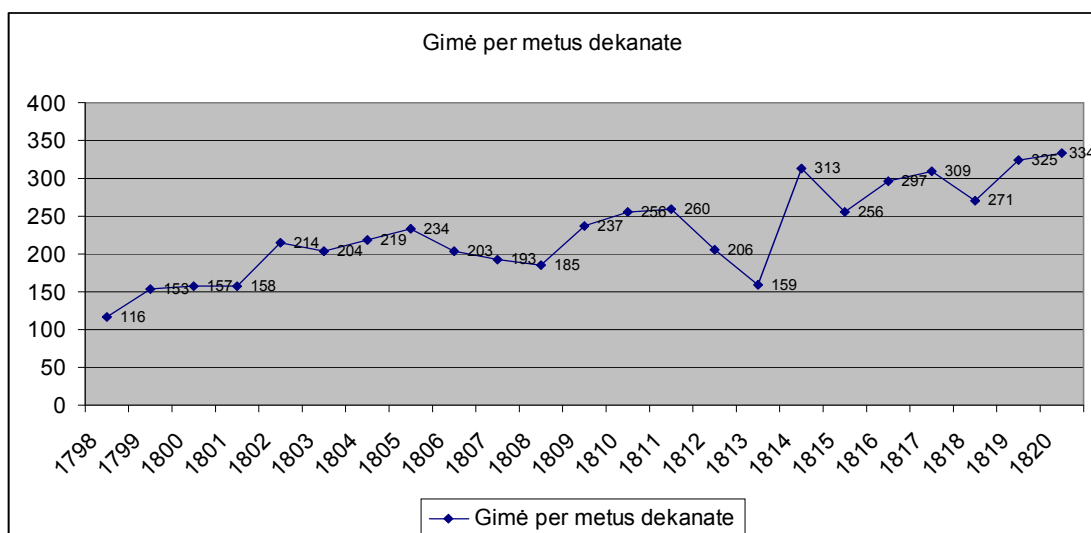
Be abejo, bajorų šeimoje daugiausiai laukta gimstant berniuko, nes tam galėjo būti kelios priežastys. Visų pirma, bajorų giminės pratęsimas (pavardė ir herbas), turto paveldėjimas ir giminės valdų išsaugojimas valdas, galimybė užimti aukštas pareigas visuomenėje. Neturtingų bajorų berniukas, nors ir neturėdamas jokio turto, bet priklausydamas bajorų luomui, galėjo lengviau surasti darbą, tarnybą pas turtingus bajorus, siekti mokslų, tapti kunigu arba vienuoliu. Bajoras vyras galėjo vesti už save turtingesnę bajoraitę, kuri atneštų jam savo kraitį, tokiu būdu pagerindama jo materialinę padėtį.

Mergaitėms šeima privalėjo parūpinti pasoga, be abejo, jeigu šeima galėjo sau tai leisti, o neturtingi bajorai jau nuo mažens skatino savo dukras rengti kraitį ir ruošti šeimyniniam gyvenimui.

Nuo XVIII a. pab. iki XIX a. trečiojo dešimtmečio Užnerio dekanate, kasmet gimusių vaikų skaičius keitėsi. Ši dinamika pateikiama grafike. Žemiausias gimstamumas pastebimas 1798 m., nes tais metais visame dekanate gimė tik 116 bajorų vaikų. Sekančiais metais tas skaičius žymiai padidėjo ir jau sudarė 153 vaikus. Vaikų gimstamumas augo iki pat 1805 m. ir pasiekė 234 vaikus visame dekanate, o vėliau jų skaičius pradėjo mažėti iki pat 1808 m., kai dekanate gimė 185 vaikai, dėl kokios priežasties

¹¹³ Gieysztorowa I. Wstęp do demografii staropolskiej, Warszawa, 1976. Psl.65.

¹¹⁴ Piasecki E. Ludność parafii bejskiej (woj. kieleckie) w świetle ksiąg metrykalnych z XVIII-XX w. Warszawa-Wrocław., 1990. Psl. 117-125.

taip sumažėjo vaikų, nėra žinoma, nes šaltiniuose ir istoriografijoje apie tai neužsimenama. Tačiau galima manyti, jog tais metais galėjo būti sausras ir nederlingi metai, nulėmę vaikų gimstamumo sumažėjimą, be abejo, tai galėjo liesti tik činšinius bajorus arba smulkius bajorus žiemvaldžius, kurių pagrindinis pragyvenimo šaltinis buvo žemės ūkis. Kita neatmetama versija galėtų būti epidemijos ir ligos, kurios galėjo siautėti apskrityje, toks faktorius taip pat galėjo sumažinti vaikų gimstamumą. O taip pat, tai galėjo lemti santuokas tarp kartų, kuriose buvo mažas vaikų gimstamumas.

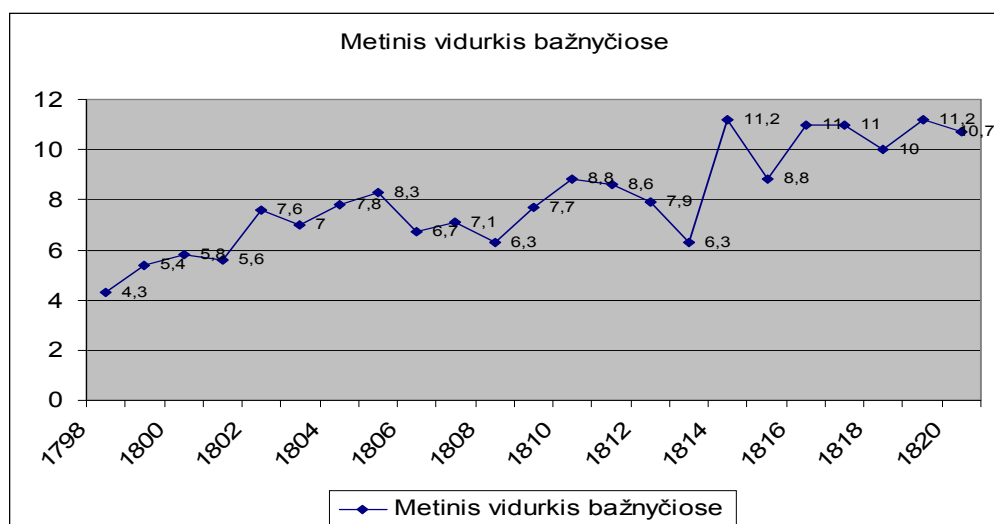
Jau nuo 1809 m. matome ženklų vaikų gimstamumo padaugėjimą, kuris tęsėsi iki 1811 m. ir pasiekė skaičių 260 gimusių vaikų dekanate. Labiausiai nuopolis matomas 1812-1813 m., kai vyko Napoleono karas su Rusija. Per Švenčionių apskritį ėjo nemažai karo kelių, kuriais traukėsi Rusijos kariuomenė, o iš paskos į Rusijos gilumas traukė didžioji Napoleono armija. Taip pat kariuomenės pulkai stacionavo apskrityje. Dėl to kraštas buvo labai niokojamas kaip Rusijos kariuomenės, kuri traukiantis plėšikavo ir grobdavo kas buvo įmanoma, kad nepaliktu Napoleono armijai. O pastaroji paimdavo viską, kas likdavo po Rusijos kariuomenės.¹¹⁵ Apskritis dar kartą buvo suniokota ir apvogta, kai Napoleono kariuomenė grįždavo iš Rusijos patirusi nesėkmę. Prancūzų pastangos pažadinti bajorijos patriotizmą ir išaukštinti imperatorių Napoleoną, kaip genialų karo vadą ir Lietuvos išvaduotoją, nebuvo bevaisės, bet pasiekti laimėjimai buvo trumpalaikiai. Tačiau galutinis propagandos tikslas, nuteikti bajoriją ryžtingam ir vaisingam bendradarbiavimui su prancūzais nebuvo pasiektas.¹¹⁶ Tais pačiais 1812 m. vaikų skaičius dekanate neženkliai sumažėjo, tačiau 1813 m. buvo nuopolio metai, kai apskrityje vyravo badas, infekcinės lygos, būtent, tai lėmė bajoriškų vaikų gimstamumo sumažėjimą.

¹¹⁵ Pugačiauskas V. Napoleono administracija Lietuvoje, Vilnius., 1998. Psl. 42-43, 165.

¹¹⁶ Ten Pat. Psl. 141.

Nuo 1814 m. bajorų gimstamumas pradėjo augti, tai vyko iki 1820 m., bet didesnių pasikeitimų nebuvo užfiksuota. Mat situacija krašte stabilizavosi, visi ekonominiai ir socialiniai procesai pradėjo normalizuotis ir tai leido visuomenei sparčiau vystytis. Vaikų skaičiaus augimą 1798-1820 m. galėjo lemti ir tai, jog daug smulkiųjų bajorų, miestiečių, o kartais ir valstiečių, turinčių pinigų, norėjo patekti į luomą ir siekė, kad jų naujagimiai būtų įrašyti kaip bajorai, kas ateityje galėtų palengvinti bajorystės įrodymą. Nes iki 1818 m. patvirtinant bajorystę kaip dokumentus galima buvo naudoti bažnytines metrikas, o vėliau tai buvo uždrausta ir reikėjo pateikti karalių privilegijas, žemės nuosavybės aktus, žinias apie turimus valstiečius.

Skaičiuodami vaikų gimstamumo vidurkį bažnyčiose kiekvienais metais Užnerio dekanate gauname nemažai vertingos medžiagos, kuri rodo panašią tendenciją kaip ir per metus dekanate gimusių bajorų vaikų atveju. Kartais duomenys skiriasi dėl vienos esminės priežasties, kad ne už visus metus yra išlikusios bažnytines metrikos, o skaičiuojant vaikų vidurkį jų skaičius buvo padalintas tik iš tokio parapijų skaičiaus, kurios turėjo metrikas. Nuo 1798 m. iki 1805 m.

matomas ženklus vidurkio augimas, nuo 4,3 iki 8,3 vaiko, tai yra, jis padidėjo beveik dvigubai. Kitu laikotarpiu, nuo 1805 iki 1808 m., gimstamumas pastebimai sumažėjo iki 6,3 vaiko. Nuo 1808 iki 1810 vėl yra padidėjimas iki 8,8 vaiko. Vaikų gimstamumas vėl sumažėjo 1811-1813 m., būtent tada, kai vyko Napoleono žygis į Rusiją, (vidurkis 6,3 vaiko). Nuo 1814 m. situacija pradėjo stabilizuotis ir iki pat 1820 m. nedaug keitėsi. Tokios kreivės negalima vertinti vienareikšmiškai, nes buvo parapijų, bei filijų, kuriose iš tikrųjų per metus gimdavo nuo 1 iki 4 bajorų vaikų, tačiau skaičiuojant vidurkį jos buvo vertinamos taip pat kaip ir tos, kuriose gimdavo nuo 15 iki 30 vaikų. Be abejo, tai buvo didelės parapijos, kurių deka bendras vidurkis yra didesnis.

Dvynukų gimimas buvo nedažnas reiškinys, tačiau visame dekanate jų pasitaiko. Iš viso 1798-1820 m gimė 60 dvynukų porų, arba 120 vaikų, o tai sudarė 2,3 % nuo bendro gimusių

bajorų vaikų skaičiaus. Net 33 kartus gimė skirtingos lyties vaikai: berniukas ir mergaitė. 18 kartų gimė berniukai ir tik 9 kartus – mergaitės. Turtingų bajorų šeimose dvynukai gimė 6 kartus, iš jų 4 kartus berniukas ir mergaitė ir 2 kartus gimė berniukai. Taigi dezegotiniai gimdymai buvo patys dažniausi, o monozegotiniai pasitaikydavo rečiau, iš jų dažniausi buvo berniukų.

Nemažą bajorų vaikų skaičių sudarė vaikai turtingų dvarininkų, kurie buvo stambiausi apskrities žemvaldžiai, ėjo aukštas pareigas ir savo turtine padėtimi labai išsiskyrė iš smulkiųjų bajorų masės. Apie šių bajorų pareigybes buvo rašoma skyrelyje „Bajorų užrašymo metrikose būdai“, tačiau norėčiau dar išskirti ir kai kurių bajorų titulus, pvz.: grafai Pliateriai, grafai Laskariai. Per 23 metų laikotarpį šiose šeimose gimė 482 vaikai. Tai sudarė 9,1 % nuo bendro bajorų vaikų skaičiaus, iš jų buvo 270 berniukų ir 212 mergaičių. Taigi ir vėl matomas vyriškos lyties pranašumas, kuris buvo ir turtingų dvarininkų šeimose. Šie skaičiai rodo, kad apskrityje buvo ne itin daug turtingų dvarininkų.

3.3 NESANTUOKINIAI VAIKAI UŽNERIO DEKANATE

Bažnytinėse metrikose nesunkiai galime nustatyti, kas buvo gimęs kaip nesantuokinis vaikas, nes vaikus visada užrašydavo lotynų kalba „legitimus“, tai reiškia teisėtas ir „illegitimus“ - neteisėtas. Kai metrikos buvo užrašomos lenkų kalba, buvo vartojamas išsireiškimas „nie prawego łoża“, o taip pat „nie ślubne dziecko“, tai reiškė neteisėtos lovos vaikas ir nesantuokinis vaikas. Bažnytinės metrikos rodo, kad tokių vaikų gimimas buvo gana dažnas reiškinys ir nors Katalikų Bažnyčia visais įmanomais būdais kovojo su šiuo reiškiniu, tokių krikštų parapijose buvo priskaičiuojama nuo 1 iki 8-10 %.¹¹⁷ XVII, XVIII, XIX a. nesantuokinių vaikų padaugėjimą lėmė kariuomenės žygiai ir jos dislokavimas, karo veiksmai.

Lenkų istorikai, kurie netyrinėjo atskirai nesantuokinių bajorų vaikų, bet tyrė apskritai visus nesantuokinius vaikus parapijose, pateikia įdomius duomenis. 1806 m. Varšuvos departamento teritorijoje nesantuokinių vaikų krikštai sudarė 3,4 %, daug daugiau tokių vaikų pasitaikė apskrityse, kuriose buvo didesnių miestų, pvz., Kališo apskrityje 7,2 %.¹¹⁸ Radzionkovo parapijoje 1811-1850 m. iš visų gimusių 4,5 tūkst. vaikų 3,7 % buvo nesantuokiniai vaikai.¹¹⁹

¹¹⁷ B. Baranowski. *Życie codzienne wsi między Wartą a Pilicą w XIX wieku*. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1969, psl. 122.

¹¹⁸ B. Baranowski. *Sprawy obyczajowe w sądownictwie wiejskim w Polsce w wieku XVII i XVIII*. Łódź 1955, s. 69.

¹¹⁹ Z. Kwaśny. *Księga Chrzta parafii radzionkowskiej z lat 1811-1850*. Wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1997. psl. 84.

Didėle gėda buvo tais laikais turėti nesantuokinių vaikų moterims, tai buvo didelė našta visam gyvenimui. Nesantuokiniai vaikai, kurie gimė bajorų šeimose, turėjo geresnę situaciją, pirmiausia jų materialinė padėtis buvo geresnė ir tai leido išauklėti vaiką ir išvengti didesnio pažeminimo. Tėvas bajoras galėjo vaikui suteikti savo pavardę arba pati motina bajoraitė palikti vaikui savo pavardę.¹²⁰ Kartais nesantuokiniai vaikai likdavo turto paveldėtojais, jeigu tėvas neturėjo vaikų. Dažnai jie buvo auginami giminaičių namuose kartu su kitais vaikais ir jiems buvo suteikiama giminės pavardė. Vaikai, kurie buvo gimę neteisėtai, negalėjo būti priskiriami bajorų luomui ir jiems nebuvo suteikiamas herbas ir giminės pavardė. Taip pat, jei tėvai vėliau susituokdavo, tai vaikas vis tiek nebegalėjo legitimotis bajoru. Tačiau Katalikų Bažnyčia priešingai leisdavo tiems vaikams po tėvų santuokos būti lygeverčiais su tais vaikais, kurie gimė santuokoje.¹²¹

Švenčionių dekanate yra pastebimas gana įdomus reiškinys - tarp bajorų mažai yra gimusių nesantuokinių vaikų. Iš viso jų priskaičiuojama visame dekanate per 23 metus, kuriame yra 25 parapiinės, 1 altarija ir 5 filijos, 80 vaikų. Verta pabrėžti ir tai, kad 4 parapijose ir 3 filijose iš viso nebuvo užfiksuoti nesantuokiniai bajorų vaikai. Kitose parapijose ir filijose bažnyčiose, kurios buvo nedidelės ir silpnai apgyvendintos bajorų vaikų skaičius irgi nėra didelis, nuo 1-2 vaikų.¹²² Parapijose ir filijose, kurias galime priskirti prie vidutinių vaikų skaičius svyruoja nuo 3 iki 6 vaikų.¹²³ Didžiausiose parapijose ir filijose yra užfiksuota nesantuokinių vaikų nuo 7 iki 11.¹²⁴ Taigi gauname sekančius duomenis, vidutiniškai parapijose ir filijose per 23 metus dekanate gimė po 3,3 nesantuokinius vaikus, tai sudarė 2.1 % nuo visų gimusių bajorų vaikų dekanate.

Iš tikrųjų, toks skaičius yra gana mažas ir kartais kyla abejonių dėl jo patikimumo. Metrikose šiaip yra nemažai nesantuokinių vaikų, tačiau dažnai nėra užrašytas motinos luomas, kuriam ji priklausė, buvo paliekama tuščia vieta, bet analogiškai, kai gimdavo pas valstietes ar miestetes nesantuokiniai vaikai, tai jų luomas visada buvo užrašomas. Kai nėra pateikiamas

¹²⁰ D. Zołądz-Strzelczyk. Dzieci niechciane. W: "Dziecko w dawnej Polsce", Wyd. Poznańskie, 2002. psl.

¹²¹ Ten pat. Psl.

¹²² LVIA f. 604. Ap. 10. b. 102. Metryki Parafii Kołtyniańskiej XX. Franciszkanów w dekanacie i powiecie Zawilejskim. f. 604. Ap. 10. b. 216. Metryki kościoła parafialnego Niestaniszskiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim f. 604. Ap. 10. b. 159.. Metryki kościoła parafialnego Komajskiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim.

¹²³ LVIA f. 604. Ap. 10. b. 127. Metryki kościoła parafialnego Sorokpolskiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim. f. 604. Ap. 10. b. 32. Metryki kościoła Kluszczańskiego parafialnego w dekanacie i powiecie Zawilejskim. f. 604. Ap. 10. b. 128. Metryki kościoła parafialnego. Strunojckiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim.

¹²⁴ LVIA f. 604. Ap. 10. b. 209. Metryki kościoła parafialnego Święciańskiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim. f. 604. Ap. 10. b. 136. Metryki filii Cejkińskiej od kościoła parafialnego Daugieliskiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim. f. 604. Ap. 10. b. 124. Metryki Parafii Poszemieńskiej w dekanacie i powiecie Zawilejskim

luomas, galima manyti, jog bajoraitės, norėdamos išvengti pažeminimo iš visuomenės pusės, paprasčiausiai specialiai galėjo tartis su kunigais, kad jiems neirašytų luomo. Taip pat savo nesantuokinius vaikus galėjo įtraukti į savo brolių ar seserų šeimas, kurie suteikdavo vaikui savo bajorišką pavardę ir laikė šeimos nariu. Bet pagal pavardę, kuria naudojasi bajorai, gyvenantys šioje parapijoje ir vaiko motina, pagal krikšto tėvus, kurie irgi dažnai turėjo tą pačią pavardę galima spręsti, jog tai buvo nesantuokinis vaikas iš bajorų šeimos.

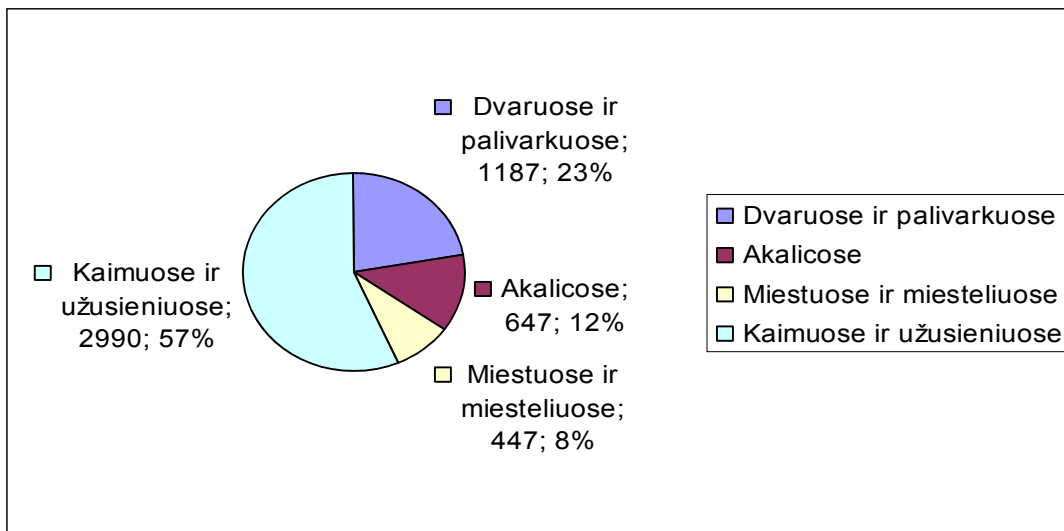
Dauguma nesantuokinių vaikų yra gimę dvaruose ir palivarkuose, o taip pat miestuose ir miesteliuose, mažiausiai jų yra bajorkaimiuose ir kaimuose - užsieniuose. Jaunos bajoraitės, kurios dirbdavo dvaruose kaip tarnaitės, neretai turėdavo ryšių su bajorais tarnais, o taip pat ir su pačiais dvarininkais, būtent iš tokių santykių galėjo gimti nesantuokiniai vaikai. Tarp bajoraičių per visą Švenčionių dekanatą nebuvo aptikta nė vienos turtingos bajoraitės, kuri turėtų nesantuokinį vaiką, bet tai nereikštų, jog juos jų neturėjo. Jos galėjo savo vaikus krikštyti už dekanato ribų, o taip pat buvo madinga tarp turtingų bajorų, užimančių aukštas pareigybes XIX a. važiuoti į Vilnių ir ten krikštyti savo vaikus, svarbiausia buvo išvengti gėdos.

Mažiausiai nesantuokinių vaikų gimdavo akalicose, kaimuose - užsieniuose, taip galėjo būti dėl vienos esminės priežasties, jog kaimo bendruomenė tokios merginos buvo netoleruojamos, buvo labiau pajuokiamos ir užtraukdavo didesnę gėdą savo šeimai.¹²⁵ Tačiau nėra atmetama galimybė kaip ir kitais atvejais, jog vaikai nebuvo registruoti, nebuvo užrašomas jų luomas buvo priskiriami giminaičių šeimoms.

3.4. BAJORŲ VAIKŲ GIMIMO VIETOS

Tiriant bajorus pagal bažnytines metrikas randame nemažai svarbios informacijos apie vietas, kur gimdavo vaikai. Be abejo, išliko seni pavadinimai tų vietovių, bet čia daugiau darbas kalbininkų, kurie tyrinėja toponimus, ojkonimus ir jų archainę kilmę. Šiame skyrelyje norėčiau pristatyti kur gi daugiausiai gimdavo vaikų - ar tai būtų dvaruose - palivarkuose, akalicose, kaimuose ir užsieniuose. Tam tikslui pasiekti buvo sudaryta diagrama, kuri pateiks mums reikiamą informaciją.

¹²⁵ Baranowski B. *Życie codzienne małego miasteczka w XVII i XVIII wieku*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa, 1975. psl. 89.

Iš pateiktos diagramos matome, jog daugiausia bajoriškų vaikų gimė kaimuose ir užsieniuose jų bendras procentas sudaro net 57%. Be abejo, tai buvo mažžemiai bajorai, kurie turėjo nuosavos žemės ir kartais galėjo turėti porą valstiečių. Taip pat, tai galėjo būti činšiniai bajorai, kurie pagal savo turtinę padėtį mažai kuo skyrėsi nuo valstiečių šeimų. Jie nuomojo nedidelius valstiečių ūkio dydžio sklypus iš pasaulietinių ar bažnytinių valdų. Jie iš tikrųjų nesiskyrė nuo laisvųjų žmonių - kilnojimosi teisę turėjusių valstiečių. Tačiau priklausė bajorų luomui ir formaliai naudojosi jo privilegijomis.¹²⁶

Kita didelė grupė bajorų yra gimusi dvaruose ir palivarkuose. Ji sudaro 23 procentus. Dvaruose ir palivarkuose gimdavo turtingų dvarininkų vaikai, kurie gyveno šiuose dvaruose. Reikėtų išskirti, jog vieni buvo stambėji žemvaldžiai turintys kelis dvarus su žeme ir valstiečiais, o kiti buvo taip pat kilmingais dvarininkais bet nuomojo dvarus ir palivarkus, ir juose gyveno. Palivarkuose pasitaiko gyvenančių ir nestambių dvarininkų, kurie dažniausiai nuomojo palivarkus iš stambesnių dvarininkų. Dvaruose galėjo gimti vaikai mokytojų, kurie buvo atvykę mokyti turtingo dvarininko vaikus. Krikšto metrikose nemažai pasitaiko bajorų, kurie tarnavo dvaruose ir palivarkuose ir dėl to buvo vadinami tarnybiniais bajorais. Jų vaikai gimdavo dvaruose ir palivarkuose, kartais yra užrašomos net jų pareigybės pvz. Daugėliščio dvaro ekonomai, Ganutos dvaro sargybiniai, Stajaciškių dvaro ekonomai, Daugėliščio dvaro maršalai, Vaistamo dvaro felčeriai (gydytojai), Ganutos dvaro malūnininkai.¹²⁷ Tačiau pasitaiko vaikų ir kitų tarnautojų, kurie dirbo dvaruose, tai galėjo būti liokajai, vyrėjai, kambarinės, vežikai ir neretai pasitaikydavo nesantuokinių vaikų gimimas dvaruose, bei palivarkuose.

¹²⁶ Truska L. XVIII a. pabaigos Lietuvos bajorija (skaičius ir sudėtis), Lietuvos Istorijos Metraštis., 1992, Vilnius, 1994. psl. 18.

¹²⁷ f. 604. Ap. 10. b.27. Metryki kościoła parafialnego Wojstomskiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1819. psl. 27-29, f.604. Ap. 10. b.27. Metryki altaryji Hanutskiej od prafii Wojstomskiej w dekanacie i powiecie Zawilejskim . za rok 1802-1819. 63-65.

Kita grupė bajorų vaikų gimė akalicose, kitaip galime pavadinti bajorkiemiuose, jie sudaro 12 procentų visų gimusių vaikų. Užnerio (Švenčionių) apskrityje pastebimas itin mažas akalicų skaičius, daugiausia jie yra vakarinėse apskrities žemėse, o tik kelis iš jų aptinkame rytinėse apskrities žemėse dabartinėje Baltarusijos teritorijoje. Akalicose dažniausiai gyveno šeimos, kurios turėjo tą pačią pavardę, kaip pvz. ak. Radzevičiai gyveno Radzevičių, Belevičių šeimos, ak. Rudėnai gyveno Rudzinskiai, ak Masliškiai gyveno Skinderiai ir Januškevičiai, ak. Kurniškės gyveno Poniatovskiai.

Mažiausiai bajoriškų vaikų gimė miestuose ir miesteliuose - tik 8 procentai. Tokius skaičius galime paaškinti tokiu būdu. Visoje apskrityje yra tik vienas didesnis miestas, kuris yra apskrities centru - tai Švenčionys. Kiti didesni miestai būtų: Daugėliškės, Svyriai, Lentupis, Vaistamas, Adutiškės. Bet buvo ir daug mažesnių miestelių, kurie mažai kuo skyrėsi nuo bažnytkaimio, silpniau išsivystę. Dėl to gyvenančių bajorų skaičius juose galėjo būti nedidelis. Amatai ir priekyba buvo silpnai išsivystę, mažai buvo mugių, sunkiau buvo pragyventi, o ūkininkavimas visada atnešdavo tam tikrą pelną, o be to, užtekdavo nors maisto. Tokioose nedideliuose miesteliuose išsiskiria bajoriškos kilmės bažnyčių vargoninkai, felčeriai, Rusų kariuomenės karininkai. Daugiausia bajorų gyveno Švenčionyse, dalis jų dirbdavo mieste, ėjo pareigybes pvz.: Švenčionių policininkas, Užnerio apskrities regentas, gubernijos sekretorius, Užnerio apskrities assesorius, Rusijos kariuomenės karininkai. Kiti bajorai galėjo užsiimti amatais, priekyba nes tam buvo geros sąlygos.

3.5. UŽNERIO APSKRITIES BAJORŲ ŠEIMŲ SKAIČIUS

Svarbu yra nustatyti bajorų šeimų skaičių, o taip pat jų šeimos narių skaičių, tačiau tiksliai tai padaryti neįmanoma dėl kelių esminių priežasčių. Nagrinėjant metrikas paaiškėjo, jog činšiniai bajorai, kurie nuomojo iš dvarininko arba iš bažnyčios valdų žemę, dažnai keitė savo gyvenamąją vietą, nes galėjo pasirinkti geresnes sąlygas, pavyzdžiui, mažesnę nuomos mokesčių arba derlingesnę žemę. Kartais pasitaiko ir turtingų dvarininkų, kurie buvo dvarų ir palivarkų nuomininkais. Jie taip pat neretai keisdavo savo gyvenamąją vietą.¹²⁸ Kilnojimasis, kuris vyko parapijos ribose yra lengviau pastebimas ir šeimas galime lengviau atsekti. Tačiau pasitaiko ir tokių atvejų, kai bajorai, keisdami gyvenamąją vietą kėlėsi į kitas parapijas, o kartais į kitas apskritis. Neretai parapijose, kuriose pasitaiko tų pačių šeimų krikštai, ribojasi, nes gyvenvietės

¹²⁸ LVIA f. 604. Ap. 10. b.38. Metryki Parafi Łyntupskiej w powiecie i dekanacie Zawilejskim za rok 1802-1819. Gecevičių šeimoje tėvas Martynas, žmona Marijona iš Šidlauskų, pirmas vaikas gimė Račėnų kaime Pranciškus-Jurgis (1803), (1804) mergaitė, Dominikas (1808), mergaitė (1811) užusienyje Alksna, Kazimieras ir Agota dvynukai tame pačiame užusienyje (1814) m., o (1816) gimė mergaitė Niželiškių užusienyje.

f. 604. Ap. 10. b. 209. Metryki kościoła parafialnego Święciańskiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1819. Lazovski Jonas, Ona Polkovska, *Regentas Užnerio teismo*, dvare Adamove gimė Jonas-Aleksandras-Pilypas (1812), Kretonų dvare gimė Felicjonas-Romualdas-Aleksandras (1815), Juozas-Mykolas-Jeronimas, (1817), Medziušanų dvare Lucjonas (1818) m.

galėjo būti ant vienos ir kitos parapijos ribos arba galėjo keistis parapijų ribos ir nemažai kaimų-užsienių, bajorkaimių, dvarų ir palivarkų priklausė kitos parapijos administracijai.

Vivulskių šeima XIX a. pr. gyveno Švenčionių mieste. Tėvas Juozas buvo buvusios Lenkijos kariuomenės kapitonas, bet apskrityje ėjo Užnerio apskrities posėdininko pareigas, jo žmona Julijona buvo iš Akraičių giminės. 1803 m. Švenčionių mieste gimė sūnus Justinas, 1804 m. ten pat gimė duktė Ona. Nuo 1805 m. šeima apsigyveno Ceikinių dvare ir vaikai buvo jau pakrikštyti Ceikinių filijinėje bažnyčioje, kuri priklausė Daugėliškių parapijai. 1805 m. gimė Hipolitas, 1806 m. Paulina-Elžbieta-Ona, 1808 m. Kliotilda-Sabina-Julija.¹²⁹

Grafų Laskarių Alberto ir Pranciškos iš Albertundžių giminės duktė gimė Žodiškių dvare ir buvo pakrikštyta Žodiškių bažnyčioje 1804 m. 1806 m. gimė jų sūnus Teodoras-Ignotas Stegulėnų dvare Palūšės parapijoje, ten jis buvo ir pakrikštytas. Matome, kad parapijos šiuo atveju išsidėsčiusios toliau viena nuo kitos, grafai galėjo turėti daugiau dvarų, kurie buvo išsidėstę po visą apskritį, dėl to galėjo keisti savo gyvenamąją vietą¹³⁰.

Pasinaudojant bažnytinėmis gimimo metrikomis per 23 metus buvo išaiškintos 1984 bajorų šeimos, kurios gyveno Užnerio apskrityje. Tačiau sudėtinga yra vertinti tokią informaciją, nes bajorų šeimų skaičius buvo didesnis, ne visi jų galėjo būti pažymėti metrikose.¹³¹ Vienos šeimos buvo jau vyresnio amžiaus, o jų vaikai dar nebuvo susilaukę palikuonių, dėl to metrikose nebuvo pažymėti. Galėjo pasitaikyti ir šeimų, neturinčių vaikų arba jie buvo gimę ankstesniu laikotarpiu, t.y. iki 1798 m. ir mirę XIX a. pradžioje, o nenagrinėjant mirties ir santuokos metrikų, ši informacija lieka nepanaudota. Dalis bajorų XIX a. pr. galėjo iš artimiausių apskričių pereiti gyventi į Švenčionių apskritį. Taigi, turėdami gimusių bajorų bendrą skaičių 5271 vaikas ir 1984 šeimas, galima apskaičiuoti kiek vidutiniškai gimdavo vaikų, tai būtų 2,6 vaiko. Be abejo, toks apskaičiavimas nėra tikslus, bet apytiksliai rodo, kiek galėjo būti vidutiniškai vaikų šeimoje. Tačiau metrikose pasitaiko ir tokių šeimų, kurios turėdavo nuo 6 iki 9 vaikų, pvz. Rodzevičių šeima iš Vaistamo parapijos 9 vaikus, Poniatovskių šeima, registruota Ceikinių filijoje – 6 vaikus, pasitaikydavo, kad ir turtingi dvarininkai turėjo daug vaikų. Jurahos Giedraičio šeima iš Lentupio parapijos turėjo 8 vaikus, Pšemeneckių šeimą iš Kiemėliškių parapijos 6 vaikus, Verihų šeima iš Kamojų parapijos 9 vaikus.¹³²

¹²⁹ LVIA f. 604. Ap. 10. b. 209. Metryki kościoła parafialnego Święciańskiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1819. f. 604. Ap. 10. b.136. ir f. 604. ap.10. b.211. Metryki filii Cejkińskiej od kościoła parafialnego Daugieliszskiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1818.

¹³⁰ LVIA f. 604. Ap. 10. b.151. Metryki Parafii Żodziskiej w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1819. f. 604. Ap. 10. b.55. Metryki Parafii Połuszkiej w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1818.

¹³¹ Priedas Nr. 10. Psl. 72. Užnerio apskrities bajorų sąrašas pagal bažnytinės metrikas (1798-1820) ir kilmės įrodymus XIX a. pirmojoje pusėje.

¹³² LVIA f. 604. Ap. 10. b.38. Metryki Parafii Lyntupskiej w powiecie i dekanacie Zawilejskim za rok 1802-1819. f.604. Ap. 10. b. 206. Metryki parafii Kimieliskiej w powiecie Zawilejskim za rok 1802-1819. f. 604. Ap. 10. b.159. Metryki kościoła parafialnego Komajskiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1819.

Tačiau vyrauja šeimos, turinčios tik po vieną vaiką, tai galėjo lemti ir tai, jog tiriamos 1798-1820 m. metrikos, o nemažai šeimų XVIII a. pabaigoje galėjo turėti paskutinį vaiką, kuris įrašytas į metrikas, bei XIX a. antrojo dešimtmečio pabaigoje turėti pirmą vaiką, o kiti vaikai liko neužfiksuoti. Dėl to šios šeimos į tyrinėtojo akiratį pateko kaip turinčios tik vieną vaiką. Ta pati problema liečia ir daugiau nei vieną vaiką turinčias šeimas.

4. ŠIMKOVIČIŲ GIMINĖS ISTORIJA

4.1. ŠIMKOVIČIŲ GIMINĖS GENELOGIJA

Apie Šimkovičių šeimos istoriją duomenų turime ne itin daug, kartais netgi sudėtinga nustatyti šeimos kilmę ir jos pradininką. Herbynuose ji dažnai klaidingai priskiriama Šimkovičių giminei, kuri naudojo herbą Koscieša, tačiau iš tikrųjų Užnerio apskrities Šimkovičiai naudojo herbą Radvan. Apie šeimos genealogiją sužinome iš dokumentų, kurie buvo pateikti Lietuvos gubernijos bajorų susirinkimui ir buvo nagrinėjami 1800 m. Galutinis sprendimas ir bajorystės patvirtinimas datuojamas 1840 m. rugpjūčio 10 d.

1. Šeimos pradininkas buvo Jonas Šimkovičius, LDK maršalas ir raštininkas, Tikocino ir Ukmergės apskričių seniūnas, jis taip pat ėjo maršalo pareigas karaliaus Žygimanto Augusto dvare.¹³³ Apie valdas, kurias valdė, duomenų neturime ir kas buvo jo žmona taip pat nėra žinoma.

2. Jonas turėjo sūnų Andrejų, apie kuri trūksta informacijos. 3. Andrejus turėjo sūnų Adomą. 4. Adomas paliko penkis sūnus Vladislovą, Danielių, Samuelį, Aleksandrą ir Kazimierą. Iš Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo aktų 1701 m. spalio 22 d. sužinome, kad

5. Vladislovas turėjo sūnų Antaną. 6. Antanas Laučius Latičevo su žmona Zofija¹³⁴ turėjo sūnų Aleksandrą ir Jeronimą-Dominiką ir dukteris Petronėlę, kuri ištekėjo už Zderkevičiaus ir Antaniną, ištekėjusią už Kšesinskio. Jeronimas buvo Pakretuonio seniūnas. 1742 m. jis įsigijo iš Jono ir Brigitos iš Zenovičių Viselių amžinajam naudojimuisi Šventos valdas Ašmenos apskrityje. Šias valdas jis dovanojo savo brolio Aleksandro mažamečiams vaikams Taduį ir Vincentui, nes pats vaikų neturėjo.

7. Aleksandras paliko sūnus Tadaį ir Vincentą, o taip pat dukras Teresę, Kotryną, Anastaziją ir Barborą. 8. Tadas (?-1789.06.23), LDK karininkas, petihorų pulko vėliavininkas ir jo žmoną Rozalia Šulborska paliko sūnus Stanislovą, petihorų vėliavos karininką, vėliavininką, kuris vėliau susirgo psichine liga ir mirė nevedęs, ir Anuprą, Užnerio apskrities komisarą, Šv. Onos III laipsnio ordino kavalierių. Jis vedė Teofilę Vybodovską, su kuria vaikų neturėjo.¹³⁵

9. Vincentas (1751-1809), 1784 m. gavo karaliaus privilegiją ir tapo šambelionų, vėliau Jo Karališkos Didenybės Stanislovo Augusto dvaro pakamariu. 1792 m. jis buvo Užnerio apskrities žemės ribų teismo komisaras. 1793 m. jis gavo karaliaus privilegiją ir tapo Užnerio apskrities taurininku, 1794 m. Užnerio žemės teisėju, 1795 m. Užnerio pilies teisėjas. Jo žmona Konstancija Kamieniecka, Starodubovo sargybininko duktė. Vincentas su ja turėjo sūnus Juozą

¹³³ LVIA. f.391. Ap.4. b.994. Определение Виленского Дворянского Депутатского Собрания Ш, Щ, Э, 1798-1820. Psl.1.

¹³⁴ LVIA f. 1610 Ap. 1. b.2. Дело о конфискации в государственную казну участка земли изъ имени Швинты принадлежащего помещикам Шимковичам за участие в восстании Устина Шимковича., Psl. 157.

¹³⁵ LVIA f.523. Ap.1. b.206. Дело о правах мятежника Устина Шимковича на имя Швинты., Psl.78.

(1789-?), Joną-Rapolą (1790-?), Jeronimą (1792-?), Justiną-Petrą (1799.02.02.-?) ir dukteris Teodorą (1795.03.10-?),¹³⁶ Oną, (1798-?). Po žmonos mirties, 1805 m. vasario 12 d. jis vedė Konstanciją Kulakauskaitę¹³⁷, su ja susilaukė Aleksandro-Pranciškaus-Vincento (1805.11.22-?) ir dukters Klotildos (1807.05.05.-?). Nemažai Vincento vaikų mirė jauni, nes vėlesniuose šaltiniuose apie juos nėra pateikta jokios informacijos. Tik sužinome apie vaikus Joną-Rapolą ir Justiną-Petrą, kurie po tėvo mirties 1809 m. pradėjo valdyti valdas Šventos valdas Užnerio apskrityje.

10. Justinas-Petras Užnerio žemės teisėjas, vedė Honoratą, Juozo Neveravičiaus, Užnerio pilies teisėjo ir Helenos Šmigelskytės dukterį iš Užnerio apskrities, Vaistamo parapijos dvaro Dubatauka. Jie susituokė 1825 m. ir susilaukė dviejų vaikų Stanislavos-Pranciškos-Teresės (1825.11.17-?) ir Jono-Vaclovo-Kazimiero (1829.02.29.-?).¹³⁸

Šimkovičių šeimoje vyravo patriotinės idėjos, noras atgauti krašto nepriklausomybę. Dėl to Jonas-Rapolas ir Justinas-Petras aktyviai dalyvavo 1831 m. sukilime, už tai buvo nubausti, dalis valdų buvo konfiskuota ir perėjo į valstybės valdymą.¹³⁹ Jonas-Rapolas, Užnerio apskrities žemės ribų teisėjas, vėliau Užnerio apskrities žemės teismo pirmininkas mirė nevedęs 1831 m. birželio 13 d., kai buvo paimtas į nelaisvę prie Gluboko ir kalinamas Daugpilio tvirtovėje. Kartu su juo į nelaisvę pateko Benediktas Klotas Dysnos apskrities žemės ribų teismo pirmininkas, žemės teisėjas Boguckis ir kunigas Viktoras Zavadzakis, Užnerio dekanas. Būtent jie patvirtino ir tą faktą, jog Jonas-Rapolas savo visą turtą paliko Justino vaikams, dėl ko ir vyko teisiniai procesai net iki 1839 m., nes valdžia nenorėjo palikti dvarus šeimai, kurios nariai dalyvavo sukilime. Pats Jonas-Rapolas mirė nuo choleros Daugpilio ligoninėje.¹⁴⁰

Kitas brolis Justinas-Petras kovo 10 d. 1831 m. pabėgo į užsienį, palikdamas žmoną ir mažamečius vaikus Joną ir dukterį Stanislavą, į Lietuvą jis negrįžo.¹⁴¹ Jo žmonai Honoratai Šimkovičienėi teko vienai auginti vaikus, jai padėjo vyro sesuo našlė Teodora Radzevičienė, Klotilda ir antroji Vincento žmona Konstancija Šimkovičienė.

11. Stanislava susituokė su Adolfu Danilevičiumi ir susilaukė trijų dukterų Marijanos Juzės ir Teodoros. 12. Marijana(?-1920.03.04.), kuri 1881 m. lapkričio 9 d. būdama našlė po vyro Juozo Podbereskio mirties 29 metų ištekėjo už kolegijos sekretoriaus našlio 42 metų Severino-Česlavo Civinskio.¹⁴² Severinas-Česlovas Civinskis, iš pirmos santuokos turėjo 3 vaikus, sūnų Zenoną (1872.12.17.-?) duktras Pauliną (1867-?) ir Jadvigą (1870-?).¹⁴³ Su Marijana susilaukė

¹³⁶ LVIA f.515. Ap.15. b.11. Список Дворян Завилейского Уезда за 1795 г. Psl. 114.

¹³⁷ LVIA f.523. Ap.1. b.206. Дело о правах мятежника Устина Шимковича на имение Швинты., Psl. 19.

¹³⁸ LVIA f.391. Ap.4. b.1028. Список дворянина Ивана Шимковича жительствовавшего в Завилейском Уезде., Psl.2.

¹³⁹ LVIA f.523. Ap.1. b.206. Дело о правах мятежника Устина Шимковича на имение Швинты. Psl.14-16.

¹⁴⁰ Ten pat. Psl. 58.

¹⁴¹ Ten pat. Psl. 54.

¹⁴² LVIA f.604. Ap. 37. b. 109. Švenčionių dekanato bažnytinės metrikos. Psl. 324.

¹⁴³

sunaus Marijono (1882.11.15.-1929.07.26.) ir dukros Helenos (1884.08.18-1885.09.16.) kuri greitai mirė. Marijonas vedė Marija-Barbora Lachovickaitė-Čechovičiutė, su kuria turėjo dukrą Zofiją. Po jo mirties jo žmona ištekėjo dar kartą už Gajevskio ir kartu su dukra gyveno dvare Šventa.¹⁴⁴ 13. Juzė Danilevič (?-1892) susituokė su Jonu-Petru Stachovskiu ir turėjo vaikus Vaclovą (1883.11.12-?)¹⁴⁵, Joną ir dukrą Heleną. Teodorą Danilevič (?-1896) liko neištekėjusi ir savo dalį valdų perdavė Stachovskiu šeimai.¹⁴⁶ Jonas-Vaclovas-Kazimieras Jonas Šimkovičius mirė greitai po žmonos mirties, Leontina iš Jakubovskių Šimkovičienė mirė 1883 m. sausio 31 d. Varšuvoje nuo vandienligies, turėdama 38 m. Jos kūnas buvo palaidotas vasario 5 diena Švenčionių kapinėse.¹⁴⁷ Jonas paskutinis užbaigia Šimkovičių šeimos gyvenančios Užnėrio (Švenčionių) apskrityje gyvavimo istorija, kaip paskutinis žmogus turintis šią bajorišką pavardę

4.2. ŠIMKOVIČIŲ GIMINĖS VALDOS

Pagrindinė valda, kuri priklausė Šimkovičiams vadinosi Šventa (Szwinta). Rašytiniuose šaltiniuose ji minima XVI a. pradžioje. Tuo metu ją valdė Neverovičių ir Davajnų šeimos. Jau 1598 m. priklausė Polskiams, daugiausia duomenų apie šią valdą sužinome iš bylos, kuri buvo nagrinėjama LDK Vyriausiajame Tribunole, tarp Vladislavo Narbuto Lydos pavieto raštininko, Mykolo Narbuto Lydos pavieto teisėjo ir Marijono Boguslavo Polskio, Ašmenos seniūno. Narbutai valdė artimas valdas Pervoniškės ir Pašamanė, kurios ribojosi su Šventos valdomis Marijono Polskio. 1686, 1687 m. vyko teismo procesas kurį laimėjo Polskis, be abejo, tai Narbutams kėlė pasipiktinimą ir jie visais įmanomais būdais norėjo įrodyti, jog dalis valdų priklauso jiems. Tačiau iš naujo padaryti sienų matavimai įrodė, jog jie nėra teisūs ir tokiu būdu teismo procesas neteko prasmės ir buvo užbaigtas.¹⁴⁸

Apie valdas, kurias valdė Šimkovičių šeima iki XVIII a. antrosios pusės trūksta duomenų. Pirmieji rašytiniai šaltiniai yra užfiksuoti 1741 m. birželio 17 d., kai LDK Vyriausiam Tribunole Brigita Zenovič Veselovienė Minsko vaivadienė, Astravo seniūnienė pateikė inventorių valdų Šventos su palivarku Zabłaciškes, kurios buvo Ašmenos apskrityje ir amžinojo naudojimosi teise priklausė Jeronimui Šimkovičiui, kuris jas nusipirko.¹⁴⁹

1752 m. kovo 6 d. Jeronimas-Dominikas Šimkovičius Ašmenos pilies teisme sudarė testamentą, kuriame nurodė, jog neturėdamas vaikų, nori savo valdas Šventa užrašyti savo brolio mažamečiams vaikams Vincentui ir Tadaui, o viskuo pasirūpinti prašė kunigą Tomą Zenkovičių, Vilniaus katedros prelatą. O dalį pinigų paskirstė taip: 100 talerių Vilniaus Bernardinams

¹⁴⁴ LCVA f. 130. Ap. 1. b.20063. Plan hipotetyczny majątku Szwinta. Psl. 53., 67., 119.

¹⁴⁵ LVIA f.604. Ap. 37. b. 111. Švenčionių dekanato bažnytinės metrikos. Psl. 187.

¹⁴⁶ LCVA f. 130. Ap. 1. b.20063. Plan hipotetyczny majątku Szwinta. Psl. 114-117.

¹⁴⁷ LVIA f.604. Ap. 37. b. 111. Švenčionių dekanato bažnytinės metrikos. Psl. 478.

¹⁴⁸ LVIA. SA. 30. Psl. 1340-1358.

¹⁴⁹ LVIA. SA. 99 (1741) Psl. 867-869.

žvakėms, lempoms, katafalkui, dar 100 talerių varpų skambėjimui, vargšams, karstui ir papildomai 1000 auksinu seseriai Petronėlei Zderkevičienėi, kuriai turėtų priklausyti dalis palivarko Zabłaciškės, išmokėti 12 000 auksinų.¹⁵⁰ Ji privalo 6 000 išmokėti Vilniaus Bernardinams. Seseriai Antaninai Kšesinskienėi 2000 auks., Pranciškui Pšeorskiui 1000 auks., Jonui Piotrovskiui 1000 auks. mišioms už savo sielą ir savo tėvų pas Vilniaus Dominikonus Šv. Dvasios bažnyčioje esančius 1000 auks., Vilniaus Pranciškonus 1000 auks., Vilniaus Basiesiems karmelitams prie Visų Šv. bažnyčios 1000 auks., Augustinijonams Savičiaus gatvėje esantiems 1000 auks., Bazilijonams 500 auks., Antakalnio Trinitoriams 500 auks., Trinapolio Trinitoriams 500 auks., Vilniaus Misijoneriams 500 auks., Šv. Kazimiero bažnyčios jėzuitams 500 auks., Rochitams, kad mišias laikytų ir vargšams 1000 auks., Bonifartams 200 auks., Šv. Stepono bažnyčiai, vargšams, našlaičiams 800 auks., Užupio Augustinijonams 200 auks., Borunės Bazilijonams 500 auks., Vaistamo parapijai, kur guli senėlių palaikai, 200 auks., Lentupio klebonijai 100 auks., Adutiškio klebonijai 200 auks., už sielas neturinčias jokio išsigelbėjimo Kalvarijos dominikonams 200 auks., už giminaičių sielas Lukiškio dominikonams 500 auks., Vilniaus Šv. Trėjybės ligoninei 100 auks., Marijos Magdalenos ligoninei 100 auks., Šv. Nikodemo bažnyčiai 100 auks., Kaltanėnų Pranciškonams 1000 auks., mišioms, į Švenčionių, kad rožinį sukalbėtų už jo ir jo tėvų sielas 200 talerių. Taigi nemažai pinigų buvo paaukota bažnyčioms ir vienuolynams, toks elgesys rodo žmogaus dievobaimingumą, gailestingumą ir meilę artimesiems, bet ir rodo jo turtinę padėtį.

1779 m. birželio 1 d. buvo sudarytas padalinimo aktas tarp brolių Tado ir Vincento Šimkovičių Ašmenos pavieta, kuriems priklauso valdos Šventa. Tadi atiteko kaimai su valstiečiais Čulėnai, Vaikučiai, Gražuliai, Balciškiai, Ovčynai, Matukai, Haidukai. Vincentui Šimkovičiui atiteko kaimai su valstiečiais : Misiurai, Bajorai, užusienis Žukauskai, Bajorinai. Dėl ežerų broliai susitarė, jog kiekvienas turi priėmimą ir gali jais naudotis, ežerai sekantys: Šemia, Jadzinas, Ilgis, Saleliai, Ilgiesai, Ilgaitis. Žemė buvo padalinta visiems po lygiai, vienas brolis Tadas apsigyveno dvare Šutanai, o Vincentas Šventoje. Taip pat buvo susitarta dėl motinos ir jaunesnių seserų, kurios buvo neištekėjusios ir jas privalėjo priimti broliai pas save gyventi, Tadas priėmė Teresę ir Kotryną, o Vincentas priėmė motiną, Anastaziją ir Barborą. Visas turimas skolas kartu privalėjo išmokėti.¹⁵¹

Apie turimas Vincento Šimkovičiaus valdas dar sužinome iš 1795 m. bajorų sarašo, kuriame pažymeta, kad jis valdo dvarą Šventą, su septyniais kaimais ir vienu užusienių, o valstiečių turi 153 vyrus ir 152 moteris.¹⁵² Po Vincento Šimkovičiaus mirties, 1809 m. sausio 15 d., jo valdos Šventą atiteko jo vaikams Jonui-Rapolui ir Justinui-Petrui, kartu su visais kaimais :

¹⁵⁰ LVIA. f.1610. Ap.1.b.2. Дело о конфискации в государственную казну участка земли из имени Швинты принадлежащего помещику Шимковичам за участие в востании Устина Шимковича., Psl.171.

¹⁵¹ LVIA f.523. Ap.1. b.206. Дело о правах мятежника Устина Шимковича на имение Швинты., 157-159.

¹⁵² LVIAf.515. Ap.15. b.11. Список Дворян Завилейского Уезда за 1795 г. Psl. 114.

Bajorais, Misiunais, Raudonaisiais Laukais, Žukauskais, Vinceliais, Jankiškais ir Šaminės ir palvarku Štanas su visais ten gyvenančiais valstiečiais ir kilnojamuoju turtu.¹⁵³ Tačiau Jankiškių užsienis 1810 m. kovo 19 d. buvo parduotas už 350 auks. Motiejui ir Marijonai Labuciams, kartu su visais statiniais ir nekilnojamu turtu.¹⁵⁴

Nemažai Šimkovičiams teko bylinėtis su Čechavičiais, kurie Užnerio apskrityje ėjo aukštas pareigas ir valdė nemažai dvarų. Procesai vyko nuo 1814 m. iki 1818 m., dėl to, jog Šimkovičiai, valdantys Šventą, savivaliavo miškuose, kurie priklausė dvarininkų Čechavičių Švenčionėlių valdoms. Jie pavogė paruoštus rastus ir išvežė į dvarą, tai sukėlė pasipiktinimą, nes iki to laiko jokių konfliktų tarp jų nebuvo kilę. Šimkovičiai turėjo pripažinti savo kaltę, dėl to jiems buvo pakeistos sienos su Švenčionėlių valdomis, kas buvo jiems ne itin naudinga.¹⁵⁵

Tadas Šimkovičius, Vincento brolis, turėjo vaikus Stanislovą ir Anuprą. Anupras po tėvo mirties paveldėjo visą turimą turtą, nes brolis Stanislovas, petihorų vėliavininkas, sirgo psichinė liga. 1825 m. spalio 25 d. Anupras Šimkovičius, Užnerio apskrities komisaras, Šv. Onos III laipsnio ordino kavalerius, savo valdas Belianus su palivarku Matukais, visais valstiečiais, kurių pagal paskutinį surašymą buvo 70 vyrų, turima žeme ir kilnojamu turtu užrašė savo sūnėnui Justinui-Petru. Taipogi Justinas-Petras dar privalėjo sumokėti visas turimas dedės skolas, palaidoti ji, prižiūrėti našlę jo žmoną Teofilę iš Vybodovskių.¹⁵⁶ Justinas-Petras jau 1826 m. kovo 19 d. šias visas valdas su valstiečiais ir nekilnojamu turtu pardavė savo broliui Jonui-Rapolui už 70 000 auksinų, taip pat su išpareigojimų grąžinti visas skolas.¹⁵⁷

Tačiau pats sudetingiausias laikotarpis šeimos gyvenime buvo, kai ji neteko dalies savo valdų už dalivavimą 1830-1831 m. sukilime. Valdžia po šio įvykio pradėjo nepalankiai vertinti bajorus netgi tuos, kurie prieš tai jai sąžiningai tarnavo. Justinas-Petras Šimkovičius turėjo pasitraukti į užsienį dėl ji laukiančios bausmės, greičiausiai, tai būtų tremtis į Sibirą, todėl jis pats pasirinko sau bausmę niekada nesugrįžti į kraštą. Jo brolis Jonas-Rapolas mirė Daugpilio tvirtovės ligoninėje. Visa našta atitėjo brolių motinai, seserims, žmonai Honoratai ir mažamečiams vaikams. Pagal Jono-Rapalo nora jo valdų paveldėtojais turėjo tapti Stanislavą ir Jonas-Vaclovas-Kazimieras Šimkovičiai Justyno-Petro vaikai. 1832 m. birželio 7 d. įsakymu visos valdos turėjo būti sekvestruotos ir pereiti į valstybės valdymą. Tačiau našlė Teodora Šimkovičiutė Radzevičienė pateikė prašymą valdžiai, jog Šventos, Belianų valdos yra visos

¹⁵³ LVIA f.523. Ap.1. b.206. Дело о правах мятежника Устина Шимковича на имение Швинты. 164-165.

¹⁵⁴ Ten pat. Psl.193.

¹⁵⁵ LVIA f.526. Ap.1. b.779. Дело Виленской Губернии Свенцанского уезда по спору между именьями Свенцянки, Друстяны и Швинты, между Чеховичем и Шимковичем съ 1814-1818 г.,

¹⁵⁶ LVIA. f.1610. Ap.1.b.2. Дело о конфискации в государственную казну участка земли изъ имения Швинты принадлежащего помещикам Шимковичам за участие в востании Устина Шимковича., Psl.69-73.

¹⁵⁷ LVIA f.523. Ap.1. b.206. Дело о правах мятежника Устина Шимковича на имение Швинты., 193.

šeimos palikimas ir nepriklausė vien Justinui, o dar Teodorai, Klotildai, mirusiam Jonui ir gyvajai motinai Konstancijai Šymkovičienėi ir būtent motina privalo valdyti šias valdas.¹⁵⁸

1833 m. lapkričio 7 d. Įždo rūmai nagrinėjo bylą, kam priklausė valdos Belianai ir pasirodė, kad jas valdė Jonas-Rapolas, nes 1826 m. nusipirko jas už 70000 auks. iš Justino-Petro ir tai reiškė, jog po Jono mirties visi priekaištai ir kaltinimai, kurie privalėjo būti jam pateikti, nebegaliojo. Todėl iš visų turimų valdų turėjo būti atimta tiktai Justino-Petro dalis, o mažamečiams vaikams pagal Jono testamentą Vilniaus gubernijos prokuroras 1835 m. gruodžio 16 d. pripažino šias teises.¹⁵⁹ Todėl iš visų valdų į valstybės įždą pateko 467 dešimtinės žemės, kurios buvo konfiskuotos nuo valdų Šventa ir Belianai. Iš valdų statistinio aprašymo duomenų, kurie buvo pateikti 1847 m. ir priklausė dvarininkams Stanislavai ir Jonui-Vaclovui-Kazimierui, Šventos valdose buvo 1300 dešimtinių žemės su miškais, laukais, ežerais, buvo 3 kaimai ir 3 užusieniai, kuriuose gyveno 166 valstiečiai.¹⁶⁰ Belianams, kurie priklausė tiems patiems savininkams Šimkovičiams, jie valdė 1133 dešimtinės žemės su miškais, laukais, ežerais, 6 kaimus ir 2 užusieniuose gyveno 209 žmonės.¹⁶¹

XIX a. kai valdos neteko 467 deš. daug sumažėjo, o be to XIX antroje pusėje dalis valdų Šventą ir Belianų buvo išparceliuota valstiečiams, parduota akalicų bajorams. Nuo liepos 13 d. 1886 m. sužinome, jog po Stanislavos Šimkovičiutės Danilevičienės ir Jono Šimkovičiaus mirties valdos atiteko Stanislavos vaikams. Tai dar kartą patvirtino Švenčionių bajorų vadovas 1867 m. gegužės 16 d. Valdos jau nebebuvo tokios didelės Šventa 641 dešimtinė, Belianai 305 dešimtinės, kurios buvo padalintos dar į palivarką Gerdzelišiškęs 290 dešimtinių.¹⁶²

Galutinai žemės buvo padalintos 1904 m. savininkams Stanislavos vaikams. Marijana Jai atitėko Šventos valdos 535 deš., Vaclovas Stachovskis gavo Belianus 317 deš., Jonas Stachovskis Gerdzeliškė 290 deš., su visais statinias, miškais, ežerais ir t.t, o seseriai Jelenai broliai pažadėjo išmokėti 10 tūkst. sidabro rublių. Vaclovas per 7 metus, o Jonas per 5 metus.¹⁶³ Marijonas Civinskis, Marijanos sunūs 1920 m. pardavė iš valdų Šventa 153 deš., žemės už 276 205 lenkiškas markės. Po jo mirties valdas valdė jo dukra Zofija ir žmona antra karta ištekėjusi Marija-Barbora Gajevskienė.¹⁶⁴

¹⁵⁸ LVIA. f.1610. Ap.1.b.2. Дело о конфискации в государственную казну участка земли изъ имения Швинты принадлежащего помещикам Шимковичам за участие в востании Устина Шимковича., Psl.42-46.

¹⁵⁹ Ten pat. Psl. 114.

¹⁶⁰ LVIA f.394. Ap. 6. b.324. Статистическое описание имению Швинта Свенцанского уезда помещиков Ивана и Станиславы детей Устина Шимковича., Psl. 1-4.

¹⁶¹ LVIA f.394. Ap. 6. b.321. Статистическое описание имению Беяны Свенцанского уезда помещиков Ивана и Станиславы детей Устина Шимковича., Psl. 1-4.

¹⁶² LCVA f. 130. Ap. 1. b.20063. Plan hipotetyczny majątku Szwinta. Psl. 110-111.

¹⁶³ Ten pat. Psl. 64-66.

¹⁶⁴ Ten Pat. Psl. 70.

IŠVADOS

1. Užnerio apskrities sudarymas priimtas svarstant „Ketverių metų“ seimo metu, kai buvo nutarta dėl administracinio Vilniaus vaivadijos padalijimo. Tačiau galutinai apskritis buvo suformuota 1792 m. Ašmenos apskritis buvo padalinta išilgai Neries upės. Jos pietinė dalis liko Ašmenos apskričiai, o iš jos šiaurinės dalies buvo sudaryta nauja Užnerio apskritis su centru Pastovyje, vėliau centru tapo Švenčionys. Naujoji apskritis po padalijimų priklausė Vilniaus gubernijai. Kiti administraciniai pasikeitimai vyko 1839 m. ir tęsėsi iki 1843 m., kai apskritis buvo padidinta ir pakeitė savo pavadinimą į Švenčionių apskritį. XVIII a. pab. naujai sukurtas Užnerio dekanatas atitiko apskrities ribas. Jis buvo sudarytas iš 22 parapijų ir 10 filijinių bažnyčių. 1829 m. dekanatas buvo padalintas, naujas sukurtas dekanatas pradėjo vadintis Svyrių ir jo sudėtį įėjo 11 parapijų bažnyčių 1 filialinė ir 1 altarija, o buvęs Užnerio dekanatas buvo pervadintas Švenčioniu. Jam priklausė 15 parapijų ir 6 filialinės bažnyčios. Po sukilimo 1830-31 m. valdžia uždarinėjo bažnyčias, priklausančias vienuoliams, tokiu būdu Užnerio apskrityje buvo uždarytos dvi parapišės bažnyčios ir viena altarija. 1846 m. Švenčionių dekanatą papildė Labanoro, Linkmenų, Kuktiškių parapišės bažnyčios, priklausančios Ukmergės dekanatui.

2. Po ATR padalijimų Rusijos imperijoje 70 procentų padaugėjo bajorų, dėl to valdžia numatė ateityje eliminuoti iš luomo pačią skaitlingiausią grupę činšinius bajorus, tarnybinius ir smulkiuosius žemvaldžius. Pagal 1795 m. V revizijos surašymą Užnerio apskrityje daugiausia buvo činšinių bajorų, po to siekdavo akalicų ir tarnybiniai bajorai. Mažiausiai buvo bajorų dvarininkų. Bendras jų skaičius siekdavo 3404 žmones. 1816 m. į VI revizijos sąrašus įėjo 30 procentų turtingų bajorų ir 70 procentų likusiųjų. Bendras skaičius sudarė 246 šeimas, toks mažas smulkiųjų bajorų skaičius leidžia manyti, jog jie neskubėjo pasirūpinti bajorystės įrodymais arba neturėjo reikiamų dokumentų. Užnerio apskrityje kilmės įrodymais daugiausiai pasirūpino bajorai nuo 1795 iki 1806 ir nuo 1818 iki 1820 m. Toks pat procesas vyko turtingų ir smulkiųjų bajorų tarpe. Be abejo, tam įtakos galėjo turėti palanki politinė situacija. Išanalizavus statistinius Švenčionių (Užnerio) apskrities valdų duomenis, galime suskirstyti jų savininkus į keturias grupes - tai smulkieji žemvaldžiai, vidutiniai, pasiturintys ir turtingi bajorai. Iš padarytos analizės galime teigti, jog apskrityje vyravo vidutinių bajorų ūkiai, kurie siekdavo nuo 100 iki 1000 dešimtinių, valstiečių juose būdavo mažiau nei 21 ir iki 100. Kartais pastebima, jog panašaus dydžio valdos, atnešdavo skirtingą pelną, tai galėjo atspindėti, kaip jais rūpinosi savininkas. Didžiausios valdos buvo išsidėsčiusios dabartinėje Baltarusijos teritorijoje. Jas valdė turtingi dvarininkai aristokratai: grafai Mostovskiai, grafai Ginteriai, Sulistrovskiai, Bučinskiai ir pan. Jie dažnai dar užimdavo aukštas pareigybes Rusijos imperijoje

3. Bažnytinės metrikos knygos yra svarbus istorijos šaltinis, kuris pateikia mums nemažai svarbių žinių, kurios yra susijusios su tam tikra lokaline vietoje. Kaip šaltinis jos ne visada yra patikimos ir kartais gali atsirasti klastojimų ir spragų. Bajorų užrašymo metrikose būdai, atspindėjo jų turtinę padėtį, užrašomos pareigybės pabrėždavo vyro ir žmonos aukštą kilmę. Išanalizavus bažnytinės gimimo metrikas nuo 1798 iki 1820 m., neįmanoma padaryti išsamios demografinės analizės, kuri galėtų tinkamai atspindėti bajorų gyvenimo procesus. Tačiau leidžia mums nustatyti kiek bajorų gimdavo per nagrinėtą laikotarpį dekanate. Per 23 m. gimė 5271 bajorų vaikas, tarp jų dažnesni buvo berniukų gimimai, kurie sudarė 55,2 procento, o mergaičių 44,8 procento nuo bendro gimusių bajorų vaikų skaičiaus. Užnerio dekanate per 23 metus gimė 80 nesantuokinių vaikų, kas sudaro 2,1 procento, nuo bendro bajorų skaičiaus. Iš tikrųjų toks skaičius nėra didelis ir kartais kelia abėjonių dėl šaltinių patikimumo, nes juos kartais neįrašydavo į metrikas. Nesantuokinių vaikų gimimai dažniausiai pasitaikė tarp tarnybinių bajoraičių, činšinių bajoraičių, o mažiausiai tarp smulkiųjų žiemvaldžių. Turtingų bajorų šeimose tokių gimimų Užnerio apskrityje nebuvo aptikta. Daugiausiai jie gimdavo dvaruose-palivarkuose, miestuose-miesteliuose, o mažiausiai akalicose ir kaimuose-užusieniuose. Nagrinėjant bažnytinės gimimo metrikas sudetinga yra tiksliai nustatyti Užnerio apskrities bajorų šeimų skaičių, o taip pat šeimos narių skaičių. Nes norint, tai ko tiksliau atlikti reikėtų peržiūrėti gimimo, mirties ir santuokų metrikas per ilgesnį laikotarpį. Činšiniai bajorai ir dvarininkai nuomininkai, dažnai keisdavo gyvenimo vietas ieškant palankesnių gyvenimo sąlygų. Būdami laisvi jie galėjo keltis iš apskrities į apskritį, todėl gana sudetinga yra juos atsekti. Tačiau iš turimų duomenų sužinome, jog apskrityje gyveno 1984 bajoriškos šeimos, vidutiniškai šeimoje gimdavo per 23 metus po 2,6 vaiko. Nors metrikose aptinkami visai kiti duomenys, vyrauja šeimos, kurios turėjo tik 1 vaiką, bet nemažai yra ir tokių, kurios turėjo 9 vaikus, tarp jų būna ir turtingų dvarininkų šeimos.

4. Savo darbe pristačiau Šimkovičių šeimos geneologiją pradėdant žinomu šeimos protėviu, baigiant palikuoniais, kurie jau neturėjo šios pavardės. Darbe dėl šaltinių stokos informacija kartais yra skurdi, trūksta gimimo ir mirties datų. Mažai informacijos yra apie moteris, kurios yra tik paminimos ir iš kokios giminės jos kilusios. Tačiau ir joms tenka itin svarbus darbas, vaikų auklėjimas. Šeimos tradicijose atsispindėjo didelis dievobaimingumas, meilė artimajam, neabejingumas vargšams. Taip pat nemažai vietos užima meilė valstybei iki padalijimų ir po jų. Nes iki padalijimų šeimos nariai ėjo valstybines pareigas, tarnavo ATR, kai kurie vyrai, būdami karininkais tarnavo savo šaliai. Laikotarpis po padalijimų parodo mums šios šeimos narių tarnybą Rusijos imperijai, tačiau patriotinės mintys vyravo šeimoje, tai rodo 1830-1831 m. sukilimas, kai broliai aukojasi dėl valstybės laisvės ir už tai yra skaudžiai nubausti. Šeima nemažai dėmesio skyrė auklėjimui, o užimti aukštas pareigas Rusijos valdymo laikais Šimkovičiams leido jų priklausymas bajorų luomui. Tuo metu buvo būdinga dvarininkams

dažnai keisti savo valdas, kurias jie parduodavo ir įsikurdavo jiems tinkamesnėje vietoje. Kalbant apie valdas, jos nebuvo itin didelės, palyginus su kitų bajorų, bei didikų valdomis, tačiau, jos buvo tinkamai prižiūrimos, kas duodavo pastovų pelną. Dar pastebetinas vienas dalykas, jog dvaras Šventa ir Belianai buvo valdomi nuo 1752 m. iki XX a. trečiojo dešimtmečio. Be abejo, dvarą paliete tuometinės problemos, parcelacija, tačiau ir tai nesutrukdė šeimininkams jį tinkamai išlaikyti ir perduoti ateinančioms kartoms, kurios lieka atsakingos prieš kitas kartas.

ARCHYVŲ IR RANKRAŠTYNŲ FONDAI

Lietuvos valstybės istorijos archyvas

F. SA – Senieji aktai

F.378 – Vilniaus generalgubernatoriaus kanceliarija

F.380 – Vilniaus civilinio gubernatoriaus kanceliarija

F.381 – Vilniaus gubernijos valdyba

F.391 – Vilniaus gubernijos bajorų deputatų susirinkimas

F.394 – Vilniaus gubernijos valdų statistiką

F.395 – Vilniaus bajorų globos įstaiga

F.515 - Vilniaus gubernijos gyventojų statistika

F.523 – Vilniaus gubernijos

F.526 – Vilniaus gubernijos žemės teismas

F.604 – Vilnaus arkivyskupija

F.708 – Vilniaus ir Kauno gubernijų apskričių bajorų vadovai ir bajorų globos įstaigo

F.789 - Vilniaus, Minsko, Gardino ir Kauno gubernijų centrinė revizijos komisija

F.1135 – Vilniaus mokslo bičiulių draugija

Lietuvos centrinis valstybės archyvas

F. 130 – Vilniaus Vaivadijos žemės aktai

SKELBTI ŠALTINIAI

Terlecki I., Heroldia i porządek otrzymzwania od niej utwierdzenia sylachectwa, S. Petersburg, 1832.

Volumina legum. Warszawa 1860. T.7.

Главный Генеральный Штаб. Материалы для географии и статистики России. Санкт-Петербург, 1863.

Исторически-статистические очерки Виленской губернии. Изд. Вильна, Т. 1. 1852.

Памятная книжка Виленской губернии. Вильна, 1845-1915.

Полное собрание законов Российской империи, собр. 1. Санкт-Петербург 1830.

Статистические таблицы Российской империи, издаваемые по распоряжению министра внутренних дел Центральным статистическим комитетом, выпуск второй. Наличное население империи за 1858 год, редактора Центрального статистического комитета А. Бушена, Санкт-Петербург, 1863.

LITERATŪRA

- Aleksandravičius E., Blaivybė Lietuvoje XIX amžiuje, Lietuvių atgimimo istorijos studijos, T. 2, Vilnius, 1991.
- Aleksandravičius E., Bandymai atgaivinti universitetą Lietuvoje 1832-1918 m., XIX amžiaus profiliai, Vilnius, 1983.
- Bairašauskaitė T. Bajoro santykis su dvaru XIX a. pirmojoje pusėje : Mykolo Juozapo Römerio (1778-1853) patirtys. // Lietuvos istorijos metraštis, Vilnius, 2006, Psl. 63-82.
- Bairašauskaitė T. Sejmiki Generalnego Gubernatorstwa Wileńskiego (1801-1861), Profesor Henryk Łowmiański. Życie i dzieło. Materiały z sesji naukowej poświęconej dziesiątej rocznicy śmierci Uczzonego (Poznań (7-8 X 1994 r.), Poznań, 1995, Psl. 183-190.
- Bairašauskaitė T. Kilka uwag o marszałkach powiatowych i gubernialnych. Wiek XIX – do powstania styczniowego, Przegląd Wschodni, Warszawa, 1997, T. 4, zesz. 2(14), Psl. 179-195.
- Bairašauskaitė T. Bajorų seimeliai XIX amžiaus Lietuvoje, Lietuvos istorijos metraštis. 1996 metai, Vilnius 1997, Psl. 92-110.
- Bairašauskaitė T. Sejmiki litewskie w pierwszej ćwierci XIX wieku: prawo i zwyczaj, Przegląd Historyczny, Warszawa, T. LXXXIX, 1998, zesz. 1, Psl. 125-129.
- Bairašauskaitė T. Socioekonominės ir sociokultūrinės Lietuvos bajorybės nuostatos XIX a. seimelių pageidavimuose (iki 1863 m.), Lietuvos istorijos metraštis. 2000 metai, Vilnius, 2001. Psl. 93-118.
- Bairašauskaitė T. Sytuacja prawna Tatarów Litewskich w guberniach zachodnich cesarstwa Rosyjskiego (przed rokiem 1869).// Przegląd Wschodni, T. 2. Vilnius, 1994, Psl. 573-593.
- Bairašauskaitė T. Lietuvos bajorų savivalda XIX a. pirmojoje pusėje, Vilnius., 2003.
- Bairašauskaitė T. Lietuvos bajorų luomo deklasacijos procesas: kilmės įrodymai (XVIII a. pab. – XIX a. 7 dešimtmetis), Lietuvos istorijos metraštis. 2001 metai, t. 2, Vilnius, 2002, Psl. 87-112.
- Baranowski B. Sprawy obyczajowe w sądownictwie wiejskim w Polsce w wieku XVII i XVIII. Łódź., 1955.
- Baranowski B. Życie codzienne małego miasteczka w XVII i XVIII wieku, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa, 1975.
- Baranowski B. Życie codzienne wsi między Wartą a Pilicą w XIX wieku. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa., 1969.
- Beauvois D. Polacy na Ukraini 1831-1863. Szlachta polska na Wołyniu, Podolu i Kijowszczyźnie, Paryż, 1987.

- Berenis V. Bajorai Lietuvos visuomeniniame-kultūriniam gyvenime 1830-1860 m., *Metai* 1994, Nr. 10, Psl. 110-118.
- Beresnevičiūtė H. Lietuvos visuomenės elito politinės nuostatos ir laikysenos carinės valdžios atžvilgiu 1815-1831 m. *Metmenys*, 1997, Nr. 73, Psl. 140-160.
- Beresnevičiūtė – Nosalova H. Lojalumų krizė : Lietuvos bajorų politinės sąmonės transformacija 1795-1831 metais, Vilnius, 2001.
- Gieysztorowa I. Wstęp do demografii staropolskiej, Warszawa, 1976.
- Górna K., Analiza demograficzna metryk dolnośląskiej parafii Rząsnik z lat 1794-1874, *Przeszość demograficzna Polski, Materiały i studia*. Warszawa 1987 Psl. 185-205.
- Górny M. Szlachta pałucka. Wypisy z ksiąg metrykalnych powiatu kcyńskiego z lat 1598-1700. Część I (A-J), *Studia i materiały do dziejów Wielkopolski i Pomorza*, T. XVIII. – Zeszyt 2. Warszawa-Poznań, 1991. P. 81-109.
- Iwaszkiewicz I. Litwa w przededniu wielkiej wojny 1812 r., *Biblioteka Warszawska*, T. 4, 1906.
- Jankowski Cz. Powiat Oszmiański, Petersburg, 1897 T.1-4.
- Janulaitis A. Baudžiavos panaikinimo sumanymai Lietuvoje (1817-1819 m.), //Lapas iš socialinės istorijos, Kaunas, 1929.
- Janulaitis A., Lietuvos bajorai ir jų seimeliai XIX amž. (1795-1863), Kaunas, 1936.
- Jučas M., Baudžiavos irimas Lietuvoje, 1972.
- Kuklo C. Czy społeczeństwo polskie w dobie oświecenia regulowało liczbę dzieci w rodzinach? / *Rocznik dziejów społecznych i gospodarczych*. 1990-1991. Psl. 19-38.
- Kuklo C. Polska demografia przeszłości u progu XXI wieku// *Przeszość demograficzna Polski. Materiały i studia*. T. 22. Psl.7-33.
- Kumor B. Historia kościoła, Lublin., 1991 cz. 7.
- Kumor B. Ustrój i organizacja Kościoła polskiego w okresie niewoli narodowej (1772-1918), Kraków. 1980.
- Kurczewski X. J. Biskupstwo Wileńskie, Wilno. 1912.
- Kwaśny Z., Księga Chrztów parafii radzionkowskiej z lat 1811-1850. Wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1997.
- Malewski Cz. Rody szlacheckie na Litwie w XIX wieku, powiat lidzki, Wilno., 2005.
- Medišauskienė Z. Bajorai ir dvarininkai, Luomas, kuris suvokė savo likimą., *Darbai ir Dienos*, Vilnius 2001. Psl. 85-97.
- Medišauskienė Z. Lietuvos dvarai kaip kultūrinio gyvenimo centrai XIX a. // *Lietuvos dvarai-praeitis, dabartis ir ateitis*, Vilnius. 2002. Psl. 28-35.

- Medišauskienė Z. „1835-1839 m. Vilniaus gubernijos administracinio suskirstymo pertvarkymas”, Istorijos akiračiai, Vilnius, 2004.
- Merkys V. Tautiniai santykiai Vilniaus vyskupijoje 1798-1918. Vilnius, 2006.
- Mościcki H. Sprawa włościańska na Litwie w pierwszej ćwierci XIX stulecia, Warszawa, 1908.
- Mulevičius L. Kaimas ir dvaras Lietuvoje XIX amžiuje, Vilnius. 2003.
- Mulevičius L. Rangai. Lietuvos istorijos metraštis, 1983. Vilnius., 1984. Psl. 116-123.
- Piasecki E. Ludność parafii bejskiej (woj. kieleckie) w świetle ksiąg metrykalnych z XVIII-XX w. Warszawa-Wrocław., 1990.
- Pugačiauskas V. Napoleono administracija Lietuvoje, Vilnius., 1998.
- Rychlikowa I. Carat wobec polskiej szlachty na ziemiach zabranych w latach 1772-1831// Kwartalnik Historyczny. 1991.
- Rychlikowa I. Deklasacja drobnej szlachty polskiej w cesarstwie Rosyjskim. Spór o „Pulapkę na sylachcie“ Daniela Beauvois, Przegląd historyczny, T. LXXIX, zesz. 1-2, Psl. 121-147.
- Rychlikowa I., Tatarzy litewscy 1764-1831 częścią szlacheckiego stanu? // Kwartalnik Historyczny, 1990, t. XCVII, Nr. 3-4, Psl. 77-122.
- Sikorska-Kulesza J. Weryfikacje szlachectwa jako instrument stanowej degradacji drobnej szlachty na Litwie i Białorusi w latach 1831-1868, Przegląd Wschodni, T. 2, zesz. 3(7), 1992/1993, Warszawa, 1994, Psl. 557-572.
- Sikorska-Kulesza J. Deklasacja drobnej szlachty na Litwie i Białorusi w XIX wieku, Pruszków-Warszawa, 1995.
- Sikorska-Kulesza J. Wileńskie „Wiadomości Brukowe“ wobec sejmików szlacheckich w 2. dekadzie XIX w. na Litwie// Przegląd Wschodni, T.8. zesz. 1(29), Warszawa, 2002, s. 97-118.
- Sirutavičius V., Konstituciniai sumanymai Lietuvoje XIX a. Pradžioje (1806-1812), Lietuvos valstybės idėja (XIX a. –XX a. Pradžia, Lietuvių atgimimo istorijos studijos, T. 3, Vilnius, 1993.
- Sirutavičius V. Nusialtimai ir visuomenė XIX a. Lietuvoje, Lietuvių atgimimo istorijos studijos, T. 12, Vilnius 1995.
- Skarbak J. Organizacja parafialna w diecezji wileńskiej w latach 1772/3-1914., Studia Teologiczne, Białystok, T. 5-6, 1987-1988. Psl. 118-119.
- Sobczak J. Położenie prawne ludności tatarskiej w Wielkim Księstwie Litewskim, Warszawa, 1984.
- Staliūnas D. Kaip bandyta keisti Kauno gubernijos ribas. Slapti Rusijos valdžios projektai.// Darbai ir Dienos, Nr. 28, Vilnius, 2001. 66-75.
- Staliūnas D., 1885 m. Kauno gubenijos bajorų peticija dėl aukštosios mokyklos įkūrimo, Kauno istorijos metraštis, t. 1, Kaunas, 1998, Psl. 178-182.
- Sulimierski. Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego, T.11, Varšuwa, 1890, Psl.682-685.

- Truska L., XVIII a. pabaigos Lietuvos bajorija (skaičius ir sudėtis), Lietuvos Istorijos metraštis., 1992, Vilnius, 1994.
- Urzednicy Wielkiego Księstwa Litewskiego, Województwo Wileńskie XIV-XVIII w. Spisy, T.1. Warszawa, 2004.
- Zajęzkowski A., Szlachta polska, Warszawa, 1993.
- Zoładź-Strzelczyk D., Dzieci niechciane. W: "Dziecko w dawnej Polsce", Wyd. Poznańskie, 2002.
- Корелин А.П., Институт предводителей дворянства. О социальном и политическом положении дворян, //История СССР ,1978, № 3, Psl. 31-48
- Корелин А.П., Дворянство в переформенной России, 1861-1904 гг. Состав, численность, корпоративная организация, Москва, 1979.
- Корф С.А. , Дворянство и его сословное управление за столетие: 1762-1855, Санкт-Петербург, 1906.
- Ільяшевич М Расейская палітыка на землях былага Беларуска-Літоускага гаспадарства за панаваньня Кацярыны II і Паулы (1772-1801), Вильна, 1933.
- Луговцова С. Л., Политика российского самодержавия по отношению к дворянству Белорусии в конце XVIII – первой половине XIX вв., Минск, 1997.
- Миронов Б.Н., Социальная история России периода империи (XVIII – начало XX в.). Генезис личности, демократической семьи, гражданского общества и правового государства, т. 1, Санкт- Петербург, 1999, Psl. 510-522.
- Романович - Славатинский А.В., Дворянство в России от начала XVIII столетия до отмены крепостного права, Санкт- Петербург, 1870.
- Філатава А. Саслоуная палітыка ураду у Беларусі. 1772-1860 г., Verbum Nobile, nr. 12. Sopot, 1999.
- Яблочков М., История дворянского сословия в России, Санкт- Петербург, 1876.

INTERNETNIAI PUSLAPIAI

www.ornatowski.pl/arch-par.htm

www.wikipedia.org/wiki/bajorai

[www.wikipedia.org/wiki/древние_единицы_измерения,](http://www.wikipedia.org/wiki/древние_единицы_измерения)

Summary

“Status of the nobles in Švenčioniai district in the first half of the XIX century”

During the four-year Parliament governance, it was decided for administrative division of Vilnius region. However, finally, this region was formed in 1792. Ašmena region was divided along Neris River. Its south part was left for Ašmena region and a new Užneris region of its north part with center in Pastovis was established. This new region belonged to Vilnius government. The later administrative changes were performed in 1839 and they continued up to 1843. This region was expanded and its name was changed into Švenčionys region. The region contained one deanery, which splitted into Švencionys and Svyriai in 1829. The nobles of Užneris region after the third division of the country started proving their origin. The same phenomenon happened in the others regions of the government.

The majority of the rich nobles had taken care of the origin evidences before 1830-31. Small nobles could not do that due to lack of resources and documents. Because of the absence of the documents they were eliminated of the noble estate after the revolt. The nobles' possessions were different in size, benefits and number of rustics. In this region, the biggest part of the average nobles prevailed that reached up to 1000 tithes.

While analysing church metrics, we get to know the information about the way the nobles were inscribed into metrics. It was born 5271 children of nobles over 23 years in the region; 55,2 percent of boys and 44,8 percent of girls. Irregular children were born mostly in small nobles' families. Most of the nobles were born in the villages and only few in towns. To find out the number of families and their size is quite difficult and such a research requires more comprehensive study.

We have little information about the history of Šimkovič family. Therefore, it is sometimes difficult to establish the origin of the family and its progenitor. However, we know that this family lived in the region of Užneris until the 5 decade of the XX century. We get to know the genealogy of the family from the documents given for the nobles' congress of Lithuanian government and they were studied from 1800 to 1840 08 10. This research supplies the information about the history of this family and their domains, as well as the family members' status after the revolt.

SANTRUMPOS:

LCVA - Lietuvos centrinis valstybės archyvas
LVIA - Lietuvos valstybės istorijos archyvas
LNB - Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka
Deš.- Dešimtinė

Adut. - Adutiškio
Ceikin.- Ceikių filialinė bažnyčia
Daugėl. - Daugėliškių
Daniuš. - Danušavo
Ganut.alt. – Ganutos altarija
Kabiln. - Kabilninkų
Kaltan. - Kaltanėnų
Kamoj. - Kamojų
Kanstant. - Kanstantinavo
Karkažišk. - Karkažiškių
Kiemėl. – Kiemėliškių
Klikšč. – Klikščionių
Lentup. – Lentupio
Mielag. - Mielagėnų
Neston. - Nestaniškių
Palūš. - Palūšės
Pašam. - Pašaminės
Rakausk.f.b. – Rakauskų filialinė bažnyčia
Rimš.f.b. – Rimšėnų filialinė bažnyčia
Senišk f.b.. – Seniškio filialinė bažnyčia
Sorokp. - Sorokpolės
Strūn. - Strūnaičio
Svier. - Svierionių
Svyr. - Svyrių
Šėmet. - Šėmetavo
Švenč. - Švenčionių
Tver. - Tverečiaus
Užsvyr.f.b. – Užsvyrio filialinė bažnyčia
Vaistam. - Vaistamo
Želiad. - Želiado
Žodiš.- Žodiškių

PRIEDAI

Priedas Nr. 1.

+ Metrikos esančios LVIA ir juose pažymėti bajorai.

- Metrikos kurių nėra LVIA archyve.

Metrikos, kuriuose nebuvo užrašomas žmonių luomas.

METAI	1788	1790	1791	1792	1793	1794	1795	1796	1797	1798	1799	1800	1801	1802	1803	1804	1805	1806	1807	1808	1809	1810	
Adučiškis	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Daugėliškis	+	+	+	+	+	+	+	+	+	#	+	+	+	+	+	#	+	+	+	+	+	+	+
Daniušava	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Kaltinėnai	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Karkažiškės	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Kabilninkas	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	#	+	+	+	+	+	+	+	+
Kamojai	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Kanstantinavas	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Kiemėliškės	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	#	+	+	+	+	+	+	+
Klikščionys	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	#	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Lentupis	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Mielagėnai	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Palūšė	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Pašaminė	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Nestaniškės	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Sorokpolės	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	#	+	#	#	+	+	+	+	+	+	+
Strūnaitis	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Svierionys	+	+	+	+	+	+	+	#	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Svyriai	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Šematavas	+	-	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	#	+	+	+	+	+	+	+
Tverečius	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	#	+	+	+	+	+	+	+
Švenčionys	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Vaistamo	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	#	#	+
Želiado	-	-	+	+	-	-	-	#	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Žodiškių	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Ceikinių f.b.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Ganuta alt.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	#	+	#	+	#	+	#	+	+
Rakauskų f.b.	-	-	-	-	+	+	+	+	-	-	-	+	+	+			-	-	-	-	-	-	+
Rimšėnų f.b.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Senišio f.b.	+	+	+	+	-	-	-	-	+	-	+	+	+	+	-	-	+	+	-	-	-	-	+
Užsvyrio f.b.	+	+	+	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+

Priedas Nr. 2. f. 604. Ap. 10.b.157. Metryki filii Cejkińskiej od kościoła parafialnego Daugieliszskiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1819.

Priedas Nr. 3. f. 604. Ap. 10.b.157. Metryki filii Cejiņskiej od kościoła parafialnego Daugieliszskiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1819.

Priedas Nr. 4. f. 604. Ap. 10.b.157. Metryki filii Cejkińskiej od kościoła parafialnego Daugieliszskiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1819.

Priedas Nr. 5. f. 604. Ap. 10. B.209. Metryki kościoła parafialnego Sorokpolskiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1818.

Priedas Nr. 6. f. 604. Ap. 10. B.27. Metryki kościoła parafialnego. Wojstomskiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1819.

Priedas Nr. 7. (1) f. 604. Ap. 10. b.151. Metryki Parafii Żodziskiej w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1819.

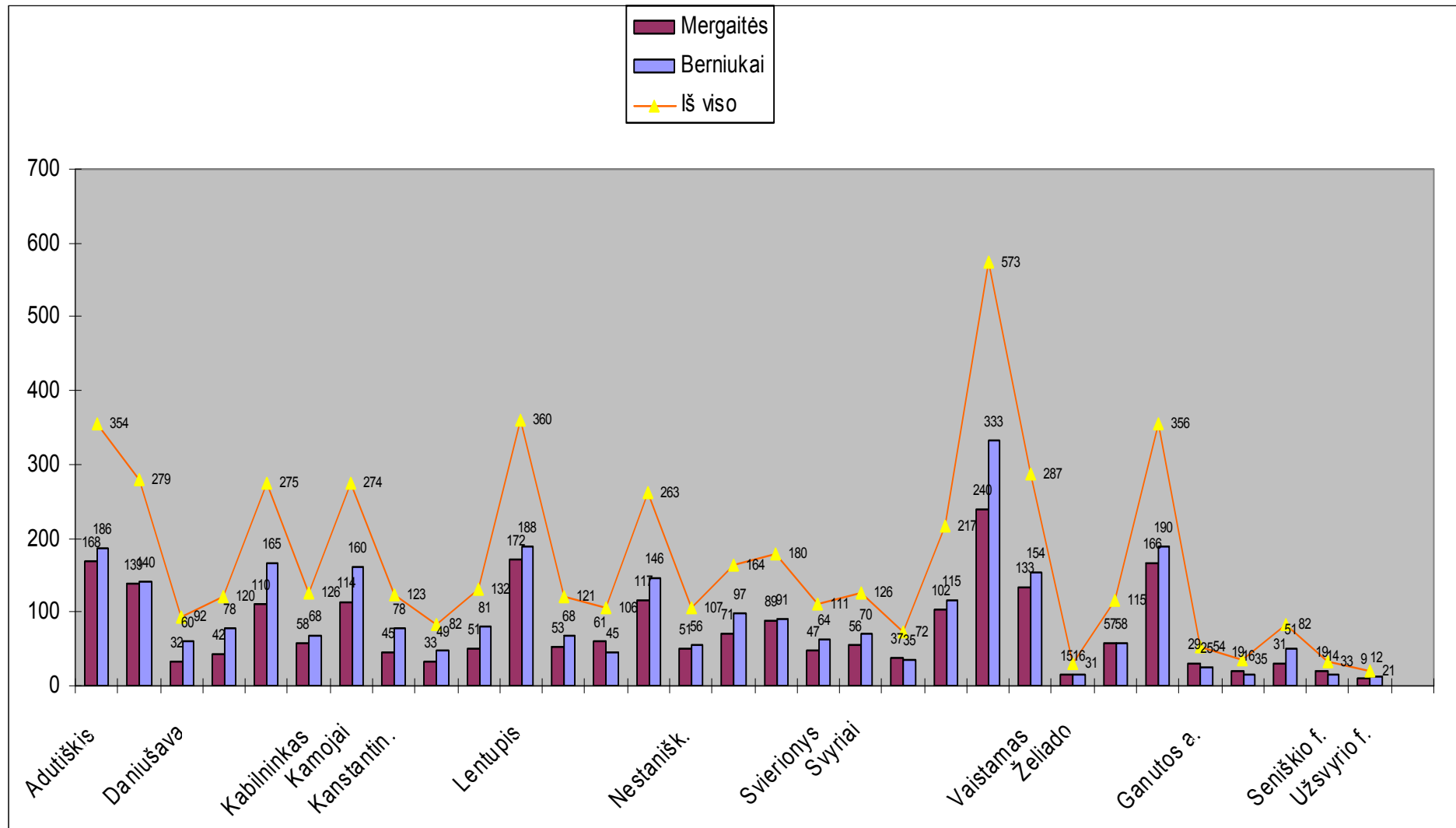
Priedas Nr. 7. (2) f. 604. Ap. 10. b.56. Metryki kościoła parafialnego Kobylnickiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1819.

Priedas Nr. 8. (1) f. 604. Ap. 10. b. 216. Metryki kościoła parafialnego Konstantynowskiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim oraz Zaświrskiego filialnego XX. Karmelitów za rok 1802-1819.

Priedas Nr. 8. (2) ir f. 604. ap.10. b.211. Metryki filii Cejkińskiej od kościoła parafialnego Daugieliszskiego w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1818.

Priedas Nr. 8. (3) f. 604. Ap. 10. b.27. Metryki altaryji Hanutskiej od parafii Wojstomskiej w dekanacie i powiecie Zawilejskim za rok 1802-1819.

Priedas Nr. 9.

Priedas Nr. 10. Užnerio apskrities bajorų sąrašas pagal bažnytinės metrikas (1798-1820) ir kilmės įrodymus XIX a. pirmojoje pusėje. Kabutėse parapijų sutrumpinimai kur gyveno šeima.

A

Abarowicz (Daugėl.)
Abramowicz (Šėmetav. Kamojų.)
Adamowicz (Daugėl. Klikščion. Pašam. Sorokp.)
Adwałkowicz (Adut.)
Akrayć (Kaltinèn. Lentup.)
Alchimowicz (Sorokp. Tvereč. Rakausk.f.b.)
Aleksandrowicz (Daniuš.)
Aleszkiewicz (Ceikin.f.b.)
Andruszkiewicz (Adut. Daugėl. Ceikin.f.b.)
Andrzejewski (Daniuš. Karkažiš. Švenč. Konstant. Kamojų.)
Anichimowski (Daniuš.)
Ankudowicz (Kamojų.)
Antonowicz (Vaistam.)
Antononiewicz (Święc.)
Arcimowicz (Daugėl. Pašam. Ceikin.f.b. Švenč.)
Argulewicz (Karkažiš.)
Aszczer (Švenč.)
Assanowicz

B

Babiańkowski (Święc.)
Babicz (Šėmet.)
Babiański
Ba(o)cewicz (Karkažiš.)
Bagieński (Rimš.f.b.)
Bagłaj
Balcewicz (Karkažiš. Klikšč. Pašam. Paluš. Ceik.f.b. Sorokp.)
Balewicz (Švenč.)
Baliński (Kiemėl.)
Balukiewicz
Balasziewicz (Lentup.)
Baniewicz (Sorokp.)
Baranowicz (Šėmet.)
Baranowski (Adut.)
Bartosewicz-Bartoszewicz (Adut. Lentup. Vaistam.)
Bartowicz (Svier.)
Batraniec (Karkažiš. Sorokp.)
Bejnar-Bejnarowicz (Daugėl. Lentup. Paluš. Rimš.f.b. Ceik.f.b. Švenč. Kabiln. Strūn.)
Benowicz lub Bieniewicz (Daugėl.)
Bepkowski (Adut.)
Bereśniewicz (Kanstant. Svyr.)
Bernatowicz (Strūn.f.b.)
Bialecki (Švenč.)
Białobłocki (Seniš.f.b.)
Bieduńkowicz (Adut. Želiadž. Kamoj.)
Bielawski (Žodyšk. Švenč. Sorokp. Vaistam.)
Bielecki (Karkažiš.)

Bielewicz (Mielag. Lentup. Vaistam.)
Bielikowicz (Mielag. Rimš.f.b.)
Bielski (Adut. Kanstant. Strūn.)
Bielunowicz (Adut.)
Biesikierski (Daugél. Rimš.f.b. Ceik.f.b.)
Byliński (Karkažiš. Lentup.)
Bykowskie (R.Jastrėmbiec)
Bychowcy
Bławdziewicz (Adut.)
Błaże(je)wicz (Adut. Mielag. Lentup. Pašam. Palūš. Ceik.f.b. Švenč.)
Błażewicz (Daugél. Klikšč. Lentup. Pašam. Seniš.f.b. Svier.)
Błoździejewicz (Mielag.)
Bobiański (Svier.)
Bobiatyński (Kamoj.)
Bobiński (Daugél.)
Bobrowicz (Lentup. Želiadž. Kabiln. Svyr.)
Bocek (Švenč.)
Bochlaj (Vaistam.)
Bocianowski (Vaistam.)
Bogucki (Pašam.)
Boguslawski
Boski
Bogacewicz
Bohdanowicz (Klikšč. Lentup. Šemet. Žodyšk. Švenč. Kanstant. Ganut.f.b.)
Bohdziejewicz (Kaltinėn.)
Bohuszewicz (Kiemėl. Klikšč.)
Bokszański (Vaistam.)
Bolikowski lub Bolyko Balikowicz (Tver.)
Boratyński (Sorokp.)
Borawski (Kamoj.)
Borecki (Kanstant.)
Borewicz (Sorokp.)
Borkowski (Kaltinėn. Pašam. Palūš.)
Bortkiewicz (Lentup. Palūš. Ceik.f.b. Švenč. Tver.)
Brahim (Kabiln.)
Brancewicz (Svier.)
Bratkowski (Sorokp.)
Bronisz
Brynk (Mielag.)
Brzeziński (Vaistam.)
Brzozowski (Švenč.)
Bucewicz (Švenč.)
Buchowski (Lentup.)
Buczyński (Adut. Tver.)
Budrewicz (Daugél. Lentup. Svier. Tver.)
Buhszewicz (Seniš.)
Bujnicki-Bojnicky (Adut. Lentup. Kanstant. Neston. Svier.)
Buiniewicz
Bukowski (Daugél. Kaltinėn. Klikšč. Lentup. Šemet. Pašam. Palūš. Rakausk.f.b. Švenč.Ceik.f.b. Sorokp. Kanstant. Kabiln. Svyr.)
Bulkiewicz (Karkažiš. Kiemėl. Švenč.)
Burakowski (Adut. Lentup. Strūn. Kamoj.)

Burba (Pašam. Rakausk.f.b.)
Bury (Daug.)
Budzyński
Burdzicki (Svier.)
Butkiewicz (Pašam.)
Buzakowski (Švenč.)
Bużyński (Adut. Mielag. Palūš. Rimš.f.b. Švenč. Ganut.f.b.)

C.

Capkowski (Ceik.f.b.)
Cedrowski (Švenč. Tver.)
Chalecki (Kaltin. Švenč.)
Charewicz (Tver.)
Chliwiński (Daugėl.)
Chmielewski (Lentup.)
Chocicki (Klikšč.)
Chodyko (Švenč. Rakaus.f.b. Strūn.)
Chodźko (Žodyšk.)
Chojecki (Adut. Lentup. Pašam.)
Chol(c)adowski (Neston.)
Chomicz (Švenč.)
Chomski (Kamoj.)
Chrzczonowicz (Strūn. Vaistam.)
Chrzonowicz (Karkažiš. Švenč.)
Chursa (Pašam.)
Cieszkowski (Strūn. Kamoj.)
Cybulski (Adut. Švenč. Kanstant. Kamoj.)
Cyburski (Švenč.)
Cywiński (Kabiln. Strūn.)
Cza(e)jkowski (Daugėl. Karkažiš. Švenč.)
Czapliński (Lentup. Tver.)
Czechowicz (Ceik.f.b. Švenč. Kamoj. Tver.)
Czeplowski (Švenč.)
Czerejski (Kamoj.)
Cze(a)rniawski (Pašam. Seniš.f.b. Švenč. Tver.)
Czernicki (Karkažiš.)
Czarnocki (Tver.)
Czerwiński (Švenč. Svier.)
Czuchański (Karkažiš.)
Czyrkasow (Vaistam.)
Czystowski (Kaltin.)
Czyż (Neston.)
Czyżewski (Pašam. Kamoj.)
Czychiński

D.

Dąbrowski (Mielag. Kiemėl. Klikšč. Lentup. Šemet. Pašam. Ceik.f.b. Švenč. Kanstant. Svier.)
Dagocki
Dalecki (Daugėl. Ceik.f.b. Švenč. Tver.)
Dani(u)szewski (Karkažiš. Sorokp.)

Danowski (Kanstant. Neston.)
Danilewicz
Dakszewicz
Daszewski (Adut.)
Daszkiewicz (Adut. Daniuš. Daugėl. Klikšč. Lentup. Pašam. Sorokp. Kanstant. Svyr. Svier. Kamoj.)
Dawnorowicz (Daugėl.)
Dawidson -Dawicion (Adut. Mielag. Palūš.)
Debkowski (Tver.)
Delmont (Švenč.)
Derewiński
Diakowski (Daugėl.)
Dymman (Švenč.)
Dobrowolski (Pašam. Vaistam.)
Dobrzeniecki (Karkažiš. Sorokp.)
Dogocki (Vaistam.)
Dombrzyńska (Želiadž.)
Donicewicz (Svyr.)
Do(y)lewajlo (Klikšč.)
Dowba(o)r (Kaltin. Karkažiš.)
Dowgiallo (Lentup.)
Dowgallowicz (Mielag.)
Dowgird (Palūš. Kamoj.)
Dowiatt (Karkažiš.)
Dowoyna (Švenč.)
Drabowicz (Karkažiš. Pašam. Sorokp. Strūn.)
Drozd-Drozdowski (Klikšč. Šemet. Neston. Svyr.)
Drekszewicz
Drustki (Svier.)
Dubedowicz (Kabiln.)
Dubicki (Kiemėl.)
Duchowski (Adut.)
Dudzyński (Adut.)
Dworzecki (Vaistam.)
Dziewlewskie
Dziekanicki (Ceik.f.b. Švenč.)
Dzientolet (Kamoj.)
Dzieszkowicz (Kabiln.)
Dziewantolowicz (Švenč.)
Dziorko (Pašam.)
Dmochowski

E

Ejsmont (Pašam. Ceik.f.b. Vaistam. Kamoj.)
Ejtminowicz (Daugėl. Rimš.f.b.)
A(E)perjaszy (Ceikin.f.b.)

F

Fiodorowicz (Daugėl. Rimš.f.b. Ceik.f.b.)
Fračkiewicz (Svier.)
Fogler (Švenč.)

G

Gajdamowicz (Tver.)
Gulecki
Galiński (Adut. Daniuš.)
Gatko
Garnysz (Daugėl. Palūš. Ceik.f.b. Švenč. Kanstant.)
Gawilowski (Lentup. Strūn.)
Gawrewicz (Kabiln.)
Gansman
Gasperowin
Gašiewski (Kamoj.)
Gembicki
Gern (Seniš.f.b.)
Giecowicz (Daugėl. Kaltin. Klikšč. Lentup. Pašam. Ceik.f.b. Neston. Strūn.)
Giedymin (Šemet.)
Giedrojć (Lentup. Pašam. Švenč. Kamoj.)
Giekowicz (Lentup.)
Gietowft
Ginalski (Daniuš.)
Gintowtt (Adut. Žodyšk. Kanstant. Kabiln. Svyr.)
Ginter
Giriatowicz- Girwitowicz (Adut. Kamoj. Tver.)
Giryń (Sorokp.)
Gizbert (Žodyšk. Kanstant. Svyr.)
Gliński (Daugėl. Pašam.)
Głębocki (Vaistam. Hanut.f.b.)
Godycki
Godlewski
Gorecki (Daugėl.)
Gora(e)jewski (Švenč.)
Goryniewski (Daniuš. Neston.)
Go(a)ściewicz (Klikšč.)
Gosztowie (Svyr.)
Gotkowski (Rakausk.f.b.)
Goturski (Sorokp.)
Gó(o)rski (Kanstant. Neston. Svyr.)
Gojniewski
Gniaydowski
Grabowski (Karkažiš. Pašam. Tver.)
Granicki
Granowskie fon Graffy
Grecki (Adut. Švenč.)
Grendź (Daugėl. Rimš.f.b.)
Grycewicz (Seniš.f.b.)
Gryński (Mielag.)
Grodzki (Adut. Palūš.)
Grodź
Grochowski (Kaltin. Klikšč. Lentup. Žodyšk. Rakausk.f.b. Ceik.f.b. Švenč. Kanstant. Kamoj.)
Gródziński (Karkažiš.)
Grużewski (Pašam. Švenč.)

Grzybowski (Pašam.)
Gudewicz (Žodyšk.)
Gugiewicz (Karkažiš.)
Gujgo (Lentup.)
Gujski (Lentup. Pašam. Sorokp. Svier.)
Gulewicz
Gumowski (Rakausk.f.b.)
Guriewicz (Ceik.f.b.)
Gusztyn (Neston.)
Gutowski (Lentup. Pašam.)
Głowacki
Gembickie

H

Hacicki (Daugėl.)
Haczko (Neston.)
Hajszkiewicz-Hoszkiewicz (Sorokp. Svyr.)
Halko (Švenč.)
Harasimowicz (Daniuš. Švenč.)
Haronowski (Tver.)
Hatowski (Adut. Kamoj.)
Heybowicz (Adut. Karkažiš. Lentup. Pašam. Ceik.f.b. Švenč. Kanstant. Strūn. Kamoj.)
Herodowicz (Tver.)
Hlebowicz (Daniuš.)
Hlasko (Lentup. Švenč.)
Hodziszski (Adut.)
Holdrym (Mielag.)
Holyński (Pašam.)
Hołownia (Lentup. Žodyšk. Švenč. Kabiln. Svyr. Strūn. Vaistam.)
Hołubicki (Kamoj.)
Hołubnowicz (Sorokp.)
Hoppen (Švenč.)
Horaim (Daugėl.)
Hornostaj (Kabiln.)
Hornowski (Adut.)
Hoscillo (Hanut.f.b.)
Hrzgołowicz
Hrehorowicz (Daniuš. Švenč. Kabiln. Strūn.)
Hryniewicz (Adut. Kanstant. Svyr. Kamoj.)
Hryniewiecki (Ceik.f.b.)
Hryniewski (Kaltin. Karkažiš. Sorokp.)
Hrynkiewicz (Adut. Žodyšk. Kamoj. Tver.)
Hryszkiewicz (Klikšč. Lentup. Sorokp.)
Hulewicz (Pašam. Sorokp.)
Huszakowski (Lentup.)
Huszcza (Adut. Daniuš. Klikšč. Švenč.)
Huszczanowski (Mielag.)
Hutowicz (Lentup.)

I

Iłasewicz

Idziłowiecki (Seniš.f.b.)

Ingiewicz

Imbar (Kaltin.)

Iwanow (Švenč.)

Iwanowski (Daugėl. Mielag. Karkažiš. Klikšč. Šemet. Pašam. Rakausk.f.b. Sorokp. Strūn. Kamoj.)

Iwaszkiewicz (Adut. Daugėl. Karkažiš. Sorokp. Vaistam.)

Iwicki (Adut.)

J

Jaciokowicz (Daugėl.)

Jacyna (Daugėl. Šemet. Ceik.f.b. Seniš.f.b. Kanstant.)

Jackowski (Klikšč.)

Jakowicki (Neston.)

Jakowicz (Adut.)

Jakubkiewicz (Adut. Švenč.)

Jakubowicz (Lentup.)

Jakubowski (Daniuš. Neston. Svyr.)

Jakutowicz (Palūš.)

Jaksztowicz (Kanstant. Svyr.)

Jamont (Švenč.)

Jankiewicz (Mielag. Lentup. Pašam. Ceik.f.b.)

Jankowicz (Adut.)

Jankowski (Adut. Daniuš. Daugėl. Kaltin. Mielag. Karkažiš. Pašam. Ceik.f.b. Švenč. Tver.)

Janiszewski (Lentup.)

Janowski (Švenč.)

Jans (Svier.)

Janulewicz (Žodyšk. Neston.)

Januszewski (Daugėl. Lentup. Ceik.f.b. Švenč.)

Januszkiewicz (Kaltin.)

Jarosewicz

Jasienowicz (Rakausk.f.b. Rimš.f.b. Ceik.f.b. Tver.)

Jasiewicz (Karkažiš.)

Jasiński (Karkažiš.)

Jasiukowicz (Šemet. Svyr.)

Jastrzemski (Neston.)

Jawojsza (Karkažiš.)

Jaźn(w)iński (Kanstant. Svyr.)

Jeliński (Daugėl.)

Jergoński (Strūn.)

Jeruszewicz-Juroszewicz (Švenč.)

Jeleniewski

Jelec

Jodziewicz (Kaltin.)

Joźiewicz (Svier.)

Józefowicz (Adut. Kaltin. Lentup. Švenč. Vaistam. Kamoj.)

Juchniewicz (Klikšč. Pašam. Želiadž. Rakausk.f.b. Ceik.f.b. Švenč. Strūn.)

Junkiewicz (Švenč.)

Juraha (Lentup.)
Jurcewicz (Pašam. Ceik.f.b.)
Jurewicz (Daugėl. Lentup. Švenč. Vaistam.)
Jusewicz (Kaltin. Švenč.)
Juszczacki (Kiemėl. Strūn. Svier.)
Juszkiewicz (Karkažiš. Tver.)

K

Kaczyński (Sorokp.)
Kalinowski (Karkažiš. Neston. Tver.)
Kamieniecki (Aduť.)
Kamiński-Kami(ie)ński (Danuš. Daugėl. Klikšč. Pašam. Rimšėn.f.b. Ceik.f.b. Vaistam. Tver.)
Karaš (Daugėl. Palūš.)
Karczyński (Svyr.)
Karnicki (Mielag.)
Karpow (Švenč.)
Karpowicz (Kabiln. Strūn.)
Karwe(i)cki (Šemet. Palūš. Kamoj.)
Karwowski (Vaistam.)
Kas(z)ienowicz (Daugėl.)
Kasperowicz (Karkažiš. Rimšėn.f.b. Seniš.f.b.)
K(G)asperski (Lentup.)
Kątkowski (Daugėl.)
Kibort (Daugėl.)
Kielc (Daugėl.)
Kielczewski (Lent. Žodyšk.)
Kielpsz (Kaltin. Tver.)
Kiersnowski (Lent.)
Kierw(n)icki (Švenč.)
Kiestrowicz (Svier.)
Kiewlicz (Mielag. Vaistam. Tver.)
Kimbar (Pašam. Kanstant.)
Kirdejko (Strūn.)
Kirejko (Lentup. Švenč.)
Kisiel (Kiemėl. Klikšč. Lentup. Pašam. Želiadž. Palūš. Sorokp. Strūn. Svier.)
Kizielewicz (Karkažiš.)
Klamuński (Tver.)
Klecki (Svyr.)
Kleczkowski (Neston. Vaistam.)
Klewiński (Klikšč. Sorokp.)
Kliener (Ceik.f.b. Švenč. Strūn.)
Klimaszewski (Daugėl. Kaltin. Karkažiš. Lentup. Ceik.f.b. Švenč. Sorokp. Strūn. Vaistam.)
Klimowicz (Daugėl.)
Klukowski (Karkažiš. Kiemėl. Ceik.f.b.)
Klocyewski
Kmita (Lentup.)
Koc (Kodź) (Kanstant. Kabiln.)
Kochanowski (Karkažiš.)
Kochański (Žodyšk.)
Kociel (Vaistam. Hanut.f.b.)
Koczarski (Pašam. Rakausk.f.b.)

Kojrowicz (Adut. Kabiln. Kamoj.)
Kontkowski
Knewelski
Kolenda (Kaltin. Kamoj.)
Kołakowski (Pašam.)
Koľb (Švenč. Svier.)
Koľczacki (Pašam.)
Koľysko (Pašam.)
Koľoczyński (Daugėl.)
Koľod(z)yński (Daugėl. Ceik.f.b. Tver.)
Koľlosowski (Adut. Lentup.)
Koľtunowicz (Švenč.)
Kondratowicz (Adut. Karkažiš. Rimšen.f.b. Kamoj.)
Konanewski
Konopacki
Koniuszewski (Daugėl.)
Konopielski (Vaistam.)
Konopko (Lentup. Kanstant.)
Konowicz (Žodyšk.)
Konstanowicz (Švenč.)
Kontokiewicz (Rakausk.f.b.)
Kopeć (Šemet. Hanut.f.b.)
Korbutt (Kabiln. Strūn.)
Korejwa (Lentup. Svier.)
Kordy(a)mowicz (Daugėl. Rimšen.f.b. Ceik.f.b.)
Korsak (Lentup. Šemet. Želiadž.)
Korzeniewski (Rimšen.f.b.)
Korzon (Švenč.)
Kosowski (Kaltin.)
Kossowicz (Daniuš.)
Kostecki (Kaltin. Švenč.)
Koster (Lentup.)
Koszkowski (Švenč.)
Kościszewski (Šemet. Kabiln.)
Ko(u)towicz (Adut. Klikšč. Vaistam. Kamoj.)
Kotwasowski (Žodyšk.)
Kowalewski (Adut. Švenč. Svyr.)
Kownacki (Strūn.)
Kowzan (Kaltin. Palūš. Neston. Kabiln. Svier.)
Kozakiewicz (Kiemėl. Kamoj.)
Kozicz (Lentup.)
Kozieľ (Šemet.)
Kozioľ (Adut. Daugėl. Karkažiš. Pašam. Neston.)
Kozłowicki
Kozłowski (Adut. Žodyšk. Kanstant. Kabiln. Kamoj. Tver.)
Koźmian (Daugėl.)
Krasowski (Adut. Karkažiš. Lentup. Švenč. Kanstant. Kabiln. Kamoj. Tver.)
Krynicki (Švenč.)
Kromplewski (Adut.)
Koźuchowski (Vaistam.)
Królicki (Daniuš.)
Krukowski (Kiemėl. Švenč. Tver.)

Krupel (Vaistam.)
Kruszyński (Želiadž.)
Krużewicz (Lentup.)
Krzymowski
Krzywicki (Kamoj.)
Krzyżanowski (Žodyšk. Neston. Vaistam.)
Kubicki (Ceik.f.b. Švenč.)
Kublicki (Mielag.)
Kuczewski (Klikšč. Pašam.)
Kuczyński (Lentup. Želiadž. Strūn. Svier. Kamoj.)
Kujałowicz (Daugėl.)
Kuksinowicz (Adut. Mielag. Pašam. Strūn.)
Kulewicz (Sorokp.)
Kulesza (Kaltin. Ceik.f.b. Švenč. Strūn.)
Kulikowski (Vaistam.)
Kulwanowski (Daniuš.)
Kulwiński (Adut.)
Kuncewicz (Kabiln.)
Kunicki (Kaltin.)
Kurnowski
Kurczyński (Adut.)
Kurkowski (Daugėl. Mielag. Šemet. Pašam. Ceik.f.b. Švenč. Kanstant. Svier. Tver.)
Kurlewicz (Kamoj.)
Kuziej (Karkažiš. Ceik.f.b.)
Kuzinowicz (Kamoj.)
Kuzma (Daugėl.)
Kuzycz (Daugėl.)
Kuźmicki (Karkažiš.)
Kużelewicz (Tver.)
Kwiatkowski (Daugėl. Švenč.)
Kwinta (Daugėl. Ceik.f.b. Kamoj.)

L

La(c)dzki (Kamoj.)
Lamme(o)tt (Vaistam.)
Laskowski (Kabiln.)
Laudański (Švenč. Kanstant. Neston. Svyr.)
Leczycki (Švenč.)
Letowt
Legowin
Le(i)nkiewicz (Tver.)
Leszkiewicz (Strūn.)
Lewkewicz
Leśniewski (Svyr. Vaistam.)
Leonowicz (Karkažiški)
Leszczyński (Kabilmink)
Ligenza
Lindsay (Neston.)
Lipiński (Karkažiš.)
Lipnicki (Švenč. Kanstant. Svyr. Kamoj.)
Lipski (Daugėl. Kaltin.)

Lisowski (Karkažiš. Švenč. Sorokp. Svyr.)
Lityński (Daniuš. Žodyšk.)
Lontkiewicz (Tver.)
Lubkiewicz (Adut.)
Lubochoński (Pašam. Svyr.)
Lubieński

Ł

Loś
Łabuć (Daugėl. Lentup. Pašam. Ceik.f.b. Sorokp.)
Łabuński (Paluš.)
Łakitycz (Svyr.)
Łapica (Švenč.)
Łapiński (Daugėl.)
Łapun (Rakausk.f.b.)
Łaskaris (Žodyšk. Paluš.)
Ł(L)aski (Svyr. Kamoj.)
Ławrynowicz (Adut. Daugėl. Mielag. Lentup. Rimš.f.b. Seniš.f.b.)
Łazarzewski-Łazutecki (Švenč.)
Łazowski (Žodyšk. Ceik.f.b. Švenč. Strūn.)
Łękowski (Rimš.f.b.)
Łomański-Łamiński (Tver.)
Łopaciński (Klikšč. Pašam. Vaistam.)
Łopacki (Švenč.)
Łotoczko (Adut.)
Łowmiański (Karkažiš.)
Łozarecki (Pašam.)
Łozowski (Daugėl.)
Łubiński (Lentup. Neston.)
Łuczowski (Svier.)
Łukaszewicz (Kaltin. Pašam. Kabiln.)
Łukowski (Pašam.)
Łuniecki (Daugėl.)
Łyczkowski

M

Maciejewski (Karkažiš. Kiemėl. Švenč. Sorokp. Strūn.)
Macierzyński (Daugėl.)
Maciewicz (Žodyš.)
Mac(i)ulewicz (Daugėl. Mielag. Karkažišk. Lentup. Pašam. Paluš. Ceik.f.b. Švenč.)
Mackiewicz (Adut. Karkažišk. Klikšč. Šemet. Paluš. Kanstant. Neston. Vaistam. Kamoj. Tver.)
Mackowski (Švenč.)
Maczukiewicz (Karkažišk.)
Maj (Šemet.)
Majewski (Kiemėl. Žodyš. Paluš.)
Majsiewicz (Šemet.)
Makarewicz (Šemet.)
Makiewicz (Kiemėl.)
Makowiecki (Žodyš.)
Makowski (Rimš.f.b.)
Maksimowicz (Švenč. Užsvyr.f.b.)
Malicki (Lentup.)

Malinowski (Pašam.)
Maliszewski (Klikšč.)
Malecki
Malewicz (Švenč.)
Malkiewicz (Rakausk.f.b.)
Mamczyc (Lentup. Ceik.f.b. Švenč.)
Manilewicz (Švenč.)
Marcinkiewicz (Karkažišk. Pašam. Palūš. Neston. Tver.)
Markowicz (Sorokp.)
Markowski (Kaltin. Pašam. Palūš.)
Martens (Kamoj.)
Margiewicz
Malożewskie
Maszkowszkowski
Ma(o)siewicz (Karkažišk.)
Massalski (Pašam. Švenč.)
Masłowski (Adut. Mielag. Palūš. Švenč. Strūn. Kamoj.)
Maszewski (Švenč.)
Matusewicz (Daugėl. Pašam. Rimš.f.b. Sorokp.)
Matulewicz
Ma(e)(o)daliński (Švenč.)
Mąstowicz (Strūn.)
Miadiołkowski (Kabiln.)
Mejer (Klikšč. Ceik.f.b.)
Me(a)nczynski (Šemet.)
Miedzi(ak)chowski (Tver.)
Mie(a)dzielski (Adut.)
Micewicz (Ceik.f.b. Švenč.)
Michałowski (Ceik.f.b. Švenč.)
Michniewicz (Adut. Klikšč. Lentup. Želadž. Kamoj.)
Miechowicz (Lentup. Rakausk.f.b. Švenč.)
Mienkamewski
Mieleszkiewicz
Mieninskie
Mikosza
Mikutowicz
Minkowskie
Mickiewicz (Adut. Daugėl. Pašam. Palūš. Seniš.f.b.)
Miczyłowski (Daugėl.)
Mielecki (Tver.)
Mie(a)sojed (Adut. Lentup. Pašam. Palūš. Ceik.f.b.)
Mikłaszewicz (Karkažišk.)
Mikucki (Adut. Lentup.)
Milanowski-Milinowicz (Švenč.)
Millewicz (Daugėl.)
Milewski (Danuš.)
Miłaszewski (Karkažišk. Pašam. Palūš. Švenč. Sorokp. Strūn.)
Milejko (Adut.)
Milgowd (Lentup.)
Miłosz (Neston. Svyr.)
Mingajlo (Žodyš.)
Minkiewicz (Mielag. Rimš.f.b. Tver.)

Mironowicz (Žodyš.)
Mirski (Rimš.f.b.)
Misewicz (Kiemél.)
Misuna (Švenč.)
Mnichowicz (Klikšč. Strūn.)
Moczulski (Mielag.)
Mo(u)rawski (Lentup. Pašam. Palūš. Švenč. Tver.)
Mordas (Daugél. Ceik.f.b. Strūn.)
Morowski (Želadž.)
Morzecki (Daugél.)
Moskiewicz (Švenč.)
Moziejewicz (Svyr.)
Mozyrko (Adut.)
Mozejko (Adut. Daugél. Karkažišk. Šemet. Kabiln. Strūn. Vaistam.)
Morykoni
Mokszewicz
Morchlewin
Mroczkowski (Karkažišk.)
Muchliński (Kabiln. Vaistam.)
Mudrewicz (Švenč.)
Muraszko (Karkažišk. Kanstant. Svier.)
Murawski

N

Nahonowicz (Kamoj.)
Najkiewicz (Sorokp.)
Nalipowicz (Lentup. Švenč. Strūn.)
Narkiewicz (Švenč. Užsvyr.f.b.)
Naruszewicz (Daugél. Švenč.)
Narwojsz (Adut.)
Nasowicz (Švenč.)
Na(e)welski (Daugél. Švenč.)
Ne(o)welski (Klikšč. Tver.)
Niedroszlański (Neston. Svyr.)
Niedzwiedzki (Klikšč. Švenč. Strūn.)
Niekrusewicz-Niekrasz- Niekraszewicz (Lentup. Švenč. Neston. Kamoj.)
Niemycki (Klikšč. Lentup.)
Niesiołowski (Karkažišk. Sorokp.)
Niewiadomski (Švenč. Neston.)
Niewiarowicz (Pašam. Ceik.f.b. Švenč. Neston. Svyr. Vaistam.)
Nonhartowicz (Kiemél.)
Norowski (Ceik.f.b.)
Nowakowski (Vaistam. Ganut.f.b.)
Nowejski (Švenč.)
Nowicki (Karkažišk. Ceik.f.b. Švenč. Neston. Svier.)
Nunscewicz (Danuš.)

O

Obłoczyński (Lentup.)
Obolewicz (Adut. Daugél. Lentup. Palūš. Rimš.f.b. Ceik.f.b. Švenč. Kamoj. Tver.)
Obuchowicz (Daugél. Ceik.f.b. Kamoj.)

Oganowski (Tver.)
Ogiński (Ganut.f.b.)
Ojmuciański (Ceik.f.b. Švenč.)
Okmi(a)ński (Daugėl. Mielag. Lentup. Pašam. Ceik.f.b. Švenč.)
Okulewicz (Sorokp.)
Okulicz (Vaistam.)
Okuniewicz (Karkažišk.)
Olechnowicz (Karkažišk. Klikšč. Svier.)
Oleszyński (Karkažišk. Klikšč.)
Oleszkiewicz (Daugėl. Sorokp.)
Olewski (Lentup.)
Olszewski (Daniuš. Šemet.)
Orda (Klikšč. Strūn. Tver.)
Ordyński (Adut.)
Orłowski (Daniuš. Daugėl. Šemet. Pašam. Žodyš. Švenč. Neston. Kabiln. Tver.)
Orlukowicz (Švenč.)
Orzechowski (Lentup.)
Osiński (Klikšč. Lentup. Pašam. Ceik.f.b. Svyr. Strūn.)
Ossolińskich
Ostrouch (Lentup. Ceik.f.b. Kanstant. Strun. Kamoj.)
Ostrogski (Švenč.)
Ostrowski (Daugėl. Lentup. Švenč. Sorokp. Vaistam.)
Oszkiewicz
Olszewski (Kanstant.)
Oziewicz (Žodyš. Vaistam. Svier.)

P

Pacewicz
Pacienkowski (Tver.)
Palczewski (Švenč.)
Papmel (Daugėl.)
Paprocki (Svier. Tver.)
Parako (Daugėl.)
Parfilow (Švenč.)
Pasziewicz (Švenč. Kanstant. Ganut.f.b.)
Paszkowski (Kaltin.)
Paukštela (Kamoj.)
Pawłowicz (Sorokp.)
Perkowski (Strūn.)
Pienkowski (Švenč. Svier.)
Pieślak (Karkažišk.)
Pietkiewicz (Daugėl. Mielag. Rakausk.f.b. Rimš.f.b. Švenč. Sorokp. Kabiln. Kamoj. Tver.)
Piewcewicz (Svyr. Strūn.)
Pilkiewicz (Šemet.)
Pincewicz (Svyr.)
Piotrowicz (Kamoj. Tver.)
Piotrowski (Lentup. Žodyš. Ceik.f.b. Svyr.)
Piotuch (Mielag.)
Piściorzewski (Neston.)
Plater (Daugėl.)
Plawgiewicz (Svier.)

Plem(an)kowski (Švenč. Kabiln.)
Pl(t)unkiewicz (Ceik.f.b.)
Pobiatyński (Aduť.)
Podhajski (Pašam. Švenč.)
Podhorecki (Karkažišk.)
Podlecki (Karkažišk. Sorokp.)
Podoliński (Paluš. Švenč.)
Podolski (Kaltin. Pašam. Tver.)
Podwiński (Neston. Svyr.)
Pokru(a)szyński (Karkažišk.)
Polański (Paluš. Švenč.)
Polkowski (Pašam. Švenč.)
Poluziewicz (Klikšč.)
Poloński (Sorokp.)
Pomorski (Ceik.f.b. Švenč.)
Poniatowski (Aduť. Daugėl. Paluš. Ceik.f.b. Seniš.f.b.)
Pontus (Aduť. Daugėl.)
Popielkowski (Kabiln.)
Poplawski (Ganut.f.b.)
Po(a)rożyński- Paruziński (Pašam.)
Pozniak (Kamoj. Tver.)
Pietrusiewicz
Póljan (Karkažišk.)
Pracewicz (Rimš.f.b.)
Preński (Ganut.f.b.)
Prokopowicz (Rimš.f.b.)
Pruszyński (klikšč.)
Przemieniecki (Karkažišk.)
Przewłocki -Prze(b)włocki (Lentup. Švenč. Neston. Vaistam.)
Przygocki (Karkažišk.)
Puchalski (Karkažišk. Klikšč. Sorokp. Kanstant. Svier.)
Pukiński (Tver.)
Purakiewicz (Daugėl. Rimš.f.b.)
Puszko (Daugėl.)
Puzyrewski (Mielag.)

R

Racewicz (Daniuš.)
Rackowski (Pašam.)
Radwański (Daugėl.)
Radzowski (Švenč.)
Ra(o)kicki (Daugėl. Klikšč. Lentup. Želiadž. Paluš. Ceik.f.b. Švenč. Svyr. Strūn.)
Rakowski (Karkažišk. Ceik.f.b. Svyr.)
Raksimowicz (Ceik.f.b.)
Rapkowski (Mielag.)
Raszanowicz (Sorokp.)
Ratyński (Aduť.)
Rawa (Ceik.f.b. Švenč.)
Rawinkowski (Karkažišk.)
Rechinbach (Kaltin.)
Rejtnowicz (Tver.)

Rekšć (Ceik.f.b. Švenč.)
Reutt (Kabiln.)
Rekieć
Rewkowski (Daniuš.)
Ręczyński (Ceik.f.b.)
Ro(a)dziewicz (Adut. Daniuš. Šemet. Žodyš. Palūš. Rimš.f.b. Švenč. Sorokp. Kanstant. Neston. Kabiln. Svyr. Vaistam. Ganut.f.b. Kamoj.)
Rogalewicz (Vaistam.)
Rokudz (Neston.)
Romanowski (Daniuš. Daugėl. Kaltin. Lentup. Pašam. Ceik.f.b. Švenč. Strūn. Kamoj.)
Rope(o)lewski (Šemet. Kamoj.)
Rossicki (Rimš.f.b.)
Rostek (Kanstant.)
Rož(z)kowski (Švenč.)
Różewski (Švenč.)
Rubewski (Kaltin.)
Ruczyński (Daugėl.)
Rudrowski (Švenč.)
Rudziński (Kaltin. Mielag. Karkažišk. Pašam. Palūš. Ceik.f.b. Sorokp.)
Ruksza (Daugėl.)
Runowicz (šemet.)
Rusewicz (Lentup.)
Ruszczewski
Rusiecki (Rimš.f.b. Neston. Vaistam.)
Rutkowski (Adut. Daniuš. Daugėl. Švenč. Kanstant. Tver.)
Rybelt (Kaltin.)
Rybiński (Karkažišk. Svier.)
Rychlewicz (Kabiln. Kamoj.)
Rychlicki (Rakausk.f.b.)
Rydwański (Veik.f.b.)
Rydzewski (Žodyš. Kabiln.)
Rykiewicz (Lentup.)
Rymkiewicz (Adut. Švenč. Kamoj.)
Rymtowtt (Kaltin. Lentup. Ryngucki (Palūš.)
Rynkiewicz (Daugėl. Kabiln.)
Rypiński (Ganut.f.b.)
Ryży (Daugėl. Lentup. Ceik.f.b.)
Rzeszowski (Kaltin.)

S

Sabaczewski- Subaczewski (Kabiln.)
Sadowski (Sorokp.)
Safanow (Švenč.)
Sajkowski (Adut. Daugėl. Palūš. Ceik.f.b.)
Sakowicz (Šemet. Pašam. Žodyšk. Palūš. Tver.)
Salmonowicz (Daugėl. Kaltin. Mielag. Švenč.)
Samsonowicz (Žodyšk. Ganut.f.b.)
Sapun (Švenč.)
Sa(e)rgiewicz (Švenč.)
Sawicki (Kaltin. Mielag. Svyr. Tver.)
Sawicz (Adut. Seniš.f.b. Kanstant. Svyr. Tver.)

Serafinowicz (Pašam. Rakausk.f.b. Švenč. Svyr. Strūn.)
Serwidowicz (Švenč.)
Siecieniewski (Kiemėl.)
Sieletycki (Palūš.)
Siemaszko (Adut. Kiemėl. Lentup. Švenč. Sorokp. Neston. Kabiln. Vaistam. Tver.)
Siemieński (Mielag.)
Sielicki
Sidorowicz (Svier.)
Siliniewicz (Mielag.)
Siliński (Adut.)
Sinica (Žodyšk.)
Siniewicz (Švenč.)
Sinkiewicz (Karkažiš.)
Sipko (Lentup.)
Sitkiewicz (Karkažiš.)
Siwicki (Adut. Lentup. Švenč. Strūn. Kamoj. Tver.)
Syberk (Ceik.f.b.)
Symonowicz (Mielag. Kiemėl. Vaistam.)
Symulewicz (Švenč.)
Syrydowicz (Strūn.)
Skarbowski (Daugėl. Palūš. Ceik.f.b. Seniš.f.b. Švenč. Strūn.)
Skarzyński (Kabiln.)
Skinder (Karkažišk. Lentup. Pašam. Palūš. Rakausk.f.b. Ceik.f.b. Švenč. Sorokp. Strūn.)
Skipor (Karkažišk. Sorokp.)
Skokowski (Daugėl. Švenč.)
Skorubo (Tver.)
Skrycki (Žodyšk.)
Skrodzki (Žodyšk. Kamoj.)
Skrutkowski (Strūn.)
Skuchowski (Daugėl.)
Skuratowicz (Kanstant.)
Skurewicz (Švenč.)
Sławiński (Mielag. Paluš. Švenč. Kanstant. Kamoj.)
Snarski (Klikšč. Pašam. Ceik.f.b. Švenč. Sorokp. Neston. Strūn. Ganut.f.b. Kamoj.)
Snidko (Švenč.)
Snieszko (Lentup. Pašam.)
Sobolewski (Palūš. Švenč.)
Sokolowski (Lentup. Šemet. Svyr. Kamoj.)
Sołomin (Svyr.)
Sołotyński (Karkažišk.)
Sołtan (Strūn.)
Somorok (Kabiln.)
Soroka (Svier.)
Spin(m)k (Mielag.)
Stabelkowski (Pašam.)
Stacewicz (Adut. Daugėl. Karkažišk. Šemet. Rimš.f.b.)
Stachowski (Kamoj.)
Stankiewicz (Adut. Daugėl. Karkažišk. Lentup. Žodyšk. Alūš. Ceik.f.b. Švenč. Neston. Kamoj.)
Stański (Žodyšk.)
Starzyński (Kiemėl.)
Stasiewicz (Adut.)
Stefanowicz (Vaistam.)

Stoma (Daugėl.)
Stotychwa (Kabiln.)
Straczewski (Tver.)
Strupiński (Adut. Kaltin.)
Strzuki (Lentup.)
Subotowicz (Lentup. Tver.)
Suchaczewski- Suchorzewski (Švenč.)
Suginski (Daugėl.)
Sulistrowski (Kiemėl.)
Strecki
Swiątecki
Swejkowski (Daugėl.)
Swiderski (Adut.)
Swirzewski (Klikšč.)
Ściborowski (Kamoj.)
Ś(sz)migielski (Ceik.f.b. Švenč. Vaistam.)
Świ(e)rszczewski (Švenč. Ganut.f.b.)
Święcicki (Daniuš. Svier.)
Świętorzecki (Kabiln.)
Świderski (Kamoj. Tver.)
Świrbutowicz (Rakausk.f.b.)

Š

Szabliński (Švenč.)
Szablowski (Adut. Daugėl. Pašam.)
Szadzierski (Tver.)
Szafranowicz (Vaistam.)
Szaniawski (Daugėl. Švenč.)
Szantyr (Daugėl.)
Szarypa (Pašam.)
Szczepkowski (Švenč.)
Szczyt (Lentup.)
Szczuka (Tver.)
Szydłowski (Lentup.)
Szykanowski (Vaistam.)
Szylejko (Kaltin. Mielag. Lentup. Rimš.f.b. Ceik.f.b. Švenč. Sorokp. Kanstant. Kabiln.)
Szymanowski (Daniuš. Klikšč.)
Szymaszkiewicz (Tver.)
Szymkiewicz (Lentup.)
Szymkowicz (Švenč.)
Szypowski (Sorokp.)
Szyrypo (Rakausk.f.b. Strūn.)
Szyszko (Kiemėl. Lentup. Kamoj.)
Szyszło (Daugėl. Lentup. Palūš. Švenč. Kabiln.)
Szklenik (Švenč.)
Szklarnik (Rakausk.f.b.)
Szostak (Mielag. Kiemėl. Lentup. Svier.)
Szpihalski (Seniš.f.b.)
Szukiewicz (Adut. Karkažišk. Kiemėl. Klikšč. Strūn. Kamoj.)
Szulc (Daugėl. Kiemėl. Sorokp.)
Szulikowski (Kiemėl.)

Szultecki (Lentup. Švenč. Kabiln. Strūn.)
Szulkowski (Lentup.)
Szumiewicz (Vaistam.)
Szuszzyński (Švenč.)
Szuskiewicz (Adut. Mielag. Palūš. Švenč. Svyr. Strūn. Svier. Kamoj.)
Szutkiewicz (Tver.)
Szutowicz (Daugėl.)
Szwański (Svier. Užsvyr.f.b.)
Szmatowicz

T

Talkucz (Sorokp.)
Tanajewski (Neston.)
Taraszkiewicz (Karkažišk.)
Thaminhauz (Klikšč. Sorokp. Svier.)
Tomkiewicz (Adut.)
Tyszko (Adut. Lentup.)
Toczycki (Daugėl.)
Tolokoński (Kanstant.)
Tomaszewicz (Karkažišk. Švenč. Neston.)
Tomk(o)iewicz (Švenč. Kabiln. Vaistam. Svier.)
Tomaszewski (Vaistam.)
Tonkiewicz (Daugėl. Švenč.)
Trabuć (Karkažišk.)
Tracewski (Adut. Kaltin. Kamoj.)
Trapsza (Tver.)
Truskowski (Neston.)
Trzeciak (Šëmet.)
Tuczowski (Sorokp.)
Tumilewicz (Svier.)
Twardowski (Mielag.)
Twier(j)enowicz (Daugėl.)

U

Ulewicz (Pašam. Sorokp.)
Unižo(e)wski (Strūn.)
Urbanowicz (Adut. Daugėl. Ceik.f.b. Sorokp. Neston.)
Ussakowski (Daugėl. Ceik.f.b.)

V

Wabal (Paszun)
Walentyłowicz (Daugėl. Lentup. Ceik.f.b. Sorokp.)
Wańkiewicz (Kiemėl.)
Wardomer (Tver.)
Wardziukiewicz (Švenč. Tver.)
Was (Waska) (Švenč.)
Wasilewski (Šëmet. Svyr. Vaistam. Ganut.f.b.)
Ważyński (Kaltin.)
Wą(on)sowicz (Kiemėl. Lentup. Pašam. Kanstant. Kabiln. Svyr.)

Wedykowski (Karkažišk.)
Wejs
Werakowski (Palūš.)
Weryha (Adut. Kamoj.)
Werykowski (Karkažišk.)
Werowicz (Kaltin.)
We(y)rzykowski (Žodyšk.)
Wegliński
Węgrewicz (Kiemėl.)
Wielicki (Užsvyr.f.b.)
Wialbut
Wieliczko (Karkažišk.)
Wierciński (Pašam. Švenč. Strūn.)
Wierzbowicz (Kiemėl.)
Wilczewski (Karkažišk. Sorokp. Kabiln.)
Wilczyński (Karkažišk. Lentup. Palūš. Ceik.f.b.)
Wincewicz (Karkažišk.)
Wincz
Winkler (Tver.)
Wirpsza
Wiszniewski (Danuš. Karkažišk. Šemet. Žodyšk. Svyr.)
Wiszumirski (Ceik.f.b. Švenč. Tver.)
Witkiewicz (Kaltin. Karkažišk. Sorokp.)
Witkowski (Kiemėl. Palūš. Švenč.)
Wiwulski (Ceik.f.b. Švenč.)
Wysocki (Švenč. Strūn.)
Wyszyński (Sorokp.)
Włachiewicz (Daugėl.)
Wnorowski (Daugėl. Ceik.f.b.)
Włodecki (Daugėl.)
Wodziński (Lentup.)
Wof(t) (Tver.)
Wojciechowski (Ceik.f.b.)
Wojewodzki (Kabiln. Svier.)
Wojnicz (Danuš. Žodyšk. Švenč.)
Wojnicki
Wojnowski (Kaltin. Pašam. Ceik.f.b. Švenč.)
Wojtkiewicz (Kaltin. Klikšč. Pašam. Rakausk.f.b. Ceik.f.b. Švenč. Sorokp. Strūn. Tver.)
Wolski (Švenč. Kanstant. Tver.)
Wołk (Švenč. Kabiln. Kamoj.)
Wołkowicz (Danuš. Pašam.)
Wołkowski (Kaltin. Lentup. Kanstant.)
Wołodźko (Adut. Karkažišk. Kabiln.)
Wołodkiewicz
Wołosewicz (Daugėl. Ceik.f.b.)
Wos(z)czyński (Karkažišk.)
Wróblewski -Wróblewicz (Adut. Daugėl. Klikšč. Tver.)
Wolejko
Wołodki (Szymkowicze)

Z

Zabiello (Palūš. Ceik.f.b. Švenč.)
Zablocki (Mielag. Sorokp.)
Zaborski (Kabiln.)
Zabrocki (Tver.)
Zabuski (Adut.)
Zacharewicz (Daniuš. Pašam.)
Zagórski (Adut. Daugėl. Kabiln.)
Zahorski (Adut. Daugėl. Pašam. Palūš. Rakausk.f.b. Ceik.f.b. Švenč. Kamoj. Tver.)
Zajęczkowski (Daugėl. Karkažišk. Kiemėl. Švenč. Sorokp.)
Zakrzewski (Adut. Daugėl. Karkažišk. Lentup. Rakausk.f.b. Kabiln. Kamoj. Tver.)
Zalecillo (Švenč. Strūn.)
Zaleski (Daugėl. Kaltin.)
Zalócit-Zalecit (Kaltin.)
Zalui(s)lo (Lentup.)
Zaluski (Kanstant. Kamoj.)
Za(e,u)mbrzycki (Lentup. Švenč. Kanstant. Kabiln. Svier. Kamoj.)
Zamrzecki (Švenč.)
Zaniewski (Daugėl.)
Zapolski (Kabiln.)
Zarekowski (Mielag.)
Zaremba (Vaistam.)
Zasztold (Daugėl.)
Zasztowt (Mielag.)
Zawadzki (Daniuš. Karkažišk. Žodyšk. Vaistam.)
Zawisza (Palūš.)
Zdanowski (Daniuš.)
Zdrojkowski (Lentup.)
Zdrojlewski (Kanstant.)
Zdziarski (Šemet.)
Zejfert (Daugėl. Ceik.f.b. Švenč.)
Zelwetr (Švenč.)
Zejewald
Zgajewski (Lentup.)
Zgierski (Tver.)
Zieliński (Ceik.f.b.)
Zienkiewicz (Daugėl. Ceik.f.b. Kabiln. Tver.)
Zienkovicz (Svyr. Vaistam.)
Zienowicz (Klikšč.)
Zimnicki (Lentup. Švenč. Kanstant. Svyr. Svier.)
Zywu(o)lt (Ceik.f.b.)
Zlotkowski (Žodyšk.)
Zrukowski (Mielag.)
Zubachin (Švenč.)
Zubkowski (Švenč.)
Zwilkiewicz (Kiemėl.)
Zdzietowiecki
Zarzycki
Zantur
Zmiejewski

Ž

Žarnowski (Pašam.)
Žebrowski (Adut. Klikšč. Lentup. Pašam. Palūš. Švenč. Sorokp. Kanstant. Vaistam. Tver.)
Žendzian (Lentup. Kanstant.)
Žybajl(d)o (Lentup.)
Žyczkowski (Pašam. Ceik.f.b. Švenč.)
Žydakiewicz (Lentup.)
Žyda(y)kowski (Daugél.)
Žydejko (Lentup.)
Žyd(t)kiewicz (Danuš. Strūn. Svier.)
Žod(t)kiewicz (Lentup. Želiadž. Švenč.)
Žyliński (Svier.)
Žoładź (Žodyšk. Kamoj. Tver.)
Žolkiewicz (Lentup.)
Žolkowski (Adut.)
Žolnierowicz (Kiemél.)
Žuberski (Ceik.f.b.)
Žułowicz (Adut.)
Žukowski (Adut. Karkažišk. Klikšč. Švenč.)
Žuromski (Kaltin.)
Ž(Z)waliński (Sorokp.)
Žogło